

Εκάτι Betik Bõnto

Bariεp bέto Εφόγό Bedyεre

¹ Eta Tiófilos, ndũ ekáti eya ene mbi, nsiy έti menyiy menkem ebhén Yesu ákú ne ebhen yi atɔɔɔ bebho mpok yi ábhó betik ebhi fá amik, ² kpát bégháka nywɔp enen Mandem ákú yi akó amfay. Ápére ko amfay, Εφόγό Bedyεre akɔ yi angati bo abhen yi ayabhε be mámbák bõnto bhi menyiy ebhen bɔ babhɔɔɔ bekɔ. ³ Mpok yi aperensem ndũ nepém, atóɔ mmuet ntá yap ndũ beyă ndɔɔ ndũ manywɔp besa bepáy. Bághó yi kpoɔɔɔɔ enyu ene bápú kway memakati be, sayri sayri, apɛtnsem ndũ nepém. Apɛ nyaka nsem ndũ nepém antɔɔ nɔkɔ Eyɔɔ Mandem bekɔ bo mándíɔí enyũ Mandem ábhák ne bho mbɔ Mfɔ wap. ⁴ Mpok yí ábhúét ne baghɔkó bhi aghati bhɔ be, “Bǎké fá Yerúsalem. Chɔkó ká noɔ akap ané Eta afyé bariεp bétó mbɔ enyũ ngátí bhe. ⁵ Jǔn ájwiti nyaka bo ne manyiεp, ke ndũ mpáy manywɔp, chɔɔ Mandem anjwiti bhe ne Εφόγό Bedyεre.” ⁶ Mpok Yesu achi ne bõnto bábhép yi be, “Acha, chɔɔ ónsɔt kefɔ Israel ónkeme ntá yese bo Israel ke?” ⁷ Yesu akeme bhɔ be, “Bǎbhíkí bhóɔ beryiɔi mpok ane Eta afyé be menyiy ebhen memfakari. Eta mmu afyé mpok ndũ betay ebhi ke áriɔí. ⁸ Chɔɔ Mandem anchye bhe betay mpok Εφόγό Bedyεre atwó ntá yeaka, mámbak ye batísie bha amem Yerúsalem, ne atú Judéya ankem, ne atú Samária, ne ndũ mmik nkem.”

*Mandem akɔ Yesu akó amfay
(Mk 16.19-20; Lk 24.50-53)*

⁹ Yesu árémé nókó nɔ, Mandem asot yi apetnsem amfay. Báte mánjɪɪ nɔkɔ yi ndu árɔɲ. Nɛbháj nékúti yi, bɔ keperɛ ghó yi. ¹⁰ Báré yɪɪ gbɔkókó ndü yi árɔɲ amfay. Bápéɛ ghɔ, bo bati apay nɛ nkú pépép amæɛt báté kekɔt nɛ bhɔ. ¹¹ Barem bɛ, “Bě bo Galili, ndáká yi bachi afɔ téé mánjɪɪ nɔkɔ awu amfay? Chɔɲ Yesu mmu áró be arɔɲɔ amfay, ampɛtnsem nkúbhé mbɔ enyũ bãghó yi árɔɲ amfay.”

*Matías asot epok Júdas
(Mt 27.3-10)*

¹² Bõnto Yesu barɔ ye Njie Menɔk Ólif bápɛtnsem Yerúsalem, nekɔ enén nɛchi mbɔ kilómɛta amɔt. ¹³ Báchwóbhé nókó aré, bákó amfay ndu móket amɔt amem ekerémfáy anɛ bɔ báchòkɔ nyaka arɛ. Bõnto bhɔ babhak Píta, nɛ Jõn, nɛ Jems, nɛ Andru, nɛ Fílip, nɛ Tɔmás, nɛ Batolómio, nɛ Mátio, nɛ Jems mmó Alfeyɔs, nɛ Símun anɛ achi nyaka ndü nkɔwɔ bo abhen mánü ěti etɔk eyap, nɛ Júdas mmó Jems. ¹⁴ Bɔ mankem babhak eyɔɲ émɔt. Báchyé mmæɛt ndü nenikímæɛt nɛbhæɛt amɔt chechem nɛ mbɔk bakoɲo Yesu abhen baghɔré, nɛ María nnɔ Yesu, nɛ bõmáyi abhen babhakanɛm.

¹⁵ Ewak émót ndü manywɔp eyɔ, bakoɲo Yesu bákém echemɛ. Bábhák batí besa betandat. Arɛ, Píta afate arɛm bɛ, ¹⁶ “Bõma, menyɪɪ ebhen básɪɲí amem Ekáti Mandem ěti Júdas mmu ákwáká bo mankem Yesu bebhɔɲ nyaka befɔ tɛtɛp. Nɔ chí menyɪɪ ebhen Efóɲó Bedyere ákú nyaka Mfɔ Debhít ándɪɲí nɛ arɛm bɛ bebhɔɲ befakari. ¹⁷ Yí Júdas achí nyaka ndü nkɔwɔ ywesé ndu Yesu áyábhé yi bɛ anku betik nɛ bhɛsɛ.

¹⁸ “Júdas atí nókó Yesu, asot nkáp manɔɲ ané báchyé yi aku ekpɔkó mmik. Nɛ ndü ekpɔkó mmik eyɔ, yimbɔɲ akwén kébheri meniɛ bésɛn, mántɛp áróri amik, agú. ¹⁹ Bõ

mankem abhen báchí amem etək Yerúsalem bághók ndak ane áfákári. Ékú bábhó bébhíñi nebhúérémik wu ndü eyəğótək eyap be Akeldáma, nó chí mmikí manəɟ.

²⁰ “Échi mbə enyü Mfə Debhít asiñi amem Ekáti Bakway bé:

‘Éket eyi éndóp ewó,

yě mmu kéchəko amem.’

Ne Debhít apət asiñ be,

‘Mmu ácháak ánsót épókó betik eyi.’

²¹⁻²² “Éri ye bé mmu ácháak ánehém ne bhese be séngátí nókó bo mbə batísie be Yesu apətnsem ndü nepém. Mmu wu abhəɟ bébhak chi mmu ane achi nyaka ndü nkwo ywese mpok Yesu Acha achi ne bhese, bébho mpok Jñn ájwítí yí beghaka nywəp enen yi arəɟə amfay.”

²³ Nkaysi yap akwén amuet bo bati apay: Joséf ne Matías. Joséf abhón manyén ácháak ápáy. Nó chí Jústə ne Básabas. ²⁴ Máník ye mmuet bé, “Acha, əríní nkaysi yəntiki mmu. Ndü böbhen batí apay, ntiki mmu óyábhé ²⁵ bé ambak münto ndu betik ebhen ndu besət epók Júdas mmú árónó ebhak ené ékwáy ne yi? ²⁶ Báguép ye ebhaɟa ətí böbhen batí apay. Éká Matías. Básót ye Matías báchem ne nkwo bönto Yesu bachak batí byó ne amət.”

2

Netwó Efónó Bedyere

¹ Nywəp epă bo Israel ene bábhíñi bé *Péntekəs eghaka nəkə, bakoɟo Yesu mankem bábhák nebhuet amət. *

² Ewat éfú amfáy témchók mbə ené mbúép atəɟatəɟ éjwí amem eket ené bə bachi arə. ³ Bághó menyih mbə báríngo.

* **2:1** “Péntekəs chí manywəp besa bəpay nsem byo.” Nó chí, bébhó ndü nywəp Epă Nekiñi.

Átáka, enyu ené yěntiki mmu wap abhónj nemot enen nete yi anti. ⁴ Témté wu Efónj Bedyere abhak ne yěntiki mmu wap tontó. Akú bábhó bérém beyonjótak ebhen bə babhiki ghok.

⁵ Mpok yə, bə abhen báfyè betan bebhère bebhé bo Israel babhak Yerúsalem. Báfú ndū beyă betək. ⁶ Bághókó nókó ewat eyə, bārək ntiét ntiét béghə enyij ene éfàkari. Bábhak maknkay beghók ndū bakojo Yesu bārəm beyonjótak nyánjá nyánjá enyu ené yěntiki mmu wap ághok ndu eyi eyonjótak enyij ené bārəm. ⁷ Bábhák maknkay tontó, bábhə berem be, “Pú bəbhen mankem chi bo Galili? ⁸ Ná échí bé yěntiki mmu ywese ághok enyij ené bó bārəm ndū eyi eyonjótak? ⁹ Séfú betək nyánjá nyánjá: Mbək báfú Pátia, báchák Mídia, abhénéfú Élam; mbək báfú Mesopotemia, báchák atú Judéya, abhénéfú atú Kapadóshiya; mbək báfú atú Póntos, báchák atú Ésia. ¹⁰ Mbək báfú atú Frijia, báchák atú Pamfília. Mbək báfú Íjip, báchák báfú ndū batáp etək Líbia ane achi kekwoť ne Sírene. Ndú abhen báfú Rom, mbək chi bo Israel, báchák bə abhen bákòjo Mandem mbə bo Israel, ¹¹ báchák báfú Kret, abhénéfú Arébia. Yě nə, yěntiki mmū ywese ághok ndu bó bārəm menyinjí maknkay ebhen Mandem ákú ndu eyi eyonjótak.” ¹² Bó mankem bábhák maknkay, batí átáká bhó, bábhó bebhəp bati be, “Ané ndak-aa?” ¹³ Ke bachak béré way bakojo Yesu mándem nəkə be, “Mmém akem bəbhen!” Netwə Efónj Bedyere

Enyij Píta aghati bati bo Israel

¹⁴ Píta afate ye ne bənto báchák batí byó ne amot, abho berem ne eyonj etanatan ntá beyă bəbhə be, “Bə Judéya ne be mankem abhen bəchi Yerúsalem, tá ká batú mǎngók enyij ene mērəm. ¹⁵ Bəbhen bábhíkí kwén chi mmém mbə enyū bākàysi. Nywəp nechi ndiere nkárénká nénénamot

běti. ¹⁶ Né chí enyij ene ndemekerǵinti Jóel areme nyaka be chōj emfakari. Joel arem nyaka be,

¹⁷ Mandem arem be ‘Ndũ manywǒbhé ngwenti, chōj nkũ Efójó ya antwǒ ntá yěntiki mmu. Bǒbheka mángati barak ané me mfyé bó anti.

Besak ebheka mángó kenó amík antifu, ne baseansi bheka mángo kenó.

¹⁸ Ndu manywǒp eyǒ, chōj nkũ Efójó ya éntwǒ ntá bakǔ betik abha,

abhén baghǒré, ne abhen babhakanem, nkũ bó mángati barak ané mfyé bó anti.

¹⁹ Ne chōj nkũ menyijí maknkay mémfakari amfay, ne ntōj berijí maknkay fá amik.

Chōj manōj ambak, ngó ambak, mǒngo ambak.

²⁰ Chōj mmok anjibhiri ándǒp ejuri, ntañ anjibhiri andǒp manōj,

ke nywǒp negho enén Acha átwǒ nengaka.

²¹ Ne chōj embak be yě agha ane ábhij̄i Acha be ánkwák yí,

Acha ḅpeme yi.’ ”

²² Píta arǒk ambi béréem be, “Bo Israel, ghók ká beyōj ebhén: ‘Yesu mmu Násáret chí mmu ane Mandem áyábhé nyaka. Atóñ kpoñorōj bé ayap yí ndũ áchyé yi betañ.

Akũ ye menyijí maknkay. Atóñ berij̄. Bě babhōj bǎrij̄i nǒ sayri mbǒnyune akũ nyaka menyij̄ ebhen besí ebheka.

²³ Mandem anán aríj̄i nyaka enyij̄ ene ébhǒjó befakari ne Yesu bekoño nkaysi yi. Báfyé yé yi amǒ yeká be mǎnchye yi ntá bo bebú be mángó ndũ ekotákátí, mángway. ²⁴ Ke Mandem akũ yí ampetnsem ndũ nepém, aferé yí ndũ bebě nēwú mbǒnyune nēwú nepu kway nyaka bebhōj betañ amfǎy yi.’ ”

²⁵ Mfǒ Debhít asij̄ nyaka ḅti yi be, “Nchí ghǒ nyaka Acha mpoknkem besí bha,

abhak ebhe awónem eya, be yěnyiȳn̄ eke nyikisi me.

²⁶ Ntí ena néjwi ye ne maṅák, ne nchí rem kepi ne maṅák.

Ne mbákánti chí ne Mandem,

²⁷ Mbonyune wə Mandem opú chen chəŋ me óndó amem

etókó bawú,

opú rə chəŋ Mmu ane áchyé nepém eni ntá ye ámpó amem
nmem.

²⁸ Oku me ndíj̄ mbi nepém.

Ndũ óchí ne me mpoknkem, chəŋ ónku membəŋ beyă
maṅák.”

²⁹ Píta arək ambi berem be, “Bǒma, nchí kway beghati
bhe kponorəŋ ěti Mfə Debhít, chi mbi ywese. Agu nyaka,
bábhéme yi, ne nmem eni nebhuet fá ne bhese kpate echəŋ.

³⁰ Achí nyaka ndemeker̄inti. Ariji bariep amen Mandem
áchyé yi, kpát anyú nku be chəŋ Mandem ankə ebhárémə
ywi anyie enókó kefə eyi. ³¹ Debhít ayambi aghó enyiȳn̄
ene Mandem abhəŋ bekə ndũ mpok ane átwə ambi ke yə

emfakari. Aghó be, chəŋ Mandem ankə Mpreme Mandem
afyé nyaka bariep be ätə ampətnsem ndũ nepém. ěti yə,
Debhít arem nyaka be, ‘Mandem abhíkí chen Mpreme yí

áyábhé ándó amem etókó bawú ne abhíkí chen mmuet
yi ámpó amem nmem.’ ³² Mandem akə Yesu apətnsem
ndũ nepém ne besé mankem séghó yi ne sechi batísie be

achi nepém. ³³ Mandem achye yí beyă kenókó ndu akə
yi achəkə ebhe awónem eyi ndũ enókó kefə. Eta abhəre
bariep ami ndu achye yí Efónó Bedyere. Ne chí Efónó

Bedyere mmu Yesu achye bhese ke ákə menyiȳn̄ ebhén
béfakari ne mbə enyũ băghə ne băghòk. ³⁴ Debhít abhíkí
rə nyaka etókó bawú ándók amfay. Ke yímbəŋ arem be,

‘Eta Mandem arem nyaka ntá Acha wa bé:
“Chəkó fá ebhe awónem eya ndu enókó kefə,

³⁵ kpáte nkə bǒmpap abhe mámbak mbə enək ene óchəkə
ónyaŋa bekak aré.”’

³⁶ “Bo Israel mankem bábhəŋ bəriŋi ye sayri be, Yesu mmu be bágo ndü ekotákátí ke Mandem ákú yi áchi Acha ne Mpepe yi áyábhé.”

³⁷ Bághókó nókó enyiŋ ené Píta areme, ékwén bó te anti. Babhep Píta ne bönto bachak be, “Böma, chəŋ sénkə ye ná?” ³⁸ Píta akeme bhə be, “Yěntiki mmü yeka abhəŋ bétiknsem ndü bebú bhi ne mánjwiti yi ndü nnyén Yesu Kristo be Mandem amfoŋori bebú bhi. Mmü ane ákú nə Mandem áchye yi Efóŋó Bedyere mbə akap. ³⁹ Bariəp amen ayíŋí be ne böbheka, ne bö mankem abhen bachi nekə nesie. Ayíŋí nkwo yěntiki mmu ane Mandem Acha yese ábhìŋi be antwə ntá yi.”

⁴⁰ Píta arək ambi bérem baya menyiyi bécháak ansemti nəkə bhə bé “Féré ká mmuet ndü ntemsi ane ábhəŋó bétwə ntá bö bebú abhen fá ammik.” ⁴¹ Ekə bo abhen mánóko enyiŋ ene Píta areme bárók bájwiti bhə. Ne bo abhen bachepe ne bakoŋo Yesu nywəp enə babhak mbə nká érat. ⁴² Bachye mmuet ndu béghók menyiyi ebhen bönto Yesu bátəŋ. Bó mankem abhen manókó babhak ndu nsoŋ amət ndü yěntiki enyiŋ, ndü Nenyie Acha ne ndu neníkímmuet.

Nepém bakoŋo Yesu

⁴³ Bönto Yesu bábhə bekə beyä menyiyi maknkay ne beriyi maknkay. Becháy békém bo mankem abhen bághə menyiyi ebhə. ⁴⁴ Ne bo abhen mánóko mankem babhák eyəŋ émót, mánkəre nəkə menyiyi ebhap ndü nsoŋ amət. ⁴⁵ Mpok ne mpok, abhen bábhəŋó menyiyi bati nyaka mánkəre nəkə nkáp ne abhen eyap épú enyu ené yěntiki mmu wap abhəŋ enyiŋ. ⁴⁶ Ne yěntiki nywəp bächəm nyaka amem ekerákap Mandem amem Yerúsalem ndu méníkímmuet. Bächəm nyaka nkwo amem beket ebhap ndü Nenyie Acha ne ndü menyie nenyie ne beyä maŋák ne nti

neṃəṭ, ⁴⁷ mámbiti nəkə Mandem. Bõ mankem bághó ndũ bakoŋo Yesu bákə ne báre bhóŋ maŋák ne bhə. Ne yěntiki ewak Acha ankə nəkə bo abhen yi ápémé mánychém ne bakoŋo bhi.

3

Píta abú mbéntí

¹ Ewak éməṭ, Píta ne Jǝn bare rəŋ ekerákap Mandem ndu nkárénká éráṭ ne ngósí mpok nenikímæṭ. ² Bágháká nókó ndũ nyübha ane bábhìŋi be Erití Nyübha, bághó mmu ane áchí mbéntí te nebhə eni aré chókó. Yěntiki ewak bo bápəkə nyaka yi mámbære ndu nyübha wu bé ániŋi nókó nkáp ntá bo abhen báfæṭ berəŋ amem ekerákap Mandem menikmæṭ. ³ Mbéntí wu aghə nəkə Píta ne Jǝn ndũ báyaŋ befæṭ mandək ekerákap, abho méniniŋi bhə nkáp. ⁴ Píta ne Jǝn báyiŋi yi diíí. Píta arem ye be, “Yiŋi bhese!” ⁵ Ateṭ bə amík amæṭ ne nkaysi bé chəŋ manchye yi enyiŋ.

⁶ Ke Píta arem be, “Mbíkí bhəŋ nkáp, ke enyiŋ ene mbóŋó chəŋ nchyé wə. Ndũ nnyén Yesu Kristo mmu Násáreṭ, faté kə!” ⁷ Akém yi ndũ awónem ayəŋ. Témté wu, betəŋ Mandem béchwe ndu bekak ne memí bekak ebhi. ⁸ Adók ate kperəp, abho bekə. Are kə andokoti nəkə, ne ambiti nəkə Mandem, kpát arək achwe amem ekerákap ne bhə. ⁹ Bo mankem abhen bachi are bághó yi ndu ákə ambiti nəkə Mandem. ¹⁰ Báriniŋi be yi ke áchəkə nókó nyaka ndũ Erití Nyübha ane ekerákap Mandem aniŋi nəkə nkáp. Ekə bábhák maknkay, ne manyu arəp bhə fífú beghə enyiŋ ene efakari.

Píta aghati mbok Yesu amem ekerákap Mandem

¹¹ Mmu wu abhat mmæṭ ne Píta ne Jǝn kpát bárək baghaka amem nebhæṭ ekerákap Mandem ane bábhìŋi be

Áchá Sólomon. Bo mankem bare rəŋ are ntiét ntiet begħə enyiŋ ene éfakari. Babhak maknkay tontó. ¹² Píta aghə nəkə ndü böbhə bákàp bhə, arem ntá yap be, “Bǒma, bo Israel, ndaká yi bǎchí maknkay, mǎmkpəkə nəkə bhese enyu eyə? Bǎkaysi be chi ndü betaŋ ebhesé kě yí ákò néne ke? Ne puyě chi be séchàŋ Mandem tontó. ¹³ Mandem bachĩmbi bhese, Mandem Ábraham ne Áisek ne Jekóp ke achye mübetok ywi Yesu kenókó. Achyé yi kenókó yěndu be bǎrəm nyaka be bǎbhiki bhəŋ yěnyiŋ beku ne yi mpok Páilet áyàŋ beferə yi amə. Bǎsót yi bǎchyé ntá böbati Rom be mángwáy. ¹⁴ Yesu achí nyaka nyájá ne chak besí Mandem, Yě nə be keka be Páilet ándó yi andək. Bǎrəm be Páilet ándó chí ngwayti bho andək. ¹⁵ Bǎkú bawáy yi mmu áchyé nepém. Ke Mandem akə yí apetnsem ndü nepém. Besé séghó ne amík enyiŋ ene efakari. ¹⁶ Yesu ke ákú mbéntí ne áfáté. Enyiŋ ene bǎghó ne ené bǎrĩŋí be efakari, menkem béchí enyu yə mbənyune sésíkí nti ne yi. Chí ndu sésíkí nti ne yí ke éku mbéntí ne áfáté kperəp mbə enyü bə mankem bǎghó.

¹⁷ “Bǒma, néne ndĩŋí ká bé be ne bö batí bhəka bǎchí nyaka chi amem ejuri beyiŋi enyiŋ ene bǎkú ntá Yesu. ¹⁸ Ke enyiŋ ene Mandem ákú baremé kepĩnti bhi bǎghátí bo tesáy be, Mperə Mandem afyé nyaka bariəp be ätə, abhəŋ begħə esəŋəri, Mandem akə yə efu tetəp.” Tík yé ka nsem ndü bebú ebhəka, mámpetnsem ntá Mandem, be yi amfoŋori bebú ebhəka. ¹⁹ Mbák mǎnkə enyu yə, Acha áku mǎmbəŋ mpok neywěmuet ndü befóŋó ebhəka, ²⁰ antó be Mperə yi afyé nyaka bariəp be ätə be ambak Mperə yeke. ²¹ Yí wu chi Yesu mmu ábhóŋó bebhak amfay ne Mandem kpáte mpok ane yi ákə menyiŋ menkem ménjĩbhírí méndəp beko. Baremé kepĩnti Mandem mánán bárem

tentep be chōḡ émbak enyu yō. ²² Moses arem nyaka be, “Chōḡ Mandem Acha antó be ndemekepřinti ywi mbō enyũ yi ato me. Ne chōḡ yi ambak mmu yweka amət ne bābhōḡ beku yěntiki enyiḡ ene yi ághàti bhe mǎnkũ. ²³ Ne chōḡ embak be yě agha ane apu ghok ndemekepřinti wu, báfap yi ne bō Mandem, mangway. ²⁴ Samuel ne baremé kepřinti abhen báfú yi ansem, mankem bárem nyaka nkwó ěti menyihĩ maknkay ebhén béfakari manywōp ané echōḡ. ²⁵ Menyihĩ ebhen baremé kepřinti bárémé menkem béyiḡi bhe. Ne nku ane Mandem ányú nyaka ne bachĩmbi bheka, ányu ne be nkwó, mbōnyune arem nyaka ntá Ábraham be, ‘Chōḡ mfuét ntá bebhárébhō bhe řjet manerékeré mmik ankem.’ ²⁶ Ěti yō ke echi be Mandem ayap nyaka mũbetok ywi, ayambi átó yi chi ntá yeke bé ánjet be ndũ ákà be mandó nepém bebú eneka.”

4

Píta ne Jōn besí echemé bo batí etək

¹ Ené Píta ne Jōn bāghàti bo menyihĩ enyu yō, mbək bachiäkap Mandem ne mũnti babhabheri ekerákap ne mbək bōnkwo Sádusi bátwó ntá yap. ² Bati ábé bhō mbōnyune Píta ne Jōn bátòḡ mángati nəkō bo bé Yesu apetnsem ndũ nepém betōḡ be chōḡ bawú mámpetsem ndũ nepém. ³ Bákém Píta ne Jōn bārók báfe, ne těndu beku menaḡ bégháká nyaka, barō bhō are te ntinywōp. ⁴ Yě nō, beyā bo abhen bāghókó enyiḡ ene Píta ne Jōn bāghátí bhō, mánóko. Mpāy bakoḡo Yesu mankem akó aghaka mbō nká etay.

⁵ Néyí nókó, bakemé etək ne bō batí bo Israel, ne batōḡ ebhé Mandem bákém echeme amem etək Yerúsalem. ⁶ Ánas mũngo bachiäkap Mandem, ne Káyfas, ne Jōn, ne Aleksánda, ne bōneréket mũngo bachiäkap báchem ne

bhə. ⁷ Bāsót Píta ne Jǝn bákə bó báte besí bhap, bábhép ye bhə be, “Ndu nnyén agha bákə menyij ebhen? Agha áchyé bhe betan bekə bhə?” ⁸ Ndǝ betan Efójó Bedyere, Píta akeme bhó be, “Bě bakemé etək ne bǝ batí etək, ⁹ mbák bábhèp bhese echəj ɛti berǝ ebhen sékú ntá mbéntí-ne, ne enyǝ éfákári ke yi átan, ¹⁰ Bě mankem ne bo Israel mankem diŋǝ ká be chí Yesu Kristo mmu Násáret ke ákú mmǝ-ne atanja. Yí mmu bágó ndǝ ekotákátí, kě Mandem akə yí apetnsem ndǝ nepém, ndǝ betan ebhi kě bǝghó mmǝ-ne áté be besí kperep. ¹¹ Nkúbhé Yesu kě Ekátí Mandem érəm ɛti yi bé:

‘Ntay enén bǝ batě beket bǝbyáká, nó ke néróbhé ekwap ené ékémé eket.’

¹² Ndiere yí ke ákway bepeme bhese. Mmu achak apú fá amik ane Mandem achye be ampeme bhese.”

¹³ Bo echemé bǝ batí etək bǝghó netanjánti Píta ne Jǝn ndǝ bǎrəm kepǝ kebħəj becháy ne ndǝ bǝghó nkwo bé bəPíta bǎchí chí ndéndemé bho, ne be bə bǎbhíkí ghək ekátí, bǎbhák maknkay. Ke bǝghó be bəPíta mánanj bákə nyaka ne Yesu. ¹⁴ Ne ndu bǝghó mbéntí ane bákú yi atanja nepak Píta ne Jǝn, manyu áchók bhə. ¹⁵ Ékú bátén kpík bó nefí. Bábho besokori mámbebhe nəkə bati be, ¹⁶ “Chəj sénkə yi ne bǝbhén? Bǝ mankem fá etək Yerúsalem bagħə eremé enyijǝ maknkay ené bó bákú ne sǝpú kway betanja. ¹⁷ Ke ndu bekə be mbok ane áképerə taka etək, sébhəj beya bǝbhen batú be báképerə rem yǝnyij ntá mmu ndǝ nnyén Yesu.”

¹⁸ Bǎbhíjǝ ye bhə bǎpetnsem amem áchá. Bǎsémti bhó be bakeperə rem ne bakeperə tǝj yǝnyij ndǝ nnyén Yesu. ¹⁹ Ke Píta ne Jǝn bákémə bhə be, “Bě babħəj bǝp ká mmuet eyeka ndak ane. Enyij ene échí chak besí Mandem chi ené? Bǝghok bhe ke chi beghok Mandem? ²⁰ Sǝpú kwáy

berə berem ěti menyiy ebhen séghó ne amík ne séghók ne batú.” ²¹ Nkwə echeme böbati etək bapet básémtí nókó bhə, báfere bhə amə. Bó kebhoŋ mbi betemsi bəPíta mbənyune bö mankem bákàka nyaka Mandem ndü enyiy ene efakari. ²² Ne mamié mbéntí wu acha nyaka besa bəpay.

Bakoŋo Yesu mánikmuet be Mandem anchye bhə netanánti

²³ Báféré nəkə Píta ne Jŏn amə, bápətnsem ntá batí bönkwə Yesu, baghati bhə enyiy ene böbatí ekerákap Mandem ne böbati etək bárémé ntá yap. ²⁴ Bakoŋo Yesu bágħókó nókó nə, bó mankem babho menikmuet ntá Mandem mándeme nəkə be; “Ēta, wə əchí Acha, wə ke őghókó mfay ne mmik, ne manyén ne menyiy menkem ebhen béchí are. ²⁵ Wə ke őkú nyaka be mübetok ywe Mfə Debhít, chi-mbi ywesé, ándem ndü betəŋ Efóŋó Bedyere be:

‘Ndaká yí bo abhen bápú bo Israel bábènti ne wə Mandem? Ndaká yí böbhen bátè beyu ebhen bebhiki bhəŋ ntí ne nnet?’

²⁶ Bafə mmik bátòŋtí mmuet ménu nenu, böbatí etək báchem nebhuet amət, báte eyu menu ne Mandem Acha ne Mpeme yí afyé nyaka bariep be átò.’

²⁷ “Hérəd ne Póntios Páilet báchem ne bo Israel ne mbək bo abhen bápú bo Israel fá amem Yerúsalem, báte eyu antí Yesu mmü betok ywe ane achi nyájá. ²⁸ Báchém beku yěntiki enyiy ene ónáj őbhúré nyaka be chəŋ émfakari. ²⁹ Acha, ghó ye ndü bápà bhese. Ku be bhese bö betok abhe, séngátí nókó bho Eyəŋ eye ne netanánti nenkem. ³⁰ Chié bhese betəŋ bebú bömame, ne betəŋ berinjí maknkay ne beku menyijí maknkay ndü nnyén mübetok ywe Yesu, mmu achi nyájá.”

³¹ Μάνάνjá nóκό menikmæet, nebhæet ane bə bachi are anyikisi. Εφόγó Bedyere abhak ne bhə tontó akə bábhó beghati Eyəŋ Mandem kebħəŋ becháy.

Bakoŋo Yesu bábhak ndŭ nsoŋ amət ndŭ menyij menkem

³² Nkwó bo abhen mánókó Yesu bábhóŋ nti némət ne nkaysi amət. Yě mmu wap ake rem be menyij ebhi béchí chí ndiere ntá yi aywíntí. Enyij yěntiki mmu ebhak enyij eyap mankem. ³³ Bōnto Yesu b́aré ghati bo ne betəŋ ebhap menkem be Yesu Acha apetnsem ndŭ nepém, ne berĩndu Mandem bebhak ne bə mankem tontó. ³⁴ Yě mmu wap abhiki chéŋ nyaka enyij mbənyune abhen bábhóŋó baki ne yě chi beket, b́atí nyaka menyij ebhə mántwə ne nkáp ³⁵ mámbəre besí bōnto, ne bə mánkəre nkáp wu bekoŋo nté ane yěntiki mmu wap.

³⁶ Enyu yə kě mmŭ ane áká nnyén be Joséf akə nyaka. Abhak mmu nneréket Lévi ne mmu etək Sáypɾəs. Bōnto Yesu bádú yí nnyén bé Banábas, nó chí, “Mmŭ ane afyé bo nti.” ³⁷ Abħəŋ nyaka nki, atí wú, atwó ne nkáp, abħəre besí bōnto Yesu.

5

Ananías ne Safira

¹ Ke ewak emət, mmŭ ane aka nnyén be Ananías ne ngoré aywi Safira b́atí nebhúérémik. ² Ananías abhese mbək nkáp ansem. Ngoré aywi arinjə be yi akə nə. Asət ané áróbhé arək abħəre besí bōnto Yesu. ³ Ke Píta abhep yi be, “Ananías, ndaká yí óró Satan ánkó wó antí be ónsé nsé ntá Εφόγó Bedyere ne ərə mbək nkáp ane ótí mmik ansem? ⁴ Mpok óbhíkí re tí yó, mmik achi nyaka chi aye. Ne mpok ótí yó nkáp abhak chi aywe. Ndaká yí əkaysi beku ene enyŭ enyij? Əsensé chi ntá Mandem, puyě ntá nkwał!”

⁵ Nεghók Ananías ághókó beyon ebhen, akwén amik agú. Beyă becháy békem yěntiki mmu ane ághoko ndak ane.

⁶ Besak báchwe, mánép yi ne nden, bápókó, barək babheme.

⁷ Éfuéré nókó mbó maḡək nywōp arət, ngōré Ananías achwe anywōp, yi kerijí enyij ene efakari. ⁸ Píta abhép yi be, “Ghatí me tetep, nkáp ankem ané wō ne nném aywe bătí mmik ne?” Akeme be, “Ee, yijí wu ankem nō.”

⁹ Píta arem be, “Ná wō ne nném aywe báká eyon émōt memō Efónó Mandem Acha enyū eyō? Ghok! Bo abhen bábhémé nném aywe, báchí afō ambinywōp, ne chōḡ mampókō wō nkwō.” ¹⁰ Témte wu, Safíra akwén bekak Píta agú. Besak báchwé nókó bágħó be agu, bápókō bafu barək babheme kekwoť ne nném. ¹¹ Beyă becháy bekem bōnkwo Yesu mankem ne yěntiki mmu achak ane aghoko enyij ene efakari.

Bōnto Yesu bákū beyă menyijí maknkay

¹² Bōnto Yesu báre kū beyă menyijí maknkay bechak besí bo ndū betan Mandem. Báre chem nebhuet amōt amem nebhuet ekerákap ane bábhijí nyaka be Acha Sólomon. ¹³ Yě mmu achak kechem ne bhō ěti becháy, ke bo báre chyè bhō kenókó. ¹⁴ Ne beyă bo, bagħoré ne babhakanem, béré noko, manchem nōkō mmuet ne nkwo Yesu. ¹⁵ ěti menyijí maknkay ebhen bōnto bákū, bo béré pókō bōmame mámbure nōkō nepaká mbi, mbək ndu bekók, bachak ndu bēsak, bé Píta aperé fuēt ndikandi ywi ánkwén mbək ayap amuet. ¹⁶ Beyă bo bare fu ndū bōbetək abhen bachí kekwoť ne Yerúsalem, mándokō nōkō ne bōmame, ne abhén befónó bebúbebu bēsōḡori bhō. Bō mankem batan.

Bōbatí etək bare chye bōnto Yesu beyă esōḡori

¹⁷ Ke mũngo bachiãkap ne bõ mankem abhen bachi ne yi, nɔ chi bõnkwo Sádusi, bábhõŋ beyã mpap amík. ¹⁸ Bákém bõnto báfyé ekerékenõŋ. ¹⁹ Ke ángel Mandem atwó ne beti, anene babhĩnywɔp ekerékenõŋ, asɔt bó báfú, arem be ²⁰ “Dók ká amem ekerákap Mandem, mãnte, mãngati bo yěntiki enyih ěti nepém nekɔ enen.” ²¹ Néyí nókó, bárók bachwe amem ekerákap Mandem bábhó betõŋ bo mbɔ enyũ ángel aghati bhɔ.

Mũngo bachiãkap ne nkwo ywi bábhiŋi bõbati etɔk Israel mankem, bákém echeme, bachye eyõŋ be mandók mamferɛ bõnto ekerékenõŋ mantwo ne bhɔ. ²² Babhabheri abhen ekerákap báchwɔp are, keghɔ bhɔ. Bápetnsem ne eyõŋ be, ²³ “Sérõŋ, seghɔ babhĩnywɔp femfé, ne babhabheri nefí téé, ke sénéné nókó babhĩnywɔp, sebhiki ghó yě mmu amem.” ²⁴ Mũnti babhabheri ekerákap Mandem ne bõ batí bachiãkap baghoko nɔkɔ nɔ, batí átaka bhɔ amem, bare bhep mmuet eyap enyih ene efakari ne bõnto Yesu. ²⁵ Ebhiki tat, mmu amɔt achwe aghati bhɔ be, “Ghók ká, bo abhen bǎfé ekerékenõŋ éyu, báchí awu amem ekerákap téé bátõŋ bo.” ²⁶ Mũnti babhabheri ekerákap ne bõbhi bárók basɔt bõnto, ke báke tɔk bó awɔ amuet ndũ báchàŋ be bo báké temti bó ne batay mangway.

²⁷ Bápéré nókó ne bhɔ, bakɔ bo baté besí echeme bõbati etɔk. Mũngo bachiãkap abhép bó be ²⁸ “Séyer be batu be báké pere rem yěnyih ndũ nnyén mmũ-ne? Yě nɔ, bǎtɔk mbok Yesu amem Yerúsalem nkem ne bãŋàŋ bekɔ embak be besé ke sékú báwáy yi.”

²⁹ Píta ne bõnto Yesu mankem bakeme be, “Sébhõŋ beghok chi Mandem, puyě nkwaŋwan. ³⁰ Mandem bachĩmbi bhesé akɔ Yesu mmu báwáy ndu bago yi ndu ekotákátí ampetnsem ndu nepém. ³¹ Mandem akósí yí amfay, afyé ndũ nebhuet kenókó be ambak Mũntí ne Mpeme, bé ányché bo Israel mbi betiknsem ndũ bebá bhap

Mandem amforjori bhə. ³² Séghàti bo menyij ebhén séghó ne amík mbə batísie, ne Efónó Bedyere mmu Mandem achyé ntá bo abhen bághòk yi achi ntísie nkwo.”

³³ Bə echeme böbatí etək bághókó nókó nə, bati ábe bhə tontó. Bábho beyaj mbi ndu béway bönto Yesu. ³⁴ Ke mñnkwo Fárisi amət, ane áká nnyén be Gamáliei, abhak aré. Abhak mmu echemé bö batí amət nkwo ne ntəj ebhé Mandem. Bə mankem báchyè nyaka yi kenókó. Afate achye eyəj be mánten kpik bönto Yesu nefí. ³⁵ Arem ye ntá böbati etək be, “Bo Israel, sət ka mpok ndü enyij ené bákáysi beku ne böbhen. ³⁶ Diñí ká be Tiódas árəm nyaka be yi achi nném mmu. Bə mbə batí besä esa (400) babhak bakojo bhi. Baway nókó yi, bakojo bhi bhə bátáka, nsónó eyi amay. ³⁷ Étáré nókó, Júdas mmu Gálili nkwo afú mpok básət mpäy bho. Aya mbək bho béré kojo yí. Yi nkwo agú, ne beyä bo abhen bákòjo nyaka yi bátáka. ³⁸ Béyij ye ndak ane, nchí ghati beka be mändó böbhen, báké kə bhó yěnyij. Mbák nkaysi-ne, ne menyij ebhen bə batí beku befu chí ntá nkwa, chəj mánkwen. ³⁹ Ke mbák befu chí ntá Mandem, bəpú kway bechyet bhə mbi. Bəkway mbəj beghə be mánù chí ne Mandem!”

⁴⁰ Bábhíj nókó ye bönto Yesu, baden bə, básémti bhə be báképerə rem yěnyij ndu nnyén Yesu, barə bə mändók. ⁴¹ Bönto báfú bárə echeme böbati etək bárók ne mañák mbənyune Mandem aghə be bə bakway bo abhen bábhəj keyóré éti nnyén Yesu. ⁴² Bə kerə betəj ne bégháti bo Mbok Ndíndí be Yesu chi Mperə Mandem afyé nyaka bariep be ätò. Bäre kə nə yěntiki nywəp amem ekerákap Mandem ne amem beket ebhap.

6

Báyáp böbati tándramət be mánkwák bönto Yesu

¹ Mpok yə, bakoŋo Yesu báre yá mándəko nəko chi ambi. Bétáná békwén. Bo Israel abhen bárəm eyəŋ Grik nkwo báre nywinti be abhen bárəm chi ndiere eyəŋ bo Israel bákəre menyiŋ yěntiki ewak kefyé ntí ndu bechye mánkwésé bhap. ² Ekə bönto Yesu batí byó ne apay bábhiŋi nkwo bakoŋo Yesu bárem be, “Epu chak be sendə beghati bho Eyəŋ Mandem, séndəbhe taŋ chi baraká nenyé. ³ Bəma, yap ye ka böbati tándramət. Bábhəŋ bebhak bo abhen bo bárəm eríri ěti yap, mámbak bo abhen Efóŋó Bedyere achi ne bhə sayri, ne mámbak bariŋíndak. Yap ka bhó. Sékway bechye bhə betik ebhen. ⁴ Mbák echi nó, chəŋ sémbəŋ mpok bechye mmuet ndü nenikímmuet, ne ndu béghati bho Mbok Ndíndí ne ndu bétəŋ Eyəŋ Mandem.” ⁵ Bənkwo mankem bábhəŋ maŋák ěti enyiŋ ene bönto bareme. Báyap Stífin mmu amət ane abhəŋə neka ne Yesu tontó ne Efóŋó Bedyere achi nyaka ne yi mpoknkem. Báyap Fílip nkwo, ne Prokórəs, ne Nikanó, ne Tímən, ne Paménas, ne Níkolás, kenko ane áfú nyaka Antiək. Anəŋ áchyè nyaka Mandem kenókó mbə enyü bo Israel bákə ke ənoko Yesu. ⁶ Bəsət bhə besí bönto Yesu. Bönto mánikmmuet mányáŋa bó amə anti.

⁷ Eyəŋ Mandem ére go endək nəko chi ambi, ne mpəy bakoŋo Yesu ayá tontó amem etək Yerúsalem. Beyə bachiəkəp Mandem nkwo báre noko Mbok Ndíndí.

Bákém Stífin

⁸ Stífin chí mmu ane Mandem átəŋ beyə beríndu, achye yí beyə betaŋ. Stífin akə berem menyiŋi maknkay ne átəŋ beríŋ besí bo. ⁹ Mbək bo báfate bábhó bekem epúítí ne yi. Bábhak bö ekere nenikímmuetí ene bo abhen báféré ndü kesem. Enyu eyə ke bábhiŋi nyaka yə. Bábhak bo Israel abhen bafu Síren ne mmu Aleksánda. Bəbhə ne bo Israel bachak abhen bafu atú Silísha ne Esia bare kem epúítí

ne Stífin. ¹⁰ Ke bə kekway bekeme enyih ene yi árémé ne nerinjindak enen Efóhó Bedyere achye yi. ¹¹ Bákú bo mámpu be bǎghok ndü yi árèm ebúbu ěti Moses ne ěti Mandem. ¹² Enyu yə kě manyikisí batǐ bǒ batí etok amem, ne bati batəŋ ebhé Mandem, ne bati bǒ mankem. Bákém ye Stífin barok besí echeme bǒ batí etok ne yi. ¹³ Bátwó ne batísye ákwaré abhen bárémé be, “Mmũ-ne apú rə berem ebúbu mpoknkem ěti ekerákap Mandem ywesé ne ne ěti ebhé Moses. ¹⁴ Séghok ndü yi árèm be chəŋ Yesu Mmũ Násáret wu amokoti ekerákap Mandem ene, ne angupsi bepiŋ etok ebhen Moses áró ntá yese.” ¹⁵ Bǒ mankem abhen báchí amem ekeré manyé chəkə, bater Stífin amík amuet, bǎghó bé besí bhi béyibhiri berəbhe ghəə chi mbə ebhén ángel Mandem.

7

Kepi ekén Stífin árémé besí batanjá manyé

¹ Múngo bachiákap Mandem abhép Stífin be “Echi tetep be oku barak ane bárèm nə be oku?” ² Stífin akeme be, “Bomá ne bota, ghók ka me! Mandem betəŋ menkem abhesi nyaka ntá chi-mbi aywesé Ábraham mpok yi achi atú Mesopotemia ke árəŋ etok Haran, ³ arem ntá yi be, ‘Fǎ etok eye, dǎ nneréket aywe dók atú ane métəŋ chəŋ wə.’ ⁴ Ábraham afa ye atú bo Cháldia wu, arək achəkə etok Hárán. Etayi ágú nókó, Mandem akə yi afa aré atwó ndü mmik ane bǎchí aré echəŋ. ⁵ Ábraham abhak fá, yě nə, Mandem kechye yí yě chí monebhueré mmik. Afyé chí bariəp béchye mmik ntá yi ne ntá bebhárəbhə bhi yěndu yi abhiki bhəŋ nyaka mmó. ⁶ Mandem arək ambi béghati yi be: ‘Chəŋ bebhárəbhə bhe mámbak mankə amem etok bǒ bachak. Bǒ bhə mambure bhə ndu kesem, mánychye nəkə bhə beyǎ esəŋori ndu mamié besǎ esa. ⁷ Ke chəŋ nchyé

ntémsí ntá bõ etək ené bõ bátøk. Ne ansem mpok, chõn mámfa mántwõ, mánychyè nõkõ me kenókó fá.' ⁸ Mandem anyú ye nku ne Ábraham. Eriñí nku yõ ebhak nesiep ane básiep bõbabhakanem. Ábraham abhé nõkó ye Áisek, asiép yi mpok yi ágháká manywõp ánen. Áisek ábhé Jekóp, Jekóp abhak chi ntá bõ bati byo ne apay abhen báchí nyaka bachĩmbi maneréket bo Israel.

⁹ “Bachĩmbi bhõ bábhõn mpabhamík ne mómáyap Joséf. Bátí yi mbõ nsem ntá bakõsie, Bó bárók etək Íjip ne yi. Ke Mandem abhak ne yi, ¹⁰ afere yí ndũ besõõori ebhi menkem, atõn yi berĩndu, ne achyé yi neriñĩndak besí Mfõ Íjip. Mfõ Íjip achye yi betañ amfãý etək Íjip enkem, ne eket eyi enkem. ¹¹ Ansem mpok, nsay akwén etək Íjip enkem ne etək Kánãn. Ekũ esõõori eya echa. Bachĩmbi bhese kekway bebõn nenyie. ¹² Jekóp ághókó nõkó ye be nenyié nechi Íjip, ató bachi bhese aré. Ebhak ndõn ane mbi ane bó bárõnõ Íjip. ¹³ Nerõn ane bó bárõnõ aré ndõn ené ejwi épáy, Joséf akũ bõmayi bárĩnĩ yí, ne Mfõ Íjip arĩnĩ nneréket Joséf. ¹⁴ Joséf ató ye bábhĩnĩ étáyĩ Jekóp ne bõneréket ywi mankem, batí besa bérát nsem neku. ¹⁵ Jekóp arək etək Íjip ne nneréket ywi ankem. Abhak aré te mpok ane yi ágú ne bõbhi bo bachi bachĩmbi bhese. ¹⁶ Bápókó yi bápetsem Shékem, bábhéme ndũ nsem enen Ábraham ákú nyaka ntá bõ Hamõ amem etək Shékem ne nkáp sílbhá.

¹⁷ “Mpok ane Mandem abhõnõ beku bariép amem yi afyé nyaka ne Ábraham aghaka nõkõ kekwoť, mpãy bo Israel abhen bachi Íjip bepet baya tontó. ¹⁸ Ebhak enyu yõ kpate mmu achak abhak Mfõ Íjip ane abhiki riñĩ nyaka Joséf. ¹⁹ Mfõ wú achye bõ bhese beyã esõõori, akũ bõtayese mándó bõbhap nefí mángú.

²⁰ “Mpok yõ ke bábhé Moses. Arí tontó ne Mandem

akorj yi. Máne yí eket etayi ndü batan arát. ²¹ Báró nókó yi neffí, mmó Mfó Íjip ane ngoré, asot yi mbó móywi, ane yi. ²² Bátórj yí nerinjí kepi bo Íjip nenkem, ágó abhak erítí ndeme kepi ne nném mmu ndu menyinj ebhen yi ákà.

²³ “Ágháká nókó mamié besa bépáy, nkaysi atwó yi anti be ándók ángó bōmayi, bo Israel. ²⁴ Ághó nókó ndü mmu Íjip ádèn mmu Israel amot, arək bekwak yi. Akeme kémbé, kpát awáy mmu Ijip wu. ²⁵ Moses akaysi be bōbhi báriji bé Mandem ke átó yi ámféré bhó ndü esorjri, ke bó kerinjí enyu eyo. ²⁶ Néyí nókó, arək atemeri ndu bōbhi, bo Israel bati apay mánù. Achwe bekwə bə mambak eyorj émot, arem be, ‘Ghók ká, bāchí bō mmu amot, ndaká yí mánù ne bati?’ ²⁷ Ke ane áyáj nti mpay, apuri Moses, abhép yí be, ‘Agha ákú wə mfo ne ntanjá manyé yesé? ²⁸ Óyàñ béway me mbó enyu ówáy mmu Íjip éyú?’ ²⁹ Moses ághókó nókó nɔ, abué arək achəkɔ etək Mídiá. Aré ke yi ábháy ngoré abhórj bō babhakanem bati apay.

³⁰ “Éfueré nókó mamié besa bepay, ángel Mandem abhesi ntá yi amem baso, kekwot Njie Sináy. Ángel wu abhak amem ngó ane ádù ndü mónək amot ane ágò ebhi. ³¹ Enyinj ene Moses ághó ekw yi abhak maknkay. Ne nerorj yi áròñ kekwot beyinjí, aghók Eyorj Mandem Acha ndu érəm be, ³² ‘Mme ke nchí Mandem bachĩmbi bheka, Mandem Ábraham, Mandem Áisek, ne Mandem Jekóp.’ Néková nókó Moses, aferé amík are. ³³ Mandem Acha arem ye ntá yi be, ‘Feré nkwobhánya eye bekwak, mbonyune nebhuérémik ane été nɔ are achi nyájá. ³⁴ Ngǒ besorjri ebhen bōbha bábhòñ amem etək Íjip ne ngók nedí kebho enap, ne nsepp ntwo beferé bhó ndü esorjri eyo. Twó yé, chorj ntó wə Íjip.’

³⁵ “Stífin arək ambi berem be, nkúbhé Moses ane

bábhíkí ka nyaka beghok yi, ne babhep yi be, ‘Agha ákú wə mfə ne ntaǵá manyé ntá yese?’ Mandem afuēt ntá ángel ane abhesi ntá yi ndu mǒnək beghati yi be ándók ámbák mǔnti wap ne mmu ane áfere bhə ndu esəǵəri. ³⁶ Moses akə menyiǵí maknkay, ne atǒǵ beriy ebhen bétǒǵó betaǵ Mandem amem etək Íjip. Afere bo Israel aré, akə báfuēt ndǔ Manyu Chu, ne amem baso ndǔ mamié besa bepáy. ³⁷ Nkúbhé Moses-ne árémé nyaka ntá bo Israel be, ‘Chəǵ Mandem anchye bhe ndemekepǐnti achak ane áfú ndu nkwo yeka mbə enyǔ achye me ntá yeka.’ ³⁸ Yí Moses ke achi nyaka néntí bachǐmbi bhesé ne ángel Mandem amem baso. Mpok yə, ángel Mandem árém kepi ntá yi ndu Njie Sináy, akə yi ariyi menyiǵ ebhen Mandem áyǵ yí ankə sendiyi, nó chí Eyəǵ Mandem ené échí tetep mpoknkem.

³⁹ “Ke bachǐmbi bhese keka beghok yi. Bápuri yi baten nepak, ke bápétnsem Íjip amem batǐ-yap. ⁴⁰ Ékú barem ntá Arən be, ‘Ghokó bəmandem ntá yese, be mandəkə nəkə bhese ambi. Mbák chi Moses mmu áféré bhese etək Íjip, sebhiki riǵi eniyi ene efakari ne yi.’ ⁴¹ Bághóko eniyi ene echí mbə mǒmpəǵ, bare chye yə akabhé nya, ne mányié epa ěti eniyi ene baghoko ne amə. ⁴² Ke Mandem atiknsem ntá yap akpik arə bə mánychyè nəkə kenókó ntá mmok, ne ntaǵ ne mambě mfay mbə bəmandem abhap, mbə enyu echí amem bekáti baremé kepǐnti be, ‘Bo Israel! Mpok ane bǎkə amem baso ndǔ mamié besa bepáy, ntá yá kě bawáy nyaka nnya mánychyè nəkə akap ke?’

⁴³ Bəpəkə nyaka étəm ené mandem nsé ane áká nyén be Mólək.

Ne nembe enen mandem nsé Ráfan.

Ne menyiǵ ebhen bəghókó ndu bechye bhə kenókó.

Ěti yə, chəǵ mféré be ntó etək échá k befuet Bábilon.’

⁴⁴ “Stífin arək ambi bérem be Bachĩmbi bhesé babhõŋ nyaka étəm aməm baso ενέ έτόŋ bé Mandəm achí ne bhə. Moses aghókó nyaka yə ébhák mbə enyũ Mandəm aghati yi, ne nkúbhé mbə enyũ Mandəm átóŋ yi amfay Njie Sináy be ebhəŋ bebhak. ⁴⁵ Ansem mpok, bachĩmbi bhesé bárə yó ntá bõbhap. Bápókó yó mpok bákə ne Jóshua. Mandəm abók bo abhen báchí are besí bətayese, basət mmik. Étəm eyə ébhák aré te mpok ane Debhít achi mfə. ⁴⁶ Mandəm atóŋ Debhít berĩndu. Anikmæet ntá Mandəm Jekóp be andə yi anté eket ntá yi. ⁴⁷ Sólomon ke áté eket eyə ntá Mandəm. ⁴⁸ Yě nə, Mandəm Acha apu chəkə ndũ beket ebhén bo bate ne amə. Échí mbə enyũ ndeməkepĩnti árémé be Mandəm arem be,

⁴⁹ ‘Mfay chí enəkó kefə eya,

ne mmik chi erwə ene mésziki bekak are.

Ntiki enyũ eket ókway bete ntá ya?

nebhüet ane mēkwáy beywemæet achí ne fá?

⁵⁰ Pú amó ya ke ághókó menyĩŋ ebhen menkem-ε?”

⁵¹ “Bérəŋ ndũ ngwénti, Stífin arem be, ‘Bě bo netarjánti, bě bo bǎpu noko Mandəm ne bǎpú ghok eyəŋ eyi. Bǎchet Efóŋó Bedyere mbi mbə bachĩmbi bheka. ⁵² Ntiki ndeməkepĩnti bachĩmbi bheka bábhíkí chye esəŋəri? Ne bǎwáy nyaka baremé kepĩnti Mandəm abhen bǎrémé mbi mbi be, Mmǎ betok ane achí chak besí Mandəm átwə. Yí wu ke bǎtí ne bǎwáy. ⁵³ Bě kě Moses ásóré ebhé Mandəm ntá bəángel achye ntá yeke, yě nə, bǎbhíkí bhüere yó.’ ”

Bǎwáy Stífin ne batay

⁵⁴ Bo echeme bõ batí etək bǎghókó nəkə menyĩŋ ebhen Stífin árème, bati ábé bə tontó, amík apėti anti. ⁵⁵ Ke Efóŋó Bedyere achi nyaka ne Stífin tontó. Ayəŋ amík ayĩŋi mfay, aghó bediéré Mandəm, ne Yesu téé ndũ nebhüet

kenókó Mandem, ⁵⁶ Stífin arem be, “Ghók ka! Ngo ndũ mánéné mbĩnywɔp etókó mfay, Mmu ane áfú ntá Mandem abhak téé ndũ nebhuet kenókó ebhe awónem Mandem.” ⁵⁷ κε βάbhó bebík ěri, báchók batú ne amɔ, bádú bárók bákém yi. ⁵⁸ Báyá yi báfú etok ne yí, bátém̄ti yi ne betay bawáy. Batísie betábhá báfere nkú mfám̄uet eyap, barɔ ntá esakámu amɔt be ambabheri nɔkɔ. Esakámu wu aka nnyén be Sɔl. ⁵⁹ Mpok bátém̄ti Stífin ne batay, anikm̄uet be, “Yesu Acha, sɔt Efójó eya!” ⁶⁰ Akwén atep mánén amík, arem ne eyɔɔ etanataɔ be, “Acha, fojori bhɔ bebú ebhap ebhen.” Árémé nókó nɔ, asebhɛ.

8

¹ Sɔl abhak aré téé, aka bé eri mángwáy Stífin.

Sɔl are chye bõnkwo beyă nenyok

Bébhó ewak eyɔ, baré chye nkwo Yesu abhen báchí Yerúsalem beyă nenyok. Eku bó mankem bábuè bataka atú etok Judéya ne átú Samária ankem. Erɔp chi bõnto Yesu bóbhó amem etok Yerúsalem. ² Baway nɔkɔ Stífin, mbok bo abhen báchyè Mandem kenókó bápókɔ yi bárók bábhéme, ne bádi yi tontó. ³ Mbák chi Sɔl, are yáj̄ mbi ménéme bõnkwo Yesu. Éku abho béchwé eket ne eket anja nɔkɔ abhen mánókó, baghɔré ne babhakanem, amfye nɔkɔ ekerékenɔɔ.

Beyă bõ-Samaria mánóko mpok Fílip aghati bɔ Mbok Ndíndí

⁴ Bakojo Yesu abhen bábuè bátáka mbankem báre kɔ mángati nɔkɔ Mbok Ndíndí ěti Yesu. ⁵ Ane bábhiɔi be Fílip arók etok égho atú Samária angati nɔkɔ mbok ěti Mpeme Mandem afyé nyaka bariɛp be ätò. ⁶ Akɔ menyijí maknkay aré. Bo baghɔ nɔkɔ nɔ, beyă bhap báre tá batú sayri ndu beghok menyij̄ ebhen yí árèm. ⁷ Befójó bebúbebu ebhén

bésəḡori bo bére rə bhə mém̄biki nəkə ne eyəḡ etaḡataḡ. Beyä bo abhen bachi bhuré ne bakem bátan nkwo. ⁸ Ekə beyä manák abhak ne bö etək egħo Samária eyə.

⁹ Mmũfú ane áká nnyén bé Símun achí nyaka etək eyə nkwo. Abhak mñjə. Anaḡ ákə nyaka menyih ebhə ndu erəri mpok, andeme nəkə bé yí achí etaḡtí mmu. Bö Samária babhak maknkay béghə menyih ebhen yi ákə.

¹⁰ Bə mankem, maném bo ne ndéndémé bho bare tá batú beghok menyih ebhen yi ághàti bhə, mándeme nəkə be, “Mmũ-ne chi mmu Mandem ane bábhìḡi be Etaḡtí m̄.”

¹¹ Barak mandem nsé ane yi ákə ndu eróri mpok, akə bo bäre ta batú beghók menyih ebhen yi árəm. ¹² Fílip átów nókó ne Mbok Ndíndí ěti enyu Mandem abhak ne böbhi mbə Mfə wap ne ěti Yesu Kristo, bagħoré ne babhakanem bábhə ménóko mándəkə nəkə be mánjwiti bhó. ¹³ Yě Símun nkwo anoko bájwítí yí. Bájwítí nókó yí, abhat mmuet ne Fílip, ankoḡo nəkə yi yěntiki ebhak. Nyu arəp yi fuu ěti bereme menyihí maknkay ebhén Fílip ákə, ne ěti berih ebhén Mandem áfuèt ntá Fílip antəḡ nəkə.

¹⁴ Bōnto abhen Yerúsalem bághoko nəkə be bö-Samaria mánoko Eyəḡ Mandem, bátó Píta ne Jñn aré. ¹⁵ BəPíta bachwəp nəkə Samária, bare nìkmuet bé Efóḡó Bedyere ántwə ntá bo abhen mánóko Yesu. ¹⁶ Efóḡó Bedyere abhiki re twə nyaka ntá yě mmu wap. Yě nə, manəḡ bajwiti nyaka bhə ndũ nnyén Yesu Acha. ¹⁷ Píta ne Jñn mányáḡa amó antí böbhen manìkmuet, Efóḡó Bedyere atwó abhak ne bhə.

¹⁸ Símun ághó nókó bé Efóḡó Bedyere atwə achi ne bhó ndũ bönto mányáḡá bə amə antí, aferə nkáp béchye bönto, ¹⁹ arem be, “Kə ká menkwó mbōḡ betan bé yě agha ane nyáḡá yi amó anti Efóḡó Bedyere ántwó ntá yi.” ²⁰ Ke Píta akeme yi be, “Eghori émpókó wó ne nkáp aywe! Ōkási

bé ðkwáy béku akap Mandem ne nkáp na? ²¹ Diñí bé ðbhíkí bhón ye enyiy ndu betik ebhesé mbonyune nti ene népú chak besí Mandem. ²² Ndu echi nò, tìk nsem ndū nkaysi bebú ane achi wò anti ónikmuet ntá Mandem Acha. Ngufú chòy amfojori nkaysi ane achi wò anti. ²³ Ngò bé ðbhòy epð mpabhamík ne ókwën nsem anten bebú.” ²⁴ Símun aghoko nòkò nò, akeme Píta ne Jòn be, “Bòta, nik ka Mandem mmuet òti ya bé yënyiy émot ene bàrémé éké fakari ne me.”

²⁵ Mánáná nókó béghati bo mbok Yesu ne menyiy ebhen yi aká ntá yap, báró bare petnsem Yerúsalem. Báre téé ndū bóbetòk Samária mangati nòkò bo Mbok Ndíndí òti Yesu.

Mmu Etòpia anoko Yesu

²⁶ Ke ángel Acha atwó arem ntá Fílip be, “Faté sep ndū esí mbi ane áfù Yerúsalem áròy Gása”. ²⁷⁻²⁸ Fílip afate abho béròy. Éfákari bé mmù Etòpia amòt ane afù Yerúsalem ndū menikmuet ápetnsem etòk eyi amem ékàrik ene mpòyòndík éyà. Abhak mǔngo Etòpia ane baghaka ne yi ke akeme nyaka efiñí ekeré nkáp mbò mmu ane baghaka yi apu kway nyaka bechem ne bo abhen mfò ngoré * Mfò Etòpia wu aka nnyén be Kándas. Ené yí áchi amem ekàrik eyi áròy, are pay ekáti ndemekerǔnti Aisáya. ²⁹ Efóhó Bedyere aghati Fílip be, “Dók awu kò nókó kékwót ne ekàrik eyò.” ³⁰ Fílip ajet aròk kekwo t ne yó, aghók ndū mmu wu ápày ekáti ndemekerǔnti Aisáya. Abhéy yí be, “Òbhòy nò nejwímem ndū enyiy ené ópày?” ³¹ Mǔngo Etòpia wu akeme be, “Měkwáy bejwimem ná ené yě mmu ábhíkí néne angati me?” Abhiñi ye Fílip ánkó

* **8:27-28** Mfò ngoré àkè m nyaka baraká kefò ntá móywi mmu bo básoré nyaka mbò mónyómok.

ánchókó ne yí amem ékárík. ³²⁻³³ Enyih ene yi ápà y ndũ Ekáti Mandem ebhak bé: “Achí nyaka mbò ághónómén ane bakeme bárò y beway, mbò mónkwómén ane báfè re emene eyi, yě bebík yò kebík. Ake néne eyò y. Báyò re yi, batan yi, bákpót nyé eni, bachye yi esò yori ndéndem. Agha ákway betan be, Yihí mōwa né, ené bákpóré nepém eni ambi ambi fá amik?” ³⁴ Mũngo wu abhé p Fílip be, “Étá, ghati mé, ndemekerpinti asih enyih ene yi árèm nó éti agha? Arem nò chí éti mmu áchák ke éti mmuet eyi?” ³⁵ Fílip abho ndũ nebhuet ekáti Aisáya wu agháti mũngo Etòpia Mbok Ndíndí Yesu. ³⁶ Báre kò mándòkò nòkò. Bággháká nókó ndũ nebhuet ane manyier achi, arem ntá Fílip be, “Yihí manyier. Ntí achí ane bábhiki bhó y béjwiti me?” ³⁷ [Fílip akeme yí be, “Mbák ósí kí nti ene nenkem ne Yesu, mēkwáy béjwiti wò.” Mmũ wu akeme yí bé “Nnókó be Yesu Kristo chí Mmò Mandem.”] ³⁸ Mũngo wu achye ye eyò y bé mánkũ ékárík énté. Été nókó, bó ne Fílip básep báchwe anyén, Fílip ajwiti yí. ³⁹ Báfú nókó anyén, Éfónó Bedyere afere Fílip aré, mũngo Etòpia wu keperere ghó yi. Yě nò, aròk ambi ne nekò eni ne manák. ⁴⁰ Fílip ápére yihí aròp chí etòk Asótus. Abho béghati Mbok Ndíndí are. Aròk ambi békũ nò ndu bōbetòk mankem abhen báchi ambi kpáte mpok yi aghaka Seséria.

9

Sǎl ayibhiri abho bekojo Yesu

(Bk 22.6-16, 26.12-18)

¹ Mpok eyò nkem, Sǎl aròk ambi bepa be yi abhò y beway bakojo Yesu. Aròk ntá mũngo bachiákap Mandem, ² aghati yi be anchye yi bekáti ebhén béchye yi betan berò y Damáskòs ndu bekeré nenikímuet bo Israel bé mbák ángó

bakorjo Mbi Yesu aré, ankwáy békémti bhó, baghoré ne babhakanem, angwót, andak Yerúsalem ne bhó. ³ Söl afa ye are róh. Agháká nókó kékwót ne Damáskos, bediééré befú amfay témchok beser békáp yi. ⁴ Söl akwén amik, aghók eyoh ené ébhèp yi be, “Söl, Söl, ndaká yí óchyè me nenyok?” ⁵ Söl akeme be, “Acha, chí wə agha?” Eyoh eyo ékéme yí be, “Mme Yesu ke ókòho gbakógbakò onchye noko nenyok. ⁶ Ke faté, dók amem etok egho. Choh mángati wó aré enyih ene óbhóhó béku.” ⁷ Bó abhen bákò nyaka ne Söl, bágghók eyoh eyo, ke bo kegho yě mmú. Báte manyu chochok. ⁸ Söl afate amik, anene amík, ke yi kekway begho mban. Bákém yi ndu awo, baya barok etok Damáskos. ⁹ Abhak aré ndü manywop arát, yi kekway begho mban. Mpok yo nkem yi kenyie nenyíé, yěnyih yi ke nyu.

¹⁰ Nkorjo Yesu amot achi nyaka Damáskos ane áká nnyén bé Ananías. Aghó kenó amík antífú ndu Yesu Acha abhiji yí be, “Ananías.” Aka arem be, “Acha, ghó mé ne.” ¹¹ Acha aghati yi be, “Faté dók ndu nkongo-etok ané bábhiji bé Téé. Ónáj ónchwop ndü eket Júdas bép mmu Tásos ane áká nnyén bé Söl. Achí aré ãñikmæet. ¹² Ne ndü kenó amík antí fúú, aghó mmu ane bábhiji bé Ananías, ndu áchwé anywóp. Anyaŋa amə anti ywi bé ámpet ankway begho mban.” ¹³ Ananías akeme be, “Acha, beyə bo bágghátí me mbok Söl wu ne bebéptí menyih ebhen yi ákú ntá bóbhe awu Yerúsalem. ¹⁴ Bóbatí bachiäkap Mandem báchyé yí betan, ne atwə fá chi békemti bóbhe.” ¹⁵ Ke Yesu Acha aghati yi be, “Dók mbonyune njap yí ámbák mübetik awa, bé ándak ángati bo abhen bápú bo Israel, ne bafə bhap, ne bo Israel éti eya. ¹⁶ Choh membəh ntəh yí esəhəri enkem ené yí ábhóhó begho éti ya.” ¹⁷ Ananías aró ye arək áchwé amem eket ené Söl áchi are. Anyaŋa yí amə antí

arem be, “Sǎl, manó, mbɔŋ Yesu Acha mmu abhésí ntá ye ankɔŋɔmbi mpok ótwò fá, ke átó mé nkú ómpet óngó mbaŋ ne bé Efóŋó Bedyere ambak ne wɔ.” ¹⁸ Témte wu ebhak ntá Sǎl mbɔ be menyih mbɔ befabhé nsi befu yí amík bekwenti. Apet abho beghɔ mbaŋ. Afate ye arɔk bájwítí yi. ¹⁹ Anyié nenyié betan ebhi bépétnsem.

Sǎl abho béghátí mbok Yesu etɔk Damáskɔs

Sǎl abhak Damáskɔs ne bakoŋo Yesu ndu mpǎy manywɔp. ²⁰ Abho ye bérɔŋ ndú bekeré nenikímuet bo Israel témte angati nɔkɔ bo éti Yesu bé, “Yesu áchí Mmɔ Mandem.” ²¹ Bɔ mankem abhen bághókó yi, bábhák maknkay, mámbebhe nɔkɔ bati be, “Pú nkúbhé mmũ-ne ke ákò nyaka anguebhe nɔkɔ nenu ne bo abhen bábhɔŋi nnyén Yesu awu Yerúsalem ne? Atwɔ fá chí bé ánkémítí bo Yesu angwɔt, ansɔt ampetnsem ne bhɔ Yerúsalem. Atwɔ fá ndu bekemti bhɔ be ansɔt ampetnsem ne bhó ntá bɔ bati bachiäkap Mandem.” ²² Yě nɔ, Sǎl are tɔŋ Mbok Ndíndí éti Yesu andɔk nɔkɔ chí ambi. Are fuét ndu beyá babhi betɔŋ kpoŋoroŋ bé Yesu ke áchí Mpeme Mandem afyé nyaka bariɛp be átò enyuné bo Israel abhen báchí Damáskɔs bábhiki kwáy bekem kefe ne yí. ²³ Efuere nɔkɔ beyá manywɔp, bɔbati bo Israel báté eyu beway Sǎl. ²⁴ Sǎl arɔŋi nkaysi yap. Báre noŋ yi beti ne ngósí ndu manyübhá ane Damáskɔs be mpok yi áyàŋ befuet, mankem yí mangway. ²⁵ Ke beti mémɔt, bakoŋó Sɔl basɔt yi báfyé amem ekay bákũ yi áfuét ndú mbok ané áchi ndú nkok ane ákábhé etɔk, básébhé yi amík ansem ebhá. Abué.

Sǎl apetnsem Yerúsalem

²⁶ Sǎl apetnsem Yerúsalem are mɔ béchem mmuet ne bakoŋo Yesu aré, ke bó kenoko be yi achi nkoŋo Yesu. Báre chay mámbue nɔkɔ yí. ²⁷ Ke mmu amɔt ane aka nnyén

be Banábas asot yí arək ntá bõnto Yesu. Aghati bhə enyũ Sõl aghə Yesu Acha ambi mpok yi árəŋ Damáskos ne enyũ Yesu árémé kepi ne yi. Aghati nkwo bó enyũ Sõl átəŋ Eyəŋ Mandem kponorəŋ ndu nnyén Yesu awu Damáskos kebhəŋ becháy. ²⁸ Bəbho ye mpok yə, achem mmuet ne bakoŋo Yesu Acha ndu yəntiki enyih ene bə bákə.

²⁹ Are təŋ Eyəŋ Mandem ndu nnyén Yesu kebhəŋ becháy. Mpók ne mpok ándem nəkə ətə Yesu ntá bo Israel abhen bərəm eyəŋə Grik, ankem nəkə epúítə ne bhó. Eku bare yán chí bəwáy yí. ³⁰ Batı Bõ nkwo bərəŋí nókó nó, básot yi barək Seséria, bátó yí ándók Tásos. ³¹ Éfákari ye be bõnkwo Yesu abhen bachi atú Judéya, ne abhen atú Gálili, ne abhen atú Samária nkem kepere bhəŋ esəŋəri. Bakoŋo Yesu bábħure nepém enap enyu ené nətəŋ bé bə báchyè Mandem kenókó. Efóŋó Bedyere are chyə bhə nepərtíntí, anchyè nəkə bhə betəŋ. Éku beyə bo báchák bare noko Yesu mánchem nəkə ne bhə.

Píta arək etək Lída ne Jopa

³² Éfákari be Píta ákə nyaka mbəŋ ne mbaŋ ndu bébyo bo Mandem. Ewak émót, arək bebyo abhen bachi etək ene bábħihə be Lída. ³³ Akwese mbéntí amot aré. Bäre pəkə yi yəntiki ebhak ene yi árəŋ. Abhak enyu yə ndu mamié ánən. Aka nnyén be Aénias. ³⁴ Píta arem ntá yi be, “Aénias, Yesu Kristo ákə wə óntəŋ néne. Faté pét ətək eye.” Témte wu, atém afate. ³⁵ Bõ etək Lída ne Shárəŋ babhak aré. Bə mankem bəghó nókó ndu Aénias ákə, mánókó Yesu Acha.

³⁶ Ngərə amot achi nyaka etək Jopa ane aka nnyén bé Tabíta, * [Nó chí Dókas ndu eyəŋ Grik] abhak nkoŋo Yesu. Ákə nyaka berí, ankwak nəkə bachébhəbho mpoknkem. ³⁷ Mpok yə, akwén neme agú. Básó yi bábħure amem

* **9:36** NE Dókas chí “Nso” ndu Kényaŋ.

mókerémfay ndu ekeré mfay. ³⁸ Jopa kesap nekō ne Lída. Bakoŋo Yesu abhen Jopa bághók be Píta achi Lída. Bátó bo batí apay, ntá yi. Bárək maník yi mmuet be, “Eta, two ghō bhesé ayak, kéchōŋti mpok.” ³⁹ Píta afa ye are rōŋ ne bhō. Ágháká nókó aré, basot yi bako ndu mókerémfay. Beyă mánkwésé bábhak are. Bó mankem bakap Píta. Báre di, mántōŋ nōkō nden ene Tabita áyémé ntá yap mpok yi achi nepém. ⁴⁰ Píta aghati bó mankem mámfu nefí. Aterp mánén amík anikmuet ntá Mandem. Ayibhiri mmuet ntá ngu arem be, “Tabíta, faté!” Tabíta anene amík. Ághó nókó Píta afate achōkō chókó. ⁴¹ Píta asá áwó akem yi akwak yi afate. Abhiŋi ye bo Mandem ne mánkwésé, asot Dókas atōŋ bó be mangō bé yi achi nepém. ⁴² Mbok Dókas ataka etōk Jopa enkem. Beyă bo mánóko, básiki nti ne Yesu Acha. ⁴³ Píta arək ambi bechōkō Jopa ndū beyă manywōp ne ngoko nkwbhénya ene bágharé amuet nnya ene baway. Nnyén eni nébhak be Símun.

10

Κονέλιος abhiŋi Píta eket eyi

¹ Mmufú achi nyaka etōk Seséria, ane aka nnyén bé Κονέλιος. Abhak mūntí éká batemé nenu Rom besa bétáy. Báre bhiŋi eka eyo bé Eka Itália. ² Κονέλιος abhak mmu ane ákōŋó baraká Mandem ne áchyè nyaka Mandem kenókó ne efo eyi enkem. Abhak mmu ane ánikmuet ntá Mandem mpoknkem, anchye nōkō beyă nekwak ntá bo Israel abhen bachi bachébhébhō. ³ Ewak émōt, mbō nkarenka erat ne ngósí, aghó kenó amík anti fúú. Aghó sayri ndu ángel Mandem amōt átwó ábhiŋí yi be, “Κονέλιος!” ⁴ Ayōŋ amík are yiŋi ángel wu ne becháy, abhep yi be, “Eta chí yi?” Ángel Mandem akeme be, “Mandem aghok nenikímuet ene, aghó nekwak enén óchyé ntá bachébhébhō ne abhōŋ

marják ne wə. ⁵ Tó ye bo Jopa be mandók mámbíjǎ mmu ane ákà nnyén bé Símun ane nnyén eni nechak nechi be Píta. ⁶ Āchòkə ne Símun ngoko nkwobhénya. Eket Símun wu echi angokə manyu.” ⁷ Ángel Mandem árəŋə nəkə, Kónélios nkwo bakǔ betik abhi batí apay ne ntemé nenu amot ane achi nyaka ne yi mpoknkem ankwaka nəkə yi. Ntemé nenu wu abhak mmu ane áchəy Mandem. ⁸ Bátwó nókó, aghati bhó enyǎŋ ene ángel Mandem árémé. Ató ye bó etək Jopa.

⁹ Bárə bare rəŋ, bəgháká kékwót ne etək mbə nkárénká byo ne epay. Nkúbhé mpok yə, Píta akó amfay eket ndu menikmæet. Mfay eket abhak ransi. * ¹⁰ Nsay akém yi, are yǎŋ enyǎŋ ményíé mpok ane nenyíé nebhæet angó, aghó kenó amík antífú. ¹¹ Aghó bé nebu nénéne. Enyǎŋífú éfú are ere sep amik. Ébhak mbə ntëndən negho enén bákémé ndǔ batí yi anwi básəbhe amik. ¹² Menyǔ nnya menkem bébhak ndu enyǎŋ eyə. Nnya ené bekak menwi ebhak aré ne ené ésù menie amik ne kenən. ¹³ Aghók eyəŋ ndu érəm be, “Píta, faté, wáy nyie.” ¹⁴ Ke Píta akeme be, “Cháá! Acha mbíkí re nyie enyǎŋ ene epu pépép besí Mandem wáwák.” ¹⁵ Eyəŋ epet etwə ntá yí ndəŋ ane ájwí epay be, “Enyǎŋ ene Mandem akə be embak pépép besí bhi, yě mmu ake rem be épú pépép.” ¹⁶ Éfákárí nókó enyu yə ndəŋ érat, enyǎŋ eyə épétnsem amfay. ¹⁷ Ené Píta abhæét beyəŋ berǎŋi ntí kenó amík antífú ekə, bə abhen Kónélios átó, bare bhep ebhak ene Símun áchí. Bárók kpát bəchwəp ndǔ nyübha eket ene yi achi are. ¹⁸ Básá eyəŋ babhep mbák mmu ane ákà nnyén bé Símun Píta achí aré. ¹⁹ Ne ené Píta abhæét bekáysi kenó ekə, Efóŋó Bedyere arem ntá yí be, “Yǎŋǎ,

* **10:9** Mfay eket achi nyaka ransi enyu ene mmu ákwəy béko, andək, ambak are yí aywǐnti ndu béywəmmæet ne ndu menikmæet.

bö batí áráτ báyaŋ wə. ²⁰ Faté, seŋ, dók áyák ne bhə ne óké chənti mpok. Mə ke ntó bə.” ²¹ Píta aseŋ arək ntá böbhə, arem be, “Mə ke nchí mmu ane báyaŋ. Bätwə ndaká yí?” ²² Bákéme yi be, “Konélios, münti batemé nenu besa bétay, ke ato bhesé ntá ye. Achí chak besí Mandem ne ächàŋ Mandem. Bo Israel mankem báchyè yi kenókó tontó. Ángel Mandem ághátí yi ántó mámbiŋi wə, óntwə eket eyi, be angok enyiŋ ene óbhóŋó béghátí yi.” ²³ Píta asət bó árək anywóp ne bhə.

Néyí nókó, Píta afa are rój ne bó. Mbək bö nkwó Yesu abhen Jopa bárók ne yi. ²⁴ Bákə bábhəre ambi, ke néyí nókó báchwəp Seséria. Konélios anáj ariŋi nyaka bé Píta ätwə. Ató bábhíŋi bö nneréket ne maməere bhi. Bó mankem bachəkə mánoŋ nəkə bəPíta. ²⁵ Nəchwe Píta áchwe anywóp, Konélios akwén yi bekak, abho béchyə yí kenókó. ²⁶ Ke Píta akem yí ndu awə, be yí amfate, arem be, “Mə nkwó nchí chí nkwə mbə wə.” ²⁷ Ne ndu bərəm kepi ne Píta, Píta achwe anywóp, aghó beyä bo. ²⁸ Arem ntá yap be, “Bě babhəŋ bəriŋi ndu ebhé eyese érəm be mmu Israel abhiki bhóŋ befyə mməet ne bo abhen bápú bo Israel ne abhiki bhəŋ yě chi berəŋ beghə bhə. Ke Mandem atəŋ me kpoŋoroŋ be, nké yiŋi yě mmu mbə be abhiki kway besí bha. ²⁹ Ngó nókó ye bo abhen ótó, mfá nde twó nkekém epúítí ne mmu. Ghatí ye me ntí ane óbhiŋi mé!” ³⁰ Konélios akeme yi be, “Éku manywóp anwi echəŋ ené nchí amem eket eya nchí nikməet. Nkúbhé mpok mbə ane, mbə nkarenka éráτ ne ngósí, mmu abhesi mə besí ne nkú ane are ghəə, ³¹ arem be, ‘Konélios, Mandem aghok nenikíməet ene, ne aghə nekwaκ enén óchyè bachébhé bho. ³² Tó ye mmu Jopa be andək ambiŋi mmu ane ákà nnyén be Símun Píta. Achí kenkə amem eket Símun ngoko nkəwbhénya ne eket eyi échí angəkə manyu!’ ³³ Ntó ye bo

témte bé mámbíjǎ wə, ne éri ndu ótwó. Besé mankem séchí fá besí Mandem ndu beghok yěntiki enyij ené Acha ághátí wə óngátí bhesé.”

Menyij ebhen Píta aghati Kónélios ne nkwo ywi

³⁴ Píta abho ye berem be, “Ngə sayri bé Mandem apú tɔŋ kérijámík. ³⁵ Ke ndu yěntiki etək, ye agha ane áchay Mandem ankə nəkə menyij ebhén béchi chak besí bhi, Mandem əsət yi ambak mmǔ ywi. ³⁶ Nkáy sí be bəriji ntó enen yi ató nyaka ntá yese bo Israel be chɔŋ ankə bo mambak sayri ne yi ɛti enyij ene Yesu Kristo akə. Yi Yesu achí Acha amfǎy bo mankem. ³⁷ Bəriji eremé ndak ané áfáká rí atú Judéya ankem, bébho atú Gálili, mpok Jǔn ánánj ánánj nyaka beghati bo be mántíknsen ndǔ bebú bhap yi anjwiti bhə. ³⁸ Bəriji ɛti Yesu mmu Násáret, ne enyu Mandem achyé nyaka yi ɛfóŋó Bedyere ne betaŋ. Akə mbánkem ankə nəkə beri ne ambu nəkə bǔ mankem abhen Satan áchyè bhə esɔŋori mbɔnyune Mandem achi ne yí. ³⁹ Ne séghə ne amík menyij menkem ebhen yi ákú Yerúsalem ne mbaŋ echak amem etək bo Israel. Bágó yí ndu ekotákátí, agú. ⁴⁰ Ke égháká nókó manywɔp árá, Mandem akə yi apetnsen ndu nepém, atɔŋ mmuet kroŋoroŋ ntá bo. ⁴¹ Ke abhiki tɔŋ mmuet chí ntá bo mankem. Atɔŋ mmuet ntá batísié abhen Mandem ánánj áyábhé, nó chí bhesé bo sényíé ne sényú ne yi mpok yi ápérənsen ndu nepém. ⁴² Ne yi aghátí bhesé bé sékərə beghati Mbok Ndíndí yɔ ntá bo, ne bé sénkə bo mándinjí bé yí ké Mandem ayabhe be ambak mmu ne ábhóŋó bétáj bo abhen bachi nepém ne abhen bágú. ⁴³ Baremé kepinti mankem bárəm nyaka ɛti yi be, yě agha ane asiki nti ne Yesu, Mandem áfoŋori bebú ebhi ɛti yi Yesu.”

ɛfóŋó Bedyere atwó ntá bo abhen bápú bo Israel

⁴⁴ Ενέ Πίτα abhuét bérem menyih ebhə, Efónó Bedyere atwó abhak ne bo mankem abhen bágħòk Eyəh Mandem. ⁴⁵ Bǝ nkwó Yesu abhen bachi bo Israel, nó chí abhen báfú Jopa ne Píta, bábhak maknkay tontó mbonyune bágħó be Mandem achyé Efónó Bedyere ntá bo abhen bápú bo Israel nkwo. ⁴⁶ Bábhak maknkay mbonyune bágħók ndu bobhó bārēm beyəhótək béchák béchák ebhén bó bábħiki ghók, mándeme nəkə be, “Mandem atəh ne ari achá!” Ékə Píta arem bé, ⁴⁷ “Mandem achyé böbhen Efónó Bedyere nkúbhé mbonyu yí áchyé nyaka bhese bo Israel. Agha ákwáy ye békáj bé báké jwiti bhó?” ⁴⁸ Achye ye eyəh bé mánjwiti bhó ndu nnyén Yesu Kristo. Bájwítí bhə. Bárem be Píta anchəkə ne bhə ndu mpäy manywəp.

11

Píta arem be bo abhen bápú bo Israel mánoko nkwo

¹ Bǝnto ne bakoŋo Yesu báchák atú Judéya ankem, bágħók be mbək bo abhen bápú bo Israel mánóko Eyəh Mandem nkwo. ² Mbək bo bachi nyaka ndu nkwo bakoŋo Yesu abhen báte be bábħəh bésiép yěntiki mmu mbə bó bo Israel, ke ankwáy bébhak mmu Mandem. Píta ápéré nókó nsem Yerúsalem, böbhə béré ji yí mándeme nəkə be, ³ “Yí ekə órəh óchwé amem eket bo etək échák abhen bábħiki syep bhə kpáte ŋnyie nenyié ne bhó?” ⁴ Píta abho ye béghati bhó sayri yěntiki enyih ene éfákári te ndú nebhǝnet be, ⁵ “Ewak émot ndu nchí nikmæet awu etək Jopa, ngó kenó amík antífú. Ngó ndu enyih éfú amfay ésèp. Ebhak mbə nténden negho enen bákémé bati yi anwi básèbhe amik. Egháká nókó kekwoót ne me éte. ⁶ Njinh sayri beghə enyih ene echi are. Ngó nnya menyu ne menyu. Nnya ene anywóp ne nnya ebebe ne nnya ene ésù menie amik ne kenen. ⁷ Ngók eyəh ndu éghàti me be ‘Píta, faté, wáy nyie!’ ⁸ Ke nkeme be ‘Acha wáwák! Mbíkí re nyié

enyiη ενέ έpύ πέpép besí ebhe.' ⁹ Ke eyoη epet erem ndoη ane ájwi epay be, 'Enyiη ene Mandem akú be embak πέpép, yě mmu áké rem be epu πέpép.' ¹⁰ Έfákári enyu eyo ndoη έrát, enyiη eyo έpétnsem amfay. ¹¹ Nkúbhé mpok yo, bo batí arat bachwop ambinywop eket ενέ nchí aré. Báfú Seséria ne ntó bé mánsot me. ¹² Efóηó Bedyere aghati me be, 'Faté sep dók ne bhó. Óké fye ntí bé bápú bo Israel.' Bōmayese abhen batí átándát abhen Jopa bákóηo me sérók Seséria, ne bese mankem séchwe ekeré mmu wu Kónélios. ¹³ Aghati bhese ndu yí ághó ángel Mandem eket eyi ne ángel wu ágháti yi be ántó bo Jopa mámbiηi me Símun Píta be ¹⁴ ndók ngáti yi mbok ane ákú yi andíηi enyu Mandem akway bepeme yi ne efo eyi enkem. ¹⁵ Nebho mbó bégháti bhó menyiη, Efóηó Bedyere atwó ntá yap nkúbhé mbó enyu έfákári nyaka ne bhese ndü nebhōnet. ¹⁶ Ntik ye enyiη ene Yesu Acha árémé nyaka be, 'jōn ájwiti bo ne manyiēp, ke chōη mánjwiti bhe ne Efóηó Bedyere.' ¹⁷ Be bábhoη, ghó yeka! Mandem achyé bōbhó nkúbhé akap ané yi achyé nyaka bhese mpok sénókó Yesu Kristo Acha. Nchí yé nyaka agha bechet Mandem mbi?" ¹⁸ Bágghókó nókó menyiη ebhen Píta árémé menkem, manyu áchók bhó. Báre chye Mandem kenókó mandem nókó be, "Nó Mandem achye mbi ntá bo abhen bápú bo Israel nkwo be mankway betiknsem ndü bebú ebhap, mambōη nepém!"

Nkwó Yesu abhen Antiok

¹⁹ Beyá bakoηo Yesu báfú nyaka Yerúsalem έti esōηori ene ebho mpok bawáy Stífin bataka mbaη ne mbaη. Mbok bárók kpatε atú Foníshia, báchák te Sáypros ne abhenefu te Ántiok. Bárōη nókó nó, mangati nókó mbok Yesu ntá bo Israel bōbhó. ²⁰ Ke mbok abhen bachi bo Sáypros ne abhen bachi bo Sírene bárók Ántiok bábhó bégháti Mbok Ndíndí Yesu ntá bo abhen bápú bo Israel nkwo. ²¹ Acha

abhak ne bhó, akwak beyă mánoko bábho bekoŋo mbi ywi. ²² Mbok akw aghaka ntá bönkwo Yesu abhen Yerúsalem. Bátó Banábas etok Antiok. ²³ Agháká nókó áré, aghó ndu Mandem átóŋó böbhó berĩndu ebhi, abhóŋ beyă maŋák, abho béfyé bhó nti be mámbak tetep ne Yesu, mánte kpirí mpoknkem ne nti nenkem. ²⁴ Banábas achí nyaka erítí mmu ane asiki nti ne Yesu sayri. Efóŋó Bedyere abhak ne yí tontó. Akwak beyă bo mánoko mbok Yesu, báchem mmuet ne bakoŋo bhi. ²⁵ Banábas arək ye Tásos béyan Söl. ²⁶ Ághó nókó yi, asot yí apetnsem Antiok ne yi. Söl ne yi bábhak are ndũ mmíé nenkem ne nkwo Yesu, mántəŋ nəkə beyă bo Mbok Ndíndí. Chi Antiok ke bábhó nyaka bebhiŋi bakoŋo Yesu be, “Nkwə Kristo.”

²⁷ Mpok yə, mbək baremé kepĩnti báfú Yerúsalem barək Antiok. ²⁸ Mmu wap amət áká nnyén bé Ágábos. Ndu betəŋ Efóŋó Bedyere afate arem be chəŋ ereme nsay énkwen ndũ betək menkem ebhén béchí anten Mfə Rom. [Nsay yə akwén mpok Klaodios áchí Mfə Rom]. ²⁹ Bakoŋo Yesu abhen Antiok baghoko nəkə enyiŋ ene Ágábos árémé, báká eyəŋ émot be máncwəp nkáp manto ndu bekwak batĩ bakoŋo Yesu abhen báchi atú Judéya. Yəntiki mmu wap abhəŋ nyaka béchye mbə enyu amə yi atəŋə. ³⁰ Bákú enyu eyə, bátó Banábas ne Söl Yerúsalem be mándək máncchye nkáp wu ntá böbati bönkwo Yesu.

12

Hérəd árək ambi béchye beyă nenyok ntá bakoŋo Yesu

¹ Ndu mpok yə, Mfə Hérəd abho béchye nenyok ntá mbək bönkwo. ² Achye eyəŋ bákém Jems manə Jōn bawáy ne akparenja. ³ Ághó nókó bé enyiŋ ene yí ákú échyè bo Israel maŋák, arək ambi ne bebú bhi, achye eyəŋ be

mánkém Píta nkwó. Eyo éfákárí ndü mpok Epã bret ane kebhõj yís. ⁴ Bákém nõkó Píta, arem báfyé yi ekerékenõj. Bakwó batemé nenu ábhak anwi ndu bebbhabheri yi mkrpák ne mkrpák. Yëntiki nkwó wap ábhõj batemé nenu manwi. Hérød abhõj nkaysi be Epã Nekinjì émfúét, mámfere yi mántánj kponõronõj besí bho. ⁵ Ke ené batemé nenu bábhàbheri Píta ekerékenõj, bakojo Yesu béré nìkmuet ntá Mandem ne bati yap ankem òti yi.

Ángel Mandem akw Píta afú ekerékenõj

⁶ Nkúbhé beti ebhén Hérød áròbhé nõj chi be nywõp nénjì mámféré Píta ekerékenõj mántánj yi besí bho, Píta abhak bhure nénti batemé nenu bati apay, femfé ne ngem. Ngem amõt abhat yi ne ntemé nenu amõt ndü ebhēmuet émõt, achák abhat yi ne ntemé nenu anefú ndü ebhēmuet écháák. Batemé nenu bácháák bábhak anyübhá mámbabheri nõkõ ekerékenõj. ⁷ Ángel Mandem abhesi témchók, bediere békwén amem ekerékenõj. Ángel akém Píta ndü nenki anyikisi, ájémé yí arem be, “Faté áyák!” Témte wu ngem ené échí amó Píta éyóko ékwén amík. ⁸ Ángel ágháti ye Píta be, “Fíé nkú ne nkwóbánya eye.” Píta akw nõ. Apet aghatí yi be, “Bhat ndé ye amuet, kojo mé.” ⁹ Píta abho békojo yi. Nefú ane báfú ekerékenõj, yí kerinjì be enyij ene ángel ákù ntá yi chí ndaká tetep. Are kaysi bé ághò nõ chi kenó amík antífú. ¹⁰ Báfúét nebhuet ane babhabheri abhen mbi ne nebhuet ane abhen bákõjo báchwõp ndu nyübha ané mmu áfuet anchwe etak. Nnyübha wu ánéne ndu mmuet eyi. Báfú bárók nefí, bákõ baghaka ndü nkõngõ etak amõt. Píta ápéré yijjì ángel ánánj árò yi arõj. ¹¹ Píta arinjì ye bé tetep yí afuu ekerékenõj, arem be, “Néne, ndijjì tetep bé Mandem ato ángel aywi ántwó ámféré mé amõ Hérød ne ndü yëntiki enyij ené bo Israel bati békw mé.”

¹² Άρίηί νόκό ενυιη ενέ έφάκάρι ντά yi, αφυέτ αρək ekeré Maria, nno Jōn Mák. Beyă bo báčemti nyaka are mánik nəkə mmuet. ¹³ Píta abho bédep nekok enen mbi. Ngəsóη ane aka nnyén be Róda áchí nyaka mmđ betok anywóp. Arək berihj mmu ane ádèp nekok. ¹⁴ Aghók bé chí eyōη Píta. Ne beyă maηák, arə mbĩnyóp kenene apetnsem aghati bđ mankem bé, “Píta achí ambĩnywóp téé!” ¹⁵ Bárem be, “Ǿbhokori!” Ke arək chi ambi bégháti bhə bé, “Chí Píta tetep.” Afđ ke bareme be, “Chi ángel aywi.” ¹⁶ Mpok yə nkem, Píta are dep nekok. Mánéné νόκό mbĩnywóp, bághó be chi Píta tetep. ¹⁷ Asá awó be mánchókó kpák. Báchəkə kpák kpák. Abho ye bégháti bhə enyũ Mandem aferε yi ekerékenəη. Ánájá νόκό, aghati bhó be mángátí Jems ne bōnkwó bachak enyιη ενέ έφάκάρι. Arə ye bhó, arək ebhak echák. ¹⁸ Néyí νόκό, ebyok ékwén ekerékenəη. Batemé nenu abhen bábhəbheri Píta, béré makati mámbebhe nəkə enyιη ene έφάκάρι ne yi. ¹⁹ Mfə Hérəd ághókó νόκό bé bábhiki ghó Píta, achye eyōη bé mánjāj yi. Báyāj yí ke báke ghə yi. Hérəd abhijj batemé nenu bhə, ábhébhé νόκό bhə menyιη, achye eyōη bé mángwáy bhó. Hérəd afa atú Judéya ané yí áchí are arək atú Seséria áchák achəkə aré.

Enyũ Hérəd ágú

²⁰ Hérəd äbenti tontó ne bđ-Taya ne abhen Sídon. Eku betək ebhə bépay beyap nkwə bhə. Bátó bhó mándók mángó Hérəd. Báyambi bághó chí Blastos, nkémfə ane Hérəd. Aka bekwaκ bhə mánsókóri ne Mfə Hérəd be esəηori émáy nénti betək Táya ne Sídon ne eyi. Báyāη nyaka bebhak eyōη émət ne Mfə Hérəd mbənyune nenyíé enap néfù nyaka chi atú etək ene achi anten yi. ²¹ Nywóp Mfə Hérəd afyé ndu berem kepj ne bhə nekwáy νόκό, afyé nden kefə yi, achəkə ndu enókó kefə arem kepj besi bōbhə.

²² Bõbhó bare bik be, “Chi eyõη mandem. Puye chi eyõη ene nkwañwan!” ²³ Témté wu, ángel Mandem aguér yi neme amæet mbõnyune aró bo mánychye yi kenóκό εκen babhõηõ bechye chi ntá Mandem. Kényõηõ kényíé yi, agú.

²⁴ Ke, Eyõη Mandem ére go éndakõ nõkõ chi ambi.

²⁵ Banábas ne Sõl, mánáñá nõkó bekũ enyih ene épókó bhó Yerúsalem, bápɛtɛsem Antiok. Básót Jõn Mák, arøk ne bhõ.

13

Εφόγó Bedyere ayap Banábas ne Sõl ató

¹ Baremé kep̃nti ne batõη Eyõη Mandem báchi nyaka ndũ Nkwõ Yesu abhen Antiok. Bábhak Banábas, ne Símiõn ane bábhij̃i bé Egírímõ, ne Lusios ane áfú Sírene, ne Manáen ane áchí nyaka mmæere kembó ane Mfõ Hérød Ántipas, ne Sõl. ² Ewak émõt, ene báchí ndũ netarénsay ne nenikímæet mánychye nõkõ Mandem kenóκό, Εφόγó Bedyere arem be, “Dõ ká Banábas ne Sõl, mámbák nyáñá ndu betik ebhen mbij̃i bõ mankũ.” ³ Bághókó nõkó nõ, bárók ambi ne netarénsay ne nenikímæet. Mányáña ye amõ anti Banábas ne Sõl manikmæet, barõ ye bõ mandak.

Banábas ne Sõl bárøk Sáypɔs

⁴ Banábas ne Sõl bárøk mbõ enyu Εφόγó Bedyere á-tó bhõ. Bárók Selusia básõt achwĩnyén ane árõη ndũ etøk néntinyen ene babhij̃i be Sáypɔs. ⁵ Báchwóbhé nõkõ are ndu mótak ane bábhij̃i bé Salamis, bárõ áchwi nekunyén bákó etøk mángati nõkõ Eyõη Mandem amem bekeré nenikímæet bo Israel. Jõn Mák abhak ne bhó, ankwak nõkõ bhõ. ⁶ Bárók ambi enyuyõ ndũ betøk ne betøk kpát bákiñi etøk nentinyen Sáypɔs eyõ enkem báchwõp Pafõs. Bátémeri mmu Israel aré ane achi mñjõ ke ãpù bapu bé achí ndemekep̃nti Mandem. Aka nnyen

bé Ba-Jesus. ⁷ Achí nyaka mpoknkem ne góbhanò etòk eyò ane aka nnyén be Sejos Paólòs. Sejos Paólòs abhak ndiñindak. Abhiñi Banábas ne Sòl mbonyune áyàñ nyaka nkwo beghok Eyòñ Mandem. ⁸ [Nnyén Ba-Jesus nechak nechi nyaka bé Élímas nò chi mñnjò ndu eyòñ Grik.] Élímas mñnjò abho békem epúítí ne bhò ndu yi áyàñ békù góbhanò áké koño mbi Yesu. ⁹ Betañ Efónó Bedyere bebhak ne Sòl ane nnyén eni néchák néchí nyaka bé Pòl. Pòl atep yi amík amuet, ¹⁰ arem be, “Wò mmò Satan! Wò mmu ópábhé yèntiki enyiñ ene echi chak besí Mandem. Wò mmu baru ájwí wó menie. Òpú rò bekù mbi Mandem ane achí chak ambak gótíngótí?” ¹¹ Diñí be awò Mandem ákwen wò amuet néne. Ne chòñ amík áneme wò, óképere kwáy beghò mbañ ndù mbiñí mpok. Témte wu, nebháj nékúti yi amík ejuri ékwén yi besí aròbhe neme ri néméri ambebhe nòkò mbák mmu achí ane ákway bekem yi awò ánjá yi mbi. ¹² Góbhanò ághò nókò enyiñ ene éfákári, anoko Mbok Ndíndí èti Yesu. Ébhak yi maknkay béghok menyiñ ebhen bátòñ èti Yesu Acha.

Pòl ne Banábas báròk Antiòk atú Pisídia

¹³ Pòl ne bo abhen bákò ne yi bachwe etòk Pafòs, bákò anyén anyén baròk bágháka Péga atú Pamfília. Jñn Mák arò bhó are apetnsem Yerúsalem. ¹⁴ Bárò Pega báròk ambi kpát báchwòp Antiòk atú Pisídia. Égháká nókò nywòbhé neywèmmet bo Israel, báròk bachwe ekeré nenikímmetí báchòkò amik. ¹⁵ Bápáy nòkò Ekáti Mandem mbò enyu Moses asíñí ne ene éfú ndù basiñí baremé kepñti, bò batí ekeré nenikímmetí eyò bátó mmu be ángátí bòPòl be, “Bòma, mbák bàbhòñ enyiñ ené ekway befye bhese nti, ghatí ká bhese.” ¹⁶ Pòl afate ye asá ne awò be bo manchòkò kpák. Abho ye berem be,

“Bo Israel ne bo betok béchák abhen báchày Mandem, ghók ká! ¹⁷ Mandem bo Israel ayap nyaka bachĩmbi bhese akw nneréket bõ bhese áchik mpok báchí manko amem etok Íjip. Mandem afere bhó ndu kesem aré ne betan ebhi ebhen beyä becha. ¹⁸ Ndũ mamié besa bepaya, abhak ne bhó amem baso, abhón ekébhéntí ne bhó. ¹⁹ Mpok babhõõõ béchwe etok Kánän akw mánána maneréket bo tándramot ane achi are, achye bo Israel mmik Kánän. ²⁰ Ndũ mamié ankem ané bõ báchókó etok Íjip ne ané báchí amem baso ke báchwe Kánän ábhák mbõ mamié besa bebaya nsem byo (450). Achye ye bhó bataná manyé ne bõ babhak kpáte ndũ mpok Samuel ane achi nyaka ndemekerĩnti Mandem. ²¹ Égháká nókó mpok bábhébhé ye Samuel be áchye bhó mfo, Mandem ayap Sõl, mmõ Kish. Kish afú ndũ nneréket Benjamin. Sõl abhak mfo wap ndũ mamié besa bepaya. Kish afú nyaka ndu nneréket Benjamin. ²² Mandem áféré nókó yi ndũ enókó kefo, ayap Debhít be ambak mfo wap. Mandem arem eti Debhít be, ‘Debhít mmõ Jése, chí mmu ane mbõõõ manák ne yi, mmu ane apú nók bekw yẽntiki enyiy ene ndémé yi ankw.’ ²³ Mandem akw ebhárémõ Debhít ambák Mpeme bo Israel békõõõ bariap ami ntá bachĩmbi bhap. Mpeme wu chí Yesu. ²⁴ Jõn anáj ayambi aghátí nyaka bo Israel mankem be mántiknsem ndũ bebú bhap mámpetnsem ntá Mandem be yi anjwiti bhó, ke Yesu antwõ. ²⁵ Éróbhé nókó kékwót be Jõn ánaõa betik ebhi, abhép bo be, ‘Bákáysí bé me ke nchí Mpeme ane ábhõõõ bétwõ ke? Chao! Puyẽ me! Ghók ka, yí átwò me ansem, ne mbíkí kway mbõõõ mmu ane áchoti, beferẽ nkwbhánya bekek ebhi.’ ”

²⁶ Põl apet arem ntá yap be, “Bõma, bebhárébhõ Ábraham, ne beká bo betok béchák abhen báchày Mandem, chí ntá yese ke Mandem átó ye ntó enén néghàti bhese enyu

ené yi akway beɓeme bhesel! ²⁷ Bõ Yerusalem ne bõbatí bhap bábhíkí sɔt nyaka Yesu mbɔ Mɓeme ane Mandem átó. Ekɔ bátán yi, bakɓɓɓ manyé yi be babhɔɔɔ beway yi. Ne ndu bákú nɔ, enyih ene baremé kepinti bárémé nyaka ɛti yi ɛfú tetep. Ne yɔ ke bɔ bápàɔ nyaka yěntiki nywɔbhé neywěmɔet enap. ²⁸ Yěndu bábhíkí ghó ntí ane bábhóhó bérem be mangway yi, bárem be Páilet andɔ mangway Yesu. ²⁹ Ne mánáná nókó békɔ yěntiki enyih mbɔ enyu Ekáti Mandem éréme ɛti yi, báfere yi amfáy ekotákátí barɔk babhure amem nnem enén bágghókó ndu setárébhé. ³⁰ Yě nɔ, Mandem akɔ yi apetnsem ndu nepém. ³¹ Ne ndu beyá manywɔp are bhesi besí bo abhen bákò nyaka ne yi bebho Gálili kpate Yerúsalem. Bóbhɔ ke báchí batísíé bhi ntá bo Israel. ³² Banábas ne me sétwɔ fá bégháti beka Mbok Ndíndí be bariɛp amem Mandem afyé nyaka ne bachĩmbi bhesé, ³³ akɔ mó afú tetep ntá yesé bebháré bhó bhap, ndu ákú Yesu apereensem ndũ nepém. Mandem akɔ bariɛp emɔ afú tetep mbɔ enyu echi amem Ekáti Bakway, bebhók beway be Mandem arem be:

‘Wɔ ɔchí Mówa,

ne echɔɔ nchí rem kɓɔɔɔɔɔɔ be Nchí Etaye.’

³⁴ Ne béyihɔ nekɔ ane Mandem akɔ Yesu ámpetnsem ndũ nepém enyu ene yi ápú pere gú, Mandem arem nyaka bé: ‘Chɔɔ nchyé bhe áfók mbɔ enyu mfyé nyaka bariɛp ne Debhít ne njet yi ne ébhɔɔ bebhak enyu eyɔ.’ ³⁵ Ne ndu bérɔɔ ambi, échí nebhuɛt achák amem Ekáti Bakway be Debhít arem ntá Mandem be, ‘Ɔpú rɔ chɔɔ Mmu ane áchyé nepém eni ntá ye ámpó amem nnem.’ ³⁶ Mandem abhíkí rem nyaka menyih ebhen chi ɛti Mfɔ Debhít mbɔnyune Debhít ánáná nókó betik Mandem áchyé yi ánkú fá amik ndu ayi mpok, agú akoɔɔo bachĩmbi bhi. Apɔɔ ndũ nnem. ³⁷ Mandem arem nyaka chi ɛti mmu achák, ane yi ákú

ápérénsem ndũ nepém ane mmuet ayi abhiki pɔɔ. ³⁸ Bõma diñí ye ká bé chí ěti Yesu ke Mandem áfõjori bebú mbo enyu séghàti bhe. ³⁹ Diñí ká be yě agha ane ánókó Yesu, Mandem àsòt be yi achi chak besí bhi. Ebhé Moses épú kwáy békũ nɔ ntá mmu. ⁴⁰ Sɔt yeke mpok bé enyiñ ené baremé kepĩnti básíñí éké fakari ne bhe. Nó chi enyiñ ené básíñí be, ⁴¹ “Bě bho bãbyàk enyiñ ene Mandem árèm, yiñí ka mbarj sayri, mǎmbák maknkay, ne mǎngu, ne ntí bē mēkũ enyiñ ndu manywɔp ayeka, ene ye mángátí bhe, bãpú noko wawak!”

⁴² Ene Põl ne Banábas báfũ ndũ ekeré nenikímuetí bo Israel, bo bäre nik bõ mmuet bé mámpétnsem mandok ambi beghati bhɔ menyiñ ebhen ndu nywɔbhé neywěmuet enen nétwò ambi. ⁴³ Bo báfú nókó ekeré nenikímuetí, beyã bo Israel ne bo abhen bápũ bo Israel ke báchày Mandem, béré kojo Põl ne Banábas. BɔPõl básémti bhó bé mánté kpírí, mándokɔ nɔkɔ chi ambi beghokɔ mmuet ndu berĩndu Mandem.

⁴⁴ Égháká nɔkɔ nywɔbhé neywěmuet enen nékòño, etok enkem étwó béghok Eyɔñ Mandem. ⁴⁵ Ke bo Israel bágghó nókó ndũ ngémtay bo báchèm aré enyu eyɔ, bábhóñ beyã mpabhamík ne bɔPõl. Bábhó besokoti Põl mánkeme nɔkɔ epúítí ndu yěntiki enyiñ ene yi árèm. ⁴⁶ Eyɔ éká Põl ne Banábas bábhó bérem kebhoñ becháy be, “Bě bo Israel ke sébhóñó béyambi béghátí Mbok Ndíndí ane áfú ntá Mandem. Ke tẽndu bãbyàk yó, ne bãyiñi mmuet ayeka bé bãbhíkí kwáy bo abhen bábhóñ nepém enen nebhiki bhɔñ ngwénti, sérò ye be ne séròñ ntá bo abhen bápũ bo Israel ne yɔ. ⁴⁷ Enyu eyɔ ke Mandem Acha ághátí bhese senkũ, mpok árémé be,

‘Nkũ wɔ ómbák eróñó ntá bo abhen bápũ bo Israel,

bé ndũ betarj Mandem, ónkwak mmik nkem amborj nepém.’”

⁴⁸ Bo abhen bápú bo Israel bágghókó nókó nɔ, bábhorj beyã manák, bábhó béchye bakak ntá Mandem ěti eyorj eyi. Ne abhen Mandem áyábhé bé mámbóorj nepém enén nebhiki bhóorj ngwenti, mánoko Mbok Ndíndí ěti Yesu. ⁴⁹ Eyorj Mandem étáka atú etok wu ankem. ⁵⁰ Ke bo Israel abhen báchí aré mányíkisi bati böbatí etok eyo ne maném baghoré abhen mánókó Mandem. Báku bo báchye Pål ne Banábas nenyok kpát bábók bho báfá atú etok eyar. ⁵¹ Pål ne Banábas bákweét mfok etok eyo ane áchí bhó bekak betorj bé chorj Mandem antáj böbho ndu enyijj ené bó bákú. Báfa báre rórj Ikóniom. ⁵² Bakooro Yesu abhen etok Antiok, bájwi ne manák ne Efóorjó Bedyere abhak ne bhó sayri.

14

Pål ne Banábas bággháti Eyorj Mandem amem etok Ikóniom

¹ Pål ne Banábas báchwóbhé nókó Ikóniom, bárək báchwe ekeré neníkímuetí bo Israel baghati Mbok Ndíndí Yesu are. Efóorjó Bedyere abhak ne bho. Ékú beyã bo mánókó. Bo abhen mánókó bábhak bo Israel ne bo betok bechak. ² Ke bo Israel abhen bábhiki noko mbok Yesu bábho berem bepö menyijj ebhen ményíkisi bati bo abhen bápú bo Israel. Báróbhé bé chí nti ne bho. ³ Pål ne Banábas babhak Ikóniom ndu erori mpok mángati noko bo mbok Acha kporororj kebhorj becháy. Mandem are tórj bo Ikóniom kporororj bé mbok ane bó Pål bágghàti bho ěti berĩndu ebhi achí tetep, akú nɔ ndu áchyé bhó betarj béku menyijj maknkay. ⁴ Etok ékóre bebhe bepáy, mbok bábhak ansem bo Israel, bo báchák bábhak ne bönto Yesu. ⁵ Mbok bo Israel ne abhen bápú bo Israel báchém ne bö batí

bhap báká eyəŋ émot be mánychye bönto Yesu esəŋəri ne be mantemti bhə ne batay mángwáy. ⁶ Bönto báriŋi nókó nkaysi yap, bábue bárək atú Likáonia, ndu betək Lístra ne Débe ne mbaŋ ene echi kekəwət are, ⁷ mángati nəkə Mbok Ndíndí ɛti Yesu.

Pəl ne Banábas bábú mbéntí etək Lístra

⁸ Mmufú achi nyaka etək Lístra. Abhak mbéntí te nebhe eni. ⁹ Ɛwak émot, abhak chókó anta nəkə batú ndu enyiyi ene Pəl árəm. Pəl ayiyi yi dii, ághó bé yí wu anókó bé Mandem ákwáy bébú yi. ¹⁰ Pəl arem ne eyəŋ etarataŋ be, “Faté tē chak!” Afate kpererəp abho békə. ¹¹ Ngémtay bo abhen bachi are bághó nókó enyiyi Pəl ákú, bábhó bébik ndu eyəŋótək eyap, eyəŋ bə Likáonia mandeme nəkə be, “Bəmandem básət mmuet bakwəŋwəŋ bátwə fá amik ntá yese!” ¹² Bárém bé Banábas chí mándem ane áká nnyén bé Sús, ne be Pəl chi mándem ane áká nnyén be Hemes mbənyune yí ke achi nyaka ndeme keri. ¹³ Ɛkerákap mandem nsé Sús échí nyaka nefí befuət nkok etək. Nchiakap mandem nsé Seus asət maném mpəŋ ne bəchuchu abhen mání arək antí etək mbənyune yí ne ngémtáy bhó abhen bachi are báyaŋ nyaka bechye akap ntá Banábas ne Pəl. ¹⁴ Ke Banábas ne Pəl, bönto Yesu, bághókó nókó enyiyi ené böbhə báyaŋ bekə, bati achəŋti bhə amem kpát bádákáti nden éyap amuet. Bájət báchwe amem eká bo eyə ne bəri mándeme nəkə be, ¹⁵ “Bəta, ndaká yi bákə enyune? Séchí nkəwə chí bakwəŋwəŋ mbə bhe! Sétwə fá bégháti bhe Mbok Ndíndí ɛti Yesu bé mǎntik nsem ndū menyiyi ebhen bebhiki bhəŋ nsay mǎntwó ntá Mandem mmu áchyè nepém. Yí ke ághókó mfay ne mmik ne manyén ne menyiyi menkem ebhen bechi aré. ¹⁶ Ndu mpok ane áfuéré ansem, aró nyaka bo betəkó mmik mankem mánkə mbə enyū bákóŋó. ¹⁷ Yě nə, abhiki rə

nyaka betəŋ kpoŋoroŋ bé yí áchí. Ākə berítí menyiŋ. Yí ke ákə manyiep ámfú amfay ne áchyè mbwəŋ ndū ayi mpok, anchye bhe nenyíé, anchye maŋák.”¹⁸ Pəl ne mmæere ywi bárem menyiŋ ebhen békə bo bhə mángó bé bó nkwó báchí chí bakwəŋwaŋ. Yě nə, bábhíkí kwáy bechyet bə mbi bé béké chye bhó akap ané babhəŋə bechye chi ntá Mandem.

¹⁹ Ke ébhíkí tat, mbək bo Israel báfú Antiok ane atú Pisídia, báchák báfú Ikóniəm. Bákú beyă bo mánká ne bhə. Ekə bátémti Pəl ne batay, básu bárək bárə antí etək ne nkaysi bé anəŋ agu. ²⁰ Ke mpok ane bakoŋo Yesu bárovŋə are bákap yi, afate apetnsem etək Lístra ne bhó. Néyí nókó, Banábas ne yi bárə bárək Débe.

Pəl ne Banábas bápətnsem Antiok amem atú Síria

²¹ Pəl ne Banábas báre ghati bo Mbok Ndíndí ɛti Yesu amem etək Débe. Beyă bo mánoko ne bábho békóŋo Yesu. Bə Pəl bápət ye nsem Lístra ne Ikóniəm ne Antiok ane Pisídia. ²² Béré fyé bakoŋo Yesu nti mbaŋ eyə enkem mánychye nəkə bhó maníé bé mándók ambi béte kpirí ndū nesikínti enap ne Yesu. BəPəl bágháti bhó be bábhəŋ beghə beyă esəŋori ke mǎnchwe ndū nepém enén Mandem ábhák Mfə wap. ²³ Pəl ne Banábas báyap bə batí ndu yěntiki ekere Mandem. Báfyé bhó amə Yesu Acha mmu bó básíkí nti ne yi ndu nenikímuet ne netarénsay.

²⁴ Báfuet ye atú Pisídia, bárək atú Pamfília. ²⁵ Aré, bágháti mbok Yesu amem etək Pega. Báfá Pega basep bárək Atália. ²⁶ Básót achwínyén befú Atália bápətnsem Antiok. Amem etək Antiok kě bənto Yesu mánikímuet ɛti Banábas ne Pəl be beríndu Mandem mémbák ne bhə ndū betik ebhen bákú ke bápətnsem Antiok. ²⁷ Báchwóbhé nókó Antiok, babhiŋi Bə nkwó Yesu báchem nebhuet amət. Bágháti bhó menyiŋ menkem ebhen bə bákú ndu betəŋ Mandem, ne enyu Mandem ánéné mbi bé bo abhen bápú

bo Israel mánsíkí nti ne Yesu. ²⁸ Babhak aré ne bakoŋo Yesu ndũ mpäy batan.

15

Böbati nkwó Yesu bákem echeme egħo Yerúsalem

¹ Bo báfú Judéya bátwó Antiok bábhó betŋ bõnkwo Yesu mándeme nõkõ be, “Mandem apú kway bépeme mmu mbák babhiki syep yí bekoŋo ebhé Moses.” ² Põl ne Banábas bákem etanjí epúítí ne bhó ãti ndaka wu keghó ntí. Ékũ baka eyŋ émõt be Põl ne Banábas ne mbøk bakoŋo Yesu abhen Antiok mándók Yerúsalem, mángó bõnto ne böbati nkwó Yesu ãti ndaka wu. ³ Bafa bare rŋ mbõ enyũ nkwõ Yesu bátó bhó. Ené bárðŋ atú Foníshia ne atú Samária, báre téé ndũ betøk ebhen bechi ambi mángati nõkõ bõnkwo bé bo abhen bápú bo Israel mánóko mbok Yesu nkwõ. Eyõ échye bakoŋo Yesu beyã manák. ⁴ Báchwóbhé nõkó Yerúsalem, bõnkwo, ne bõnto Yesu ne böbati etøk básõt Põl ne Banábas ne bo bachak ne manák. Põl ne Banábas bágháti ye bhó menyih menkem ebhén Mandem ákwáká bõ mankũ. ⁵ Ke mbøk bakoŋo Yesu abhen bachi bõnkwo Fárisi bághókó nõkó nõ, báfáte babho bérem be, “Bábhŋ besyep bõ, mángati bhõ be mámbure bebhé Moses.”

⁶ Bõnto Yesu ne böbatí bapet bachõkõ beyihĩ ndaka wu. ⁷ Bátát nõkõ aré ndu bárèm ndaka wu, Píta afate aghati bhõ be, “Bõma, bãriŋi be Mandem anáh ayap me nénti eneka te mpok ane áfũéré ansem bé ngati Mbok Ndíndí ãti Yesu ntá bo abhen bápú bo Israel bé bõ nkwó mangok, mánoko. ⁸ Ne Mandem mmu ariŋi bati bo mankem, atŋ kpóŋoróŋ bé bo abhen bápú bo Israel bákway ménóko nkwõ. Akũ nó ndu áchyé bhó Éfóŋó Bedyere nkúbhé mbõ enyu yi achye nyaka bhese. ⁹ Afonjori bebú bhap ndu básíkí nti ne Yesu ne ake tŋ bé bese bo Israel séchí kekúrí ne bhõ. ¹⁰ Ntí ane bãyan

ye memə Mandem, béghə mbák chəŋ yi ambé nti achí bé yí? Ndaká yí bächyē batu ane yē chi bachĩmbi bhese babhiki kway nyaka bepəkwə ntá bo abhen bachi bakoŋo Yesu? Yē chi bese nkwo sébhiki kway bepəkwə batũ yo.

¹¹ Ébhíkí ri bekə nɔ! Sénoko bé Mandem əpəme bhesé chí ěti berĩndu ebhen Yesu Acha átóŋó bhesé ne nkúbhé enyu yo ke əpəme bə nkwo.”

¹² Píta árém nókó nɔ, echeme enkem ékwén kpák ndu béghok ndu Banábas ne Pəl bágħàti bhə ěti menyiŋí maknkay ebhen Mandem áchyé bhó betəŋ, bákú nenti bo abhen bápú bo Israel. ¹³ Mánánjá nókó bérem enyiŋ ene bárəm, Jems afate abho bérem be, “Bǒma, ghók ká enyiŋ ene mǎrəm! ¹⁴ Símiɔn anaŋ ághátí bhese enyũ Mandem ábhó betəŋ bé akəŋ bo abhen bápú bo Israel nkwo, ne ayap mbək eyap be mámbák bǒbhi. ¹⁵ Ne enyiŋ ene yi árémé ékə ndəŋ amət ne menyiŋ ebhén baremé kepĩnti bárémé mbə enyu básíŋí be ¹⁶ ‘Ansem mpok, chəŋ mpetnsem mpet ntee eket Debhít ené ékwéné. Chəŋ njon eket ené ébáy mmuet amik nkə yo empət ente. ¹⁷ Chəŋ nkə nɔ be bǒbhə mankem mámbə beyəŋ mbi bétwə ntá ya, yē chi bo abhen bápú bo Israel, mankem abhen mbíŋí be mámbák bǒbha nkwo. ¹⁸ Nə ke Mandem Acha mmu akə bo mándiŋi menyiŋ ebhen areme tesáy.’” * ¹⁹ Jems arək ambi bérem be, “Ndu nkaysi aya, séképerə səŋəri bǒ abhen bápú bo Israel abhen bátwə ntá Mandem. ²⁰ Sénsíŋ chí ekáti séngátí bhə be báké nyie nenyíé ne nya ane áfú ndũ akap ane báchyé ntá mandem nsé, ne be mándə epúsí, ne be báké nyíé nya ené manəŋ amap ábhíkí rəŋ amik, ne be báké nyie manəŋ. ²¹ Sénsíŋ bó nɔ mbənyune bábho bépay bebhé Moses ebhén amem bekeré nenikímuet bo Israel

* **15:18** Yiŋí ekáti Émos 9.11-12 ne Aisáya 45.21.

tentep, ndu yěntiki nywəbhé neywəməet, ne bo yěntiki etək báriŋi bhə.”

Básíŋ ekáti ntá bənkwó abhen bápú bo Israel

²² Bənto Yesu ne bəbatí ne bənkwó Yesu mankem bəghó bé chí erítí nkaysi. Báká eyəŋ émət be mánjáp bo mánto Antiok ne Pəl ne Banábas. Báyáp ye Sáilas ne Júdas ane nnyén eni néchák néchí be Básabas. Bə batí apay bábhak bəbatí nkwo Yesu. ²³ Ekáti ené báchyé bhó mándók ne yo éré rem be, “Besé bənto Yesu ne bəbatí ne bənkwó Yesu mankem sékàka be bəmáyese abhen bápú bo Israel awu Antiok, ne abhen Síria ne abhen Silísha. ²⁴ Séghek be mbək bo bafu fá ntá yesé batwə awu ne netəŋ enap béchye bhe esəŋəri ne bafye bhe ebyək anti ené sébhíkí tó bhó. ²⁵ Əti yo ke séchókó, seká eyəŋ émət bé sənɟap bo sénto ntá yeke ne abhen ekəŋ abhesə, Pəl ne Banábas, ²⁶ bo abhen báká newú Əti Acha ywese Yesu Kristo. ²⁷ Sétò ye Júdas ne Sáilas ntá yeke. Mənaŋ məngáká awu chəŋ mángati bhe besí ne besi nkúbhé menyíŋ ebhen sénsíŋí amem ekáti. ²⁸ Əchí bé sébhəŋ nkaysi amət ne Efóŋó Bedyere be séké chye bhe batu áchák ane acha bebhé ebhen bəbhóŋó bebħere. ²⁹ Nə chi be bəké nyié nenyíe enen nefú ndə akap ané báchie ntá mandem nsé, ne bəké nyié manəŋ, ne yě chi nnya ane manəŋ ami ábhíkí rəŋ amik. Ne be məndó epúsí. Mbák məndó menyíŋ ebhen, chəŋ émbak erírí ne bhe. Mənhəkə sayri.”

³⁰ Bəbhə bati anwi báfa Yerúsalem barək Antiok. BəPəl bəbhíŋi nkwo Yesu báchém nebhəet amət bachye bhə ekáti ene barəkə. ³¹ Bápáy nəkə yo, maníe amen áchi amem éfyé bo Antiok nti, bəbhəŋ maŋák. ³² Júda ne Sáilas bəbhak baremé kepinti. Bəgháti bənkwo Yesu beyə menyíŋ ndu béfyé bhó nti ne bəkwák bə mántaŋ ndu

nesikínti enap ne Yesu. ³³ Báchókó nókó aré ne bhó ndu mómbríjí mpok, bõnkwó Yesu bátík bhó, ne maṅák be mámpétnsem Yerúsalem ntá bo abhen bátó bhó. ³⁴ [Ke Sáilas akw nti bérɔp Antiok.] ³⁵ Põl ne Banábas bárɔp Antiok. Aré, báre tóṅ, mángati nõkõ bo eyɔṅ Acha ne beyä bo báchák nkwo.

Ákóré ákwén néntí Põl ne Banábas

³⁶ Ewak émot, Põl arem ntá Banábas be, “Sémpetnsem ndu yěntiki etok ene séghátí eyɔṅ Acha are séngó ndũ bõnkwó báchí.” ³⁷ Banábas are yáj bé mánsót Jõn Mák yí ándók ne bhó. ³⁸ Ke Põl keka bé échi sayri bésot yi mbonyune aró nyaka bhó etok Pamfília ené bábhíkíre naṅa betik ebhap. ³⁹ Èti yɔ, Põl ne Banábas bákém beyä epúítí kpát akɔre akwen nenti nap. Banábas asot Jõn Mák báchwe achwínyén, bárək Sáypɔs. ⁴⁰ Ke Põl ayap chi Sáilas. Bõnkwó Yesu mánikmuet be berĩndu Acha mémbak ne bhó. ⁴¹ Põl asot Sáilas bárək Síria ne Silísha ené yi afyé nti nta bakwó Yesu abhen báchí are nti.

16

Tímoti arək ne Põl ne Sáilas

¹ Põl ne Sáilas barək baghaka Débe ne báfu nõkõ are barək Lístra. Nkoṅo Yesu amot abhak aré ane áká nnyén bé Tímoti. Máyi abhak mmu Israel ane ánókó Yesu, ke aywi chí abhak mmũ Grik. ² Bõnkwo abhen Lístra ne Ikóniom bárèm nyaka eriri èti Tímoti. ³ Ékú Põl are yaṅ besot Tímoti be andək ne bhó. Akw ye básyép yi mbonyune bo Israel bachi nyaka ndũ betok ebhó ne báríṅi

be chi Tímoti achi chi mmũ Grik. * ⁴ Arøk ye ne Põl ne Sáilas. Ndu bárøŋ, mángati nõkø bo ndu yẽntiki etøk ene bachwøbhe are menyij ebhen bõnto ne bõbati etøk abhen bachi Yerúsalem bárémé, ne mánsemti nõkø bhó be mámbure bebhé ebhø sayri. ⁵ Eyø ekũ bakwø Yesu bárøk ambi bésiki nti ne Yesu, ne mpãy yap anjá andøkø nõkø chi ambi.

Põl aghó kenó amik anti fúú be bábhij̄i yi ndũ etøk Masidónia

⁶ Põl ne Sáilas ne Tímoti baghat bafuet atú Frijia ne atú Galëshia mbønyune Efóŋó Bedyere abhíkí ka be mángati bo Eyøŋ Mandem atú Esia. ⁷ Bágháká nõkø kékwoť ne ndiere ebhi Mísia ne Bitínia, báré yaŋ berøŋ atú Bitíni, ke Efóŋó Yesu keka bó mándók. ⁸ Ékũ baghat bafuet atú Misia, bárók Troas. ⁹ Aré, Põl aghó kenó amik antifú ne beti ndũ mmu Masidónia áte ánikmuet andem nõkø ntá yi be, “Twó fá Masidónia kwak bhese!” ¹⁰ Põl aghó nõkø kenó ekø, séká bé Mandem abhij̄i bhese séndók séngátí Mbok Ndíndí ntá bõ atú Masidónia. Témte wu, Mme Lukas nchem ne bhø sétøŋti mmuet bérøŋ aré. †

Lidia anoko Mbok Ndíndí eti Yesu etøk Fílipi

¹¹ Séchwe áchwi ane árøŋ Troas. Sérok téé ségháká Samótras, etøk ené nnyén nékábhé. Égháká nõkø ntinywøp, ségháká Neápolis. ¹² Séfú nõkø aré, sekø amik ségháka Fílipi. Fílipi abhak etøk egho atú Masidónia, ne abhak anten Mfø Rom. Sébhak Fílipi ndu mpãy manywøp.

* **16:3** Bo Israel bachi nyaka Lístra ne Ikóniom. Ndu Põl áyàŋ be bo Israel mangok enyij ene yi ághàti bhø, akũ básyep Tímoti. Bo Israel bárij̄i nyaka be babhiki syep Tímoti mbønyune etayi achi nyaka mmu Grik, ke máyi mmu Israel. † **16:10** Lukas mmu asij̄i ekáti ené achem mmuet ne bõPõl, are kø ne bhø.

¹³ Égháká nókó nywabhé neywěmuet bo Israel, séfú amem etók sérók angókonyén ndũ nebhuet ane sékáysí bé bo báchèm are ménikmuet. Séchóko amik séndem noko kepi ne baghoré abhen báchémtí aré. ¹⁴ Ngoré amot ane aká nnyén be Lídia afú etók eghe ene babhiḡi be Tiatíra. Abhak nkásié ndũ nden ené échí mmuet chu ne éyá nkáp. Āchye nyaka Mandem kenókó. Mandem akũ yi anene nti eni aghók sayri ne anoko enyḡḡ ene P̄l árēm. ¹⁵ Bájwiti yi ne *efo eyi. Anik bhesé mmuet arem be, “Mbák bāsot me mbə mmũ ane ánókó Yesu tetep, twó ká chókó eket eyá.” Anyiere bhesé enyu eyə kpát serók.

Báfyé P̄l ne Sáilas kenəḡ etók Fílipi

¹⁶ Ewak émot, ené sérəḡ ndũ nebhuet nenikímmuet, sétémeri móngosóḡ ane áchi nsem. Efóḡó ebúbə ebhak ne yi éká are rém menyḡ ebhen bébhəḡə befakari. Eyə échye nyaka bo abhen bábhóḡó yí beyá nkáp. ¹⁷ Ághó nókó bhesé ne P̄l, abho bekoḡo bhesé ambiki noko be, “Böbhen chí bö betok Mandem mfay! Bághàti bhe enyu Mandem ápeme bho.” ¹⁸ Arək ambi beku nə ndũ beyá manywəp kpát nti nébé P̄l, ayibhiri mmuet asáy efóḡó ebúbə ené échí ngosóḡ wu amuet be, “Ndũ nnyén Yesu Kristo nchí ghati wə be ómfú yí amuet.” Témté wu efóḡó ebúbə yə éró ngosóḡ wu.

¹⁹ Ndu éfákári nə, bo abhen bábhóḡó yí báhó be mbĩ wap bebəḡ nkáp áchəḡti. Bákém P̄l ne Sáilas, báya gbaka gbaka gbaka bárək nefisie, besí böbatí etók, amem ekeré manyé. ²⁰ Báháká nókó aré bárem be, “Böbhen chí bo Israel ne báchyè esəḡəri amem etók eyesé. ²¹ Bátəḡ bhesé bepiḡítək ebhén ebhé eyesé ébhíkí ka be sénkóḡó. Séchí bo Rom ne sépú kwáy békóḡo bepiḡítək ebhap.” ²² Beyá bo abhen bachi are bachem ne bö ngosóḡ wu bebhat bəP̄l barak amuet. Batəḡá manyé báchyé eyəḡ,

báyók bó nden amuet ne bádén bó ne bekpa. ²³ Bádén nókó bhó sayri, báguép bhó ekerékenonj, bággháti mmu ane ábhàbheri ekerékenonj bé ánsót mpok bé báké bué. ²⁴ Mbabheri wu ághókó nókó nò, asot bhó, arək afyé ndu móket ane achi te amem. Báfyé bhó beko beka. †

²⁵ Ke égháká nókó mbò néntíbheti, Pəl ne Sáilas babho menikmuet mánkway nəkò bakwáy ndu bebiti Mandem, batí bōkenonj bachak mángoko nəkò. ²⁶ Bápére ghó nenyikisi mmik nékwén, kpát mmik ane báté ekerékenonj aré anyikisi. Babhinywop ánéne ndū mmuet yap témté, ngem ené báfé bōkenonj ne yò ékájári enkem, ékwénti amik. ²⁷ Mbabheri ekerékenonj afate. Ághó nókó babhinywop fúfú, akaysi bé bōkenonj mankem bábue. Agwop akparenja ywi ndu beway mmuet. ²⁸ Ke Pəl abik arem be, “Óké way mmuet. Besé mankem séchí fá!” ²⁹ Mbabheri wu arem bé mántwó yí ne eróhó. Bátwó nókó ne yó, arək ekerékenonj ntiét ntiét akwén ndū beka Pəl ne Sáilas angwere nəkò ne becháy. ³⁰ Asot ye bó nefí abhép bó bé, “Botá, chonj nkú yi ke Mandem ampeme me?” ³¹ Bákéme yí be, “Nokó Yesu Acha ne chonj Mandem ampeme wò ne efo eye enkem.” ³² Bò Pəl bággháti ye yí ne efo eyi Mbok Ndíndí éti Yesu Acha. ³³ Nkúbhé beti ebhò, asot bhó témté aso befuet ebhap. Pəl ne Sáilas bájwiti yí ne efo eyi enkem. ³⁴ Asot ye bó eket eyi achye bhó nenyié. Yi ne efo eyi enkem bájwi ne marjək be mánóko Mandem. ³⁵ Néyí nókó bō batí etək bátó bō mbíj nkú ntá mbabheri ekerékenonj ne eyonj be, “Dǒ bōbhò mándək!” ³⁶ Mbabheri ághókó nókó nò arək aghati bōPəl be, “Bōbatí bátó eyonj be ndò be mándók. Bǎkwáy ye beronj. Mǎnkò sayri.” ³⁷ Ke Pəl arem ntá bo

† 16:24 Beko: Chi mbiñí menək ene bo Rom bágwot nyaka bo beka be báké bué mamfu ekerékenonj.

mbĩñ nkú be, “Báway bhese ne mantem besí bho, mámesε bhésé ekerékenõñ ené bábhiki tan bhese yẽndu sechi bõ Rom. Néne, báyañ sémfú séndók bhésé bhésé? Wáwák! Bó babhõñ bõbatí bábhõñ bétwõ ndu mmuet eyap mámfere bhésé.” ³⁸ Bõ mbĩñ nkú bápētnsem baghati bõbatí enyĩñ ene Põl areme ne bághókó nókó bé Põl ne Sáilas báchí bõ Rom, becháý bekem bõ. ³⁹ Babhõñ bõbatí bárók ye mánikmuet ntá Põl ne Sáilas be mámfõñorí bhó. Báfere ye bõPõl ekerékenõñ, mánikmuet ntá yap be mándó etók eyap. ⁴⁰ Põl ne Sáilas báfú ye ekerékenõñ, bárók eket Lídia. Bátēmeri bõnkwõ Yesu are báchíe bhõ maníe ne báfyé bó nti. Báfá ye etók eyõ.

17

Enyĩñ ené éfákári Tesalónika

¹ BõPõl bárók báfuét betók Amfípõlis ne Apolónia báchwõp etók Tesalónika, nebhuet ane ekeré nenikímuetí bo Israel echi. ² Põl arók achwe amem ekeré nenikímuetí eyõ. Yẽntiki ebhak yí áróñó, enyu eyõ ke yí ákũ nyaka. Ndũ bõsõnde barat are fyé mbok ne bhõ ndu beku bõ mámbõñ nejwĩmem ndũ menyĩñ ebhen bechi amem Ekáti Mandem, ³ ne anene nõkõ ne antõñ nõkõ be Mpepe Mandem afyé nyaka bariēp be ätò, abhõñ nyaka begõ esõñori ne angú, ke ampētnsem ndũ nepēm. Põl are ghati bhó be, “Yesu mmu nchí ghati bhe menyĩñ eti yi ke áchí Mpepe Mandem afyé nyaka bariēp be ätò.” ⁴ Mbok eyap mánóko, báchēm mmuet ne Põl. Beyã bõ Grik abhen mánikmuet ntá Mandem bo Israel ne beyã maném baghoré etók eyõ mánóko nkwõ, báchēm mmuet ne bõPõl mbõ bakorjo Yesu. ⁵ Ke mbok bo Israel bábhõñ mpabhamík ne bõPõl. Manyokoti bo abhen bághabhe ghap ne báku bo mángúēp ebyók etók. Bárók bádákáti babhĩnywõp báchwe

amem eket ene mmu ane áká nnyén be Jáson ndu beyaṅ Pǎl ne Sáilas be mánsət bhə mandək ndü nchemti bo abhen bachi neffi. ⁶ Ke ndü bábhiki ghə bəPǎl, báyá Jáson ne bǝnkwó Yesu báchák gbaka gbaka gbaka bárók ntá bǝbatí etək ne bhə, mambiki nəkə be, “Bǝ abhen bákè mbǎnkem mánychye nəkə esəṅəri bátwə fá nkwó ⁷ ne Jáson asət bó afyé anywóp. Bó mankem bákù menyih ebhén bétòṅ bé bápú bhæere bebhé mfə ngo ane Rom mándeme nəkə be Mfə achák áchí ane aka nnyén be Yesu.” ⁸ Bǝbatí ne bǝtək bǎghók nókó nó, batí átáka bhə amem. ⁹ Bákə Jáson ne bǝnkwə bhə bǎghókə nkáp ndu betəṅ be bápú pere chye esəṅəri. Báro ye bó mandək.

BəPǎl barək etək Béroa

¹⁰ Égháká nókó ne beti, bǝnkwó bátih bákú Pǎl ne Sáilas bábué barək etək Béroa. Aré, bárók báchwé ekeré nenikímæti bo Israel. ¹¹ Bo Israel abhen Béroa bábhónṅ nti beghok mbok Yesu ané Pǎl ne Sáilas bǎghàti bhə écha abhen Tesalónika, mbənyune básiepti nyaka Eyəṅ Mandem ne beyä ekwak. Bäre chak Ekáti Mandem beghə mbák menyih ebhen Pǎl átəṅ bechi tetep. ¹² Ékə beyä-bhap mánóko Yesu Acha. *Maném baghərə Grik ne beyä babhakanem mánóko nkwó. ¹³ Ke bo Israel abhen Tesalónika bǎghókó nókó be Pǎl əghati Eyəṅ Mandem etək Béroa nkwó, bárók aré mányíkisi batí bo, be mánychyé bəPǎl esəṅəri. ¹⁴ Témte wu, batí bǝ nkwó Yesu bátik Pǎl be andək te angəkonyén, ke Sáilas ne Tímoti bároṅ Béroa. ¹⁵ Bo abhen bároṅə ne Pǎl, barək ne yi kpát bǎgháka Atens. Pǎl aghati ye bhə mpok ane bápətnsem bé mángátí Sáilas ne Tímoti be mánjáṅ mbi mántemeri yi ayak amem etək Átens.

Enyih ené éfákárí ne Pǎl etək Atens

¹⁶ Ενέ Pǎl ánòη Tímōti ne Sáilas etók Atens, nti néré sōηōri yi amem beghō bé etók éjwí ne bebhó njo ene bo básot mbō bōmandem. ¹⁷ Έκú are rōη ekeré nenikímuetí bo Israel yěntiki nywōp ankem nōkō epúítí ne bhō ne bō Grik abhen mánóko nyaka Mandem nkwo. Άrōη nyaka nkwo nefísie yěntiki nywōp ankū nōkō enyumót ne bo abhen bátwō áré. ¹⁸ Bōfú bábhak abhen bátōη menyīη ebhen békō ndōη ámót ne bakoηo Epikurōs ne bō Stoik, * Bó nkwó bákēm nyaka epúítí ne yi. Pǎl āghàti nyaka bho menyīη έti Yesu andeme nōkō bé chōη bawú mámpetnsem ndū nepém. Έκú mbok eyap béré way Pǎl mandeme nōkō bé, “Echiηtí enyīη ene nkwó ārēm nó mbōη yi?” Báchák be, “Έchí mbō be yi āghàti bho chí έti bōmandem abhen sébhíkí riηi fá etók ene.” ¹⁹ Básot Pǎl barok Ariyopagōs, nebhuet ane bōbatí bāchēm nōkō nyaka, bárēm ntá yi be, “Sékōη bérīηi έti menyīη beko ebhén ótōη. ²⁰ Menyīη ebhén órēm bechi maknkay ntá yesé ne séyāη bérīηi mbōη enyīη ene órēm.” ²¹ Báre rem enyu eyō mbōnyune bo Atens ne mankō mankem abhen bāchí aré bākōη nyaka béchókō beghok ne béfyē mbok έti barak ako.

²² Pǎl afate ye ate néntí bō echemé Areopagōs yō abho bérem be, “Bō Atens, ngō bé bāfyé ntí ndū baraká bōmandem tontó. ²³ Ενέ nchí kō etók mfyé nōkō amík ndū menyīη ebhen bāchye kenókó mbō bōmandem, ndak ngaka nebhuét amōt ane efeme akap echi, ngó ndu básīη aré be, ‘Ntá mandem ane bo bābhiki riηi.’ Mandem ane nō bé bāchyè kenókó yěndu bābhiki riηi yí ke méghàti bhe menyīη έti yi. ²⁴ Mandem mmu āghókó mmik nkem ne yěntiki enyīη ene échí aré, yí ke áchí Acha ane ábhōηó

* **17:18** Bo Epikurōs chi bō abhen bakaysi nyaka be nném enyīη ndū nepém chi menyīη ebhen béchye mmu maηák.

betan menkem amfay ne fá amik. Apú chokó amem beket ebhén bakwānwan bāghókó. ²⁵ Ne nkwanwan apú kwáy békú yēnyīn ányé yí mbonyune yi apu chép yēnyīn. Yímban ke áchyè nepém ne ýú ne yēntiki enyīn échák ntá yēntiki mmu. ²⁶ Ayámbi aghókó nyaka mmü amot ne amuet mmu wu kě manerékeré bho ankem fá amik áfú. Ápére ghoko yēntiki nneréket, ayambi abhure nebhuét ane böneréket wu bábhak ne mpok ane bó bábhóhó bēbhak aré. ²⁷ Mandem akú enyu yó bé bó mánján yi ne ndu báyan yi mbó mmü ane ámò ne amó beyan enyīn amem ejuri, mánkwáy beriji yi. Ke sayri sayri, Mandem abhíkí sap nekó ne yě mmu ywese amot. ²⁸ Échi nkúbhé mbó enyü mmü yweka amot árémé nyaka be, ‘Nepém enesé néfu chi ntá yi, ne yí ke áchyé bhesé betan sékò, ne yí ke ákú be sembān nepém.’ Échí mbó enyü mbók batémé bakay bhéka bárémé be, ‘Besé nkwo séchí bō abhen Mandem.’ ²⁹ Těndu séchí yé bō Mandem, séké kaysi bé Mandem achí mbó enyīn ené mmu ákwày bésot gol ne yě chí silbha ne yě chí ntáy angoko ne kebon eki ne eka eyi nkwo. ³⁰ Mandem aféré ntí ndu menyīn ebhen bo bákú ndü mpok ane bō babhíkire riñi nkaysi yi. Ke néne, ághàti bo mankem mbankem be yēntiki mmu antiknsem ndü bebú ebhi, ³¹ mbonyune abhúré nywop enen yi átān bō mankem enyu ene echi chak. Anāñ ayap mmu ane átān manyé yó, ne atōñ eriñ bekú bō mmik mankem mándíñí mmu wu, ndu ákú yi áperénsem ndü nepém.”

³² Mpok bāghoko ndu Pōl árème éti neperénsem ndü nepém, mbók eyap bare yókó yi, ke bachak barem be, “Sékōñ be ómpet ómfuét ongati bhese éti neperénsem ndü nepém.” ³³ Pōl aró ye bó afú arók. ³⁴ Ke mbók bákóño yí. Bóbhó mánóko. Dionisios, mmü echemé Ariyopagos, ne ngoré ane áká nnyén bé Damarís ne bo báchák babhak ndü

nkwə bho abhen bakorjo Pəl.

18

Pəl aghati Mbok Ndíndí amem etok Korint

¹ Pəl afa Atens arək etok Korint. ² Atemeri mmu Israel amot aré ane aka nnyén be Akwíla, mmũ atú Póntos. Ebhikire tat nyaka, ené Akwíla ne ngoré ywi Prisíla bárov etok Ítali mbonyune Klaudios Mfō Rom, achye nyaka eyɔɔj bé bo Ju mankem mámfá Rom. Pəl arək begho bho. ³ Babhǎj nyaka awó-betik ámót ne Pəl, nó chí betik béghóko bétém ne nden. Pəl achokə ne bhə mángoko nəkə bétém. ⁴ Pəl are rónj ekeré nenikímuetí bo Israel ndũ yěntiki nywəbhé neywěmuet enap ankem nəkə epuiti ne bhə ne anu nəkə be bo Israel ne abhen Grik mánoko menyij ebhen yi ághàti bhə eti Yesu.

⁵ Mpok Sáilas ne Tímoti báfú atú Masidónia báchwóbhé Atens, Pəl arə betik beghoko bétém arəbhe kə chi betik beghati bo Mbok Ndíndí ndu mpok nkem ane yi ábhóhó, anu nəkə bekə bo Israel mángó kponɔɔɔj be Yesu ke achí Mɔɔmɔ Mandem afyé nyaka bariɛp be átò. ⁶ Ke bó keka ne yi. Mánəkəti nəkə yi. Akwet nden éne echi yi amuet, arəm be, “Ntũ bebú bheka arəp ne bhe. Amɔya achi pépép. Nəbho echɔɔj ntíknsɛm ntá yeka ne ndəbhe rónj chí ntá bo abhen bápú bo Israel.” ⁷ Afa ye aré, arək achokə eket mmu amot ane aka nnyén be Títios Jóstos. Jóstos abhak mmũ ane áchyè Mandem kenókó. Ekere yi ébhák kekwat ne ekeré nenikímuetí bo Israel. ⁸ Mmũ amot abhak aré ane aka nnyén be Krísɔs. Abhak mũnti ekeré nenikímuet. Yi anoko Yesu Acha ne efo eyi enkem. Beyǎ bǔ Korint bachak abhén bághòk nyaka menyij ebhen Pəl árəm mánoko nkwa, ne bájwíti bhə.

⁹ Beti mémət, Yesu Acha aghati Pəl ndü kenó amik anti fúú be, “Óké cháý. Dók ambi bégháti bo ěti ya. Kéchəko kpak. ¹⁰ Nchí ne wə ne yě mmu apú kway beku wə enyiŋ. Beyă bo bachi etək ene abhen babhak chəŋ bəbha.” ¹¹ Pəl arək ye ambi béchóko etək eyə ndu mmíé ne batəŋ átándát, antəŋ nəko Eyəŋ Mandem.

¹² Bə Rom báké nókó Galío góbhanə atú Gris, bo Israel abhen bachi are bágwót nnet ne bákém Pəl bárək ndu acha manyé ne yi. ¹³ Aré, bágháti Galío be, “Mmüne ánù beku bo mánchyé nókó Mandem kenóko enyu ené ebhé yesé épú yaŋ mmu anku.”

¹⁴ Ke mpok Pəl áyàŋ berem enyiŋ bé ántáná mmuet, Galio arem ntá bo Israel be, “Bě bo Israel, mbə yí aku chi ebéptí enyiŋ ne yě ndak abúabu, mbə nkáá ne bhe. ¹⁵ Ke tēndu ndak ane achi chi ěti menyiŋ ebhen bo bárəm ne manyén bo ne bebhé ebheka, be babhəŋ mändíní enyū bátəŋ wu. Mpú kwáy betəŋ ayə barak.” ¹⁶ Galío árém nókó nə, abók bhó be mámfú amem acha manyé. ¹⁷ Bafu nəko, bakem Səsténes mmu ane achi nyaka münti ekeré nenikímuet eyə bádén nefí acha manyé. Yě nə, Galío ake fyé ntí aré.

Pəl afú Kərint arək Antiək

¹⁸ Pəl apet atat ne bənkwo Yesu abhen Kərint ndü beyă manywəp. Arə ye bhə, asət achwīnyén arək atú Síria ne Prísíla ne Akwíla. Báchwóbhé nókó etək Kenkreyə, Pəl amu ntí betəŋ be əbhúré bariəp amen yi afyé besí Mandem. ¹⁹ Báchwé achwi bárək Éfesəs. Pəl arə Prísíla ne Akwíla angokonyén arək achwe amem ekeré nenikímuet, are kém epúítí ne bo Israel. ²⁰ Nkwó wap abhen mánóko bárem be Pəl ántát ne bhə ke yi keka. ²¹ Pəl arem chi be, “Mbák chí nkaysi Mandem chəŋ mpetnsem fá ntá yeka.” Arem nəko nə, arə bhə achwe áchwí bare rəŋ.

²² Ágháká nókó Seséria akó etək, arək akaka nkwó Yesu abhen bachi aré, asep arək Antiok. ²³ Átát nókó aré mpäy manywop, afa are kə betək ne betək atú Galëshia ne Fríjia, amfyε nəkə bakojo Yesu mankem nti ndü nesikínti enap.

Apólos atóη Eyoη Mandem etək Éfesos ne etək Kōrint

²⁴ Mmu Israel amot ane áká nnyén be Apólos atwó Éfesos. Etək nebhe eyi ébhák Aleksándriya. Yi achí nyaka mmu ane áríñí berem kepi ne ariñi Eyoη Mandem sayri. ²⁵ Mánanη bátōη nyaka yí mbi Yesu Acha ne ághàti nyaka bo menyiy abhen bédù yi anti beghati bo éti Yesu nkúbhé mbə enyu bə bechi. Ke ariñi chí nejwiti enen Jōn atōjo bo. ²⁶ Amem etək Éfesos, Apólos abho bégháti bo menyiy éti Yesu amem ekeré nenikímuet kebhóη becháy. Prisíla ne Akwíla bágħókó nókó Eyoη Mandem ene yi ághàti bho éti Yesu, básót yí eket eyap, mánána batōη yi menyiy ebhen béyíñí mbi Mandem nkúbhé mbə enyü bechi. ²⁷ Apólos ákə nti bérōη Akáiya. Bōbati bakojo Yesu abhen Éfesos báfyé yi nti ne básíη ekáti ntá bakojo Yesu abhen Akáiya beku be mánsyepti yi sayri. Aghaka nəkə aré, akwak tontó bo abhen Mandem atōη bə beríndu ne mánóko. ²⁸ Aré, are kem epáítí ne bo Israel besí bo mankem. Adebhe nəkə bə amik ndu epáítí eyo ne are sət menyiy ebhen bechi amem Ekáti Mandem betōη kponoroη be Yesu ke achí Mpepe ane Mandem afyé nyaka bariep be ätò.

19

Pōl aghati mbok Yesu etək Éfesos

¹ Ené Apólos áchí Kōrint, Pōl are kə atú Esia. Akə kpát aghaka Éfesos. Atēmeri mpay bakojo Yesu aré. ² Abhép bhó be, “Éfóηó Bedyere atwə ntá yeke mpok mānókó

Yesu?” Bákéme yi bé “Áe! Yě chí beghok be Efónó Bedyere achí sébhíkí re ghok.” ³ Pǎl abhép bhó be, “Ntí ane bájwítí ye nyaka bhe achi be yi?” Bákéme yi be, “Chí ěti menyih ebhen Jǎn ághàti bho ke bájwítí bhese.” ⁴ Pǎl abho ye bekɛ bó mánjwímem. Arem be, “Jǎn ájwiti nyaka bo betɔŋ be bátiknsem ndũ bebú bhap angati nɔkɔ bo Israel bé bábhɔŋ ménóko mmu ane átwò yi ansem, nɔ chi Yesu.” ⁵ Bǔ ěfesɔs bhɔ bágghókó nókó nɔ, báka bájwítí bhɔ mbɔ bo abhen mánóko Yesu Acha. ⁶ Pǎl anyanɔ ye bó amɔ anti. Efónó Bedyere abhak ne bhɔ, bábhɔ berem beyɔŋótɔk nyáná nyáná ebhén bó babhiki ghók, mándem nɔkɔ menyih ebhén Mandem afyé bhó anti. ⁷ Bɔ mankem babhak mbɔ batí byo ne apay.

⁸ Pǎl abhak ěfesɔs ndũ batan arát andɔk nɔkɔ ekeré nenikímɔet beghati bhɔ Eyɔŋ Mandem kebhɔŋ becháy ankem nɔkɔ epúítí ne bhɔ ndu áyàn be bó mándíní, mánoko, enyũ Mandem áyàn bɔ mambak ne yi mbɔ Mfɔ wap. ⁹ Ke mbɔk eyap báchók batú kenoko enyih ene Pǎl árèm. Béré rem chí bebéptí menyih ěti mbi Acha besí bo mankem. Ndu bákù nɔ Pǎl asɔt bo abhen mánóko arɔk ne bhó, ankem nɔkɔ epúítí ne bhɔ ěti Eyɔŋ Mandem amem áchá Tiránɔs yěntiki nywɔp. ¹⁰ Arɔk ambi békɛ enyuyɔ ndũ mamié ápay. Ékɛ bo mankem abhen báchí atú Esia, bágghók Mbok Ndíndí ěti Yesu Acha, nɔ chi bo Israel ne abhen bápú bo Israel.

Bǔ Séva báre yáj mbi bébhón betan amfáy befónó bebú

¹¹ Ndũ Pǎl átɔŋ Eyɔŋ Mandem, Mandem achye yí betan békɛ menyihí maknkay ebhén bo bábhikire ghó. ¹² Ékú kpát bo babho besɔt bebhókó nden ebhen bétése besí ne nkú yi, mámbare nɔkɔ amɔet bǔmame, ne bó mántan nɔkɔ, ne befónó bebúbebú mémfu nɔkɔ bo amɔet.

¹³ Mpäy bo Israel babhak are abhen bákò mánkù nòkò befóyó bebúbèbè mémfú méndó bo abhen bə besəjəri. Báre mə bébok befóyó bebúbèbè ndu nnyén Yesu Acha nkwo. Babho ye berem ntá befóyó bebúbèbè be, “Ndu nnyén Yesu mmu Pól ághàti bo èti yi, fú ka yi amuet.” ¹⁴ Bó Seva bati tándramot bare kù nò. Seva achi nyaka mǔngò bachiäkap Mandem amot. ¹⁵ Ewak émot éfóyó ebúbè eghati bhə be, “Ndíjì Yesu, ndíjì Pól, ke báchì ntiki bhə?” ¹⁶ Mmù ane éfóyó ebúbè esəjəri yí akwén bó amuet arakati nden eyap ne aták bó mankem kpát bábué báfú bebho bewə ne befuet amuet. ¹⁷ Bo abhen báchì éfesəs mankem, bo Israel ne abhen bápú bo Israel bághókó nókó ndak ané áfákárí, becháy békém bó bábhó bechye nnyén Yesu Acha kenókó. ¹⁸ Beyä bo abhen mánókó babho befu kpojorəj mánsu nòkò bebéptí menyij ebhen bə bákù. ¹⁹ Beyä bó abhen bákù baraká mandem nsé, bätwó ne bekátì-njə ebhap menkem básóy bhə besí bo mankem. Ne mbə bāti nyaka bhə ti mbə bechye nkáp ane aghaka bebhək silbha nka besa bepay nsem byo (50.000). * ²⁰ Ékù Eyəy Mandem ataka mbarj ne mbarj, endək nòkò chi ambi ne betaj.

Ewat ené bo bákú etək éfesəs

²¹ Menyij ebhen báfákárí nókó, Pól akù ntì eni bé yí abhəy befúét atú Masidónia ne atú Akáiya ampetnsem Yerúsalem. Arem be, “Nnáj ngáká aré, mbəy berəy Rom nkwo.” ²² Ató ye bakwak abhi batí ápay, Tímoti ne Erástos, bé mándók ambi atú Masidónia. Yímbəy arəp ansem atú Esia ndu mómbijí mpok. ²³ Mpok yə, esəjəri ébhó etək éfesəs èti Mbi Yesu Acha. ²⁴ Ntenátən achí nyaka aré ane áká nnyén be Demétriyos. Āsət nyaka Silbha ankù nòkò

* **19:19** Ebhək émot ékway nyaka ndu bechye akap ane nkubetik ndú nywəp nemot.

bōbekeré mandem nsé ane bábhìjì be Atémis. Awó-betik ebhi áre chyè yí ne bo báchák abhen bákà bho beyä nsay. † ²⁵ Demétriyos abhijì bho báchéem nebhuet amot, arem be, “Botá, bárijì bé keném ekese kenkem kéfù chí ndũ awó-betik ane. ²⁶ Bě babhōj bāghò ne bāghòk enyij ené Pōl ákà, puyě chí ndiere fá Éfesos, ke atú Esia ankem. Akw beyä bo bákà ne yi ndu yi árēm be, ‘Bōmandem abhen bo bāghókò ne amō bápú bo mandem wáwák!’ ²⁷ Ākway béchōjti ye betik ebhesé ebhen mbák sébhíkí sōt mpok. Ākway bekw nkwó bé bo báképerē sōt ekerákāp mandem ngōré Atémis, mbō enyij. Mbák émfákárí nō, Atémis mmu áchí mandem ngo ywese apú perē bhak yěnyij. Ne yí kě yěntiki mmu atú Esia ne bō mmik mankem báchyé kenókó!”

²⁸ Bō bāghók nókó enyij ne Demétriyos areme, batí átáka bō amem, bábhō bébik mandeme nōkō be, “Atémis, mandem bō Éfesos, chí mandem ngo!” ²⁹ Ebyok ékwén etok Éfesos enkem. Bo barok ayak bákém Gáyos ne Arístakos báyá, bárak amem acha etok ne bhó. Gáyos ne Arístakos babhak bō Masidónia abhen bákò ne Pōl. ³⁰ Pōl are yāj berōj ndũ nchemti-bō bho be ádem enyij, ke bakojo Yesu kechye yí mbi be ánkw nō. ³¹ Mbok bōbatí etok bábhák mamuere bhi. Bōbhō bátó nkwo eyōj menik yi mmuet be ake sá ekak amem áchá. ³² Ebyok ékwen amem áchá mbonyune beyä bho bábhíkí rijì nyaka mbōj ndak ane achi amik. Ebhak ye be mbok bábik mándokō nōkō eyap ebhe, báchák mántaj mandokō nōkō eyap. ³³ Mbok eyap bāghó nókó ndũ bo Israel bátó Aleksánda ambi, bákáysi bé yí ke átwó ne esōjōri, ékú Aleksánda asá áwó amfay ndu áyāj bérēm enyij ndu bétāja mmuet. ³⁴ Ke bárijì nókó bé achí mmu Israel, bápét bábhō bewat mandeme nōkō be,

† 19:24 Atémis achi nyaka mandem ngōré ntá bō Grik ane bō bakaysi be yi ke áchye nebhe.

“Atémis, mandem ane bö éfesəs, chí mandem ngo!” Barək ambi bekə enyuyə ndü maṅəkó nywəp ápáy. ³⁵ Nsiṅí-bekati ane etək éfesəs anu kpát akə mbaṅ akwen. Abho ye berem be, “Bo éfesəs! Agha abhiki riṅi be etək éfesəs ke ébhàbheri ekerákap ene Atémis ne ntay mandem enen néfú amfay nékwéné fá amik ntá yese? ³⁶ Tëndu yě mmu apú kwáy bétáṅa menyiy ebhen, bābhəṅ mbə béchókə chí kpák kechye esəṅəri. ³⁷ Bəsət böbhen bātəwə fá ne bhə ené bābhíki ghep yěnyiy amem ekerákap eyese ne yě ebéptí eniy bābhíki rem ěti Mandem aywese ³⁸ Sébhəṅ bö bati ne manywəp ane bātəṅ manyé. Mbák Demétrios ne bö eka bābhəṅ ndak ne mmu, mántwó aré ne wú be mántəṅ. ³⁹ Ke mbák ndak áchák áchí ané bəyəṅ beriyi, chəṅ mányure wú amem áchá etək ndu nywəp enen manyé. ⁴⁰ Nchí rem enyuné ne ntí be, bākway bechye bhesé esəṅəri bé sétwó ne ebyək etək enyu ené, mbák mámbép bhesé, sepu bhəṅ eniy ené sérəm.” ⁴¹ Árémé nókó nó, aghati bhó bé mángúré. Echem étáka.

20

Pəl arək atú Masidónia ne etək Gris

¹ Ebyək eyə émáy nókó éfesəs, Pəl abhiṅi bakoṅo Yesu. Arem kepi ne bhó ndu béfyé bó nti. Arə ye bhó abho berəṅ atú Masidónia. ² Ndü árəṅ, are fyé bakoṅo Yesu nti amem betək Masidónia menkem, kpát achwəp etək Gris. ³ Abhak aré ndü bātəṅ árát. Ndu átəṅti mmuet bésət áchwi andək Síria, aghók bé bo Israel bápə békem yi. Ayibhiri nti eni arəbhe sət chí mbi atú Masidónia békó amik ámpétnsem. ⁴ Bo abhen bákə ne yi babhak Sopáte mmə Píros mmu etək Béroa, ne bö Tesalónika bati apay, nə chi Aristakəs ne Sekúndus, ne Gáyəs mmu etək Débe, ne Tíməti, ne bo atú Esia bati apay, nə chi Tíkíkəs ne Trofíməs. ⁵ Étaré

nókó, bó báró bhesé * bárók ambi menon bhesé etak Troas. ⁶ Sésot achwinyén etak Filipi, séré konjo bhə, mpok epə bo Israel ené bret ane kebhon yis éfuéré. Sékó anyén anyen ndü manywəp átáy sétémeri bhə Troas, ne sébhák aré ndu manywəp tándramot.

Pəl aku mmu ane ágú apetnsem ndü nepém

⁷ Ndü nywəp enén mbi ndü sónde, séchókə ne bənkwo nebhuet amot ndü Nenyie Eta. Pəl abhəny nyaka béró betí. Ekú arem kepi ne bhə krate nenti beti. ⁸ Beyə berónó bébhak ndü móket ane áchí amfay ane bhesé ne bhó séchéme aré. ⁹ Esakámu amot ane áká nnyén be Yútikos abhak ndü echíkí ene nyéséket chókó. Móket ane séchí are abhak ndü neyək eket enen nejwi arat. Ndü Pəl árəny ambi bégháti bhə menyiy ndü erəri mpok, Yútikos abho memək kenó. Ákwén nókó kenó, amok akwén amik nefí. Bápere sep be mámpókó yi agú. ¹⁰ Pəl asepe ye amik akuri akém yí ne amó ápáy abhene, arem be, “Báké cháý, achí nepém”. ¹¹ Pəl apət ye nsem amfay. Mányie nókó Nenyie Acha, arem kepi ne bhə ndü eróri mpok tē nywəp néyí. Arə ye bó arək. ¹² Básot esakámu wu bápətnsem anywəp ne yí mbik ne beyə manjək anti.

Pəl ako béfú Troas béróny Milétos

¹³ Séyámbi ndu áchwí senok berəny Asos. Yímbon anaja ati nyaka békó amik. Séré róny né nkaysí bé Pəl arəbhe temeri bhesé etak Asos ne sénsot yí aré. ¹⁴ Átémerí nókó bhesé Asos, achwe nkwó ndu áchwi ane sechi amem ne besé mankem sérók Mitilene. ¹⁵ Néyí nókó, sérók séchwəp nechyənyén Kios. Népét néyí nókó, sénók séchwəp Sáməs, ne ndü ntinywəp ségháka Milétos. ¹⁶ Pəl anánj ati nyaka

* **20:5** BESE: “Bese” átəny be bebho ndü ndóny ane, Lukas mmu ásínj ekáti ene achem ne bəPəl.

be sémfæet kete éfesos, mbonyune abhiki yán nyaka be sénchónjti mpok atú Esia. Are wène be mbák Mandem ánkwák, yi ánychwóp Yerúsalem ndũ nywop Epã Pentekos.

Menyij ebhen Pål aghati böbati nkwo éfesos ke árò bhò
¹⁷ Ségháká nókó Milétos, Pål ató eyoj be böbati nkwo Yesu abhen éfesos mántéméri yi are. ¹⁸ Bátéméri nókó yi, aghati bhò be, “Bě babhøj báriji ndũ nepém ena néchí mpòknkem ane menchí atú Esia bébhó nywop enén mbi bégháka echøj. ¹⁹ Nchí kũ nyaka betik Yesu Acha ne nesepitímæet nenkem, ne babhese amík èti mamò ane ätwò ntá ya ndũ bo Israel bápà befye me ndũ esøjori. ²⁰ Báriji ndũ ntwó ntóh Eyøj Mandem ntá beká bhò ne nkò nòkò beket ne beket nke bhese yěnyij ené ékwáy bekwak bhe. ²¹ Nde ya batú bo Israel ne abhen bápú bo Israel bé mántiknsem ndũ bebú ebhap mánkóhó Mandem ne bé mámbónj neka ne Acha ywese Yesu Kristo.

²² “Néne, méròh Yerúsalem nkúbhé mbò enyũ Efóhó Bedyere ányiere me, yěndu mbíkí riñi enyij ené éfákari chøj ne me aré. ²³ Ndíñí chí be Efóhó Bedyere ághàti me bé yěntiki nebhæet ane nchwóbhé chøj bo mámfyé me ekerékenøj ne mánychye me esøjori. ²⁴ Ke mpú sòt nepém ena mbò enyij. Nchí yán chí be njet tendũ ngwenti, nnánjá betik abhen Yesu Acha áchyé mé nkũ. Betik ebhò chí bégháti Mbok Ndíndí èti berĩndu ebhen Mandem ábhóhó ne bo.

²⁵ “Nnánj nkò mbánj ne mbanj, ngáti bhe enyũ Mandem ábhàk ne bo mbò Mfò wap, ne néne ndíñí bé yě mmu yweka amòt apú pere ghò me. ²⁶ Nchí ghati ye bhe echøj bé mbák mmu yweka amòt aròp ansem aném ebhi amò aya apu are. ²⁷ Ngáti bhé yěntiki enyij ené éyíñí nkaysi Mandem ne yě émót mbíkí bhese. ²⁸ Kém ká mmæet sayri, mǎnkem

bõnkwə Mandem ankem nkwo sayri. Băké ghokontik be Mandem asot manoj Mowyi akwə bə mambak bõbhi. Ne ęti yap ke Efónó Bedyere akú mambak bõ batí bhap. ²⁹ Ndíjı́ bė mpok ndó bhe, chɔŋ nkwo ęchwe nenti eneka, ne ępú rə bhe. ³⁰ Mpok ătɔwə ne mpok yə anáj ánkway, mbok bõnkwo báyibhiri tetep Mandem mándəbhe rem chi barak ane ápəko bho angure ebhi kpát mánja bakoŋo Yesu be mandəbhe koŋo chi bhə. ³¹ Sət ye ka mpok ne băké ghokontik be nchí ghati nyaka bhe menyiy ne babhese amík, njep nəkə be batú bęti ne ngósı́ ndú mamié arát. ³² Néne, nchí fyé bhé amə Mandem ne nchí rə bhe Eyɔŋ eyi ene ętəŋ be berı̃ndu ebhi. Eyɔŋ eyi ękwəy bekwə mǎngó mǎnséné, ne ekway bechye bhe áfók ane Mandem ábhúré ntá bõ abhen yı́ akú mambak abhi. ³³ Mpok nchí ne bhe, mbíkı́ fyé amík ndú nkáp ane mmu ne yě chi nden ene mmú. ³⁴ Bě babhəŋ bǎriŋi bė nkə betik ne amóya ndu bebhəŋ yęntiki enyiy ene me ne bo abhen mękə betik Mandem ne bhə séchebhe. ³⁵ Ndú menyiy menkem, ntəŋ be be sébhəŋ bekwə betik be sėnkwák bo abhen mmuet apu bhə, ne séké ghokontik enyiy ene Yesu Acha arémé be, ‘Éřı́ ntá mmu ane áchı́e echa mmu ane ásore sət.’”

³⁶ Pəl anájá nókó bérém enyiy ene yi arəm, bó mankem bátep mánén amik, babho menikmuet. ³⁷ Mankem bábho bedi kebho mámbene nəkə yi ne mándiebhe nəkə yi nekə be, “Ónkə sayri.” ³⁸ Enyiy ene ękpík ękú bə bádı́ kebho tontó chi ndú yi ághátı́ bhə be bápú pere ghə yi.

21

Pəl ărəŋ Yerúsalem

¹ Besé ne Pəl séró bõbatı́ nkwo ęfesəs. Achwi ápəko bhese sépé serək téé ségháká ndú etək ene nnyén nekabhe ene bábhiŋi be Kós. Néyı́ nəkə sérók séchwóp Ródes.

Séfú nókó aré sérók ségháka Patara. ² Aré séghó áchwí áchák ané árəh atú Foníshia. Séchwé séré rəh. ³ Ségháká nókó nebhuet ane séghə Sáypros, séro ye Sáypros ebhe awóghə, séfuét bérəh ndü mmik Síria. Sérók séchwóp Táya, nebhuet ane bábhəhə nyaka bífere batu. ⁴ Séfú amem áchwí sékó sérók etək. Séghó mpay bakoŋo Yesu are, séchəkə ne bhó ndü manywəp tándramət. Efóhə Bedyere akə bə baghati Pəl be ákémə berəh Yerúsalem. ⁵ Ke ndü ngwenti mpok ane sechəkə ne bhə, serə bhə berəh. Bó mankem, baghəré ne babhakanem ne bə bárók bétik bhesé kpát bəgháka angəkənyén. Besé mankem setep manén amik sénikmuet, sékáka bati. ⁶ Sérók ye séchwé amem áchwí, bə bápətnsem beket ebhap.

⁷ Séro ye Táya, áchwí ápókə bhesə kpát ségháka Tolemays. Séro áchwí sékó etək sékáka bakoŋo Yesu abhen bachi are, ne sebhak ne bhó ndü nywəp nemət. ⁸ Néyí nókó, serə, serək Seséria. Ngati Eyəh Mandem amət abhak aré ane aka nnyén be Fílip. Abhak mmu amət ndü nkwo bo batí tándramət abhen báyábhé nyaka Yerúsalem be mánkwak nəkə bənto. Sérók sechəkə eket eyi. ⁹ Fílip abhəhə bəbəghəsəhə bati ánwi. Bó kebháy manem. Mandem áchyé nyaka bhə akap berem menyih ebhén yí afyé bó anti. ¹⁰ Ené sénáh séchí are ndu mpəy manywəp, ndemekerpinti Mandem amət ane aka nnyén be Ágábə afú atú Judéya atwə aré. ¹¹ Atwó ntá yese asət mgbat ane Pəl agwót amə ne bekak ebhi yimbəh arem be, Efóhə Bedyere arem be, “Enyuné kě bo Israel bəgwət chəh mmu ane ábhəhəhə mgbat ane awu Yerúsalem mámfye yi amə bo abhen bəpu bo Israel.” ¹² Séghókó nókó ndak wu, besé bho sékə nyaka ne yi ne bənkwo abhen bachi Seséria sénik Pəl mmuet bé ákérəh Yerúsalem. ¹³ Ke Pəl akeme chi be, “Ndaká yí bədi enyune? Bəyem nti ena amem! Menká be mámfye me

ekerékenon, ne yě chí newú nká begu ěti Yesu Acha.” ¹⁴ Ne ndu sébhíkí kwáy beku yi anjibhiri ntí eni, sérɔ, sérem be, “Émbák mbɔ enyũ mbɔɗ Mandem Acha áyàn.”

¹⁵ Manywɔp ayɔ áfúéré nókó, sétónti menyiɗ ebhesɛ, séfá sebho berɗ Yerúsalem. ¹⁶ Mbək bakoɗo Yesu abhen Seséria barək ne bhesé básót bhesé eket Násɔn mmũ Sáyprɔs ane sébhónó nyaka béchóko eket eyi. Násɔn áchi nyaka mmu amɔt ane áyámbi bebhak nkoɗo Yesu.

Pǔl arək beghɔ Jems

¹⁷ Mpok séchwóbhé Yerúsalem bati bɔnkwɔ abhen bachi áré básót bhesɛ ne maɗák. ¹⁸ Néyí nɔko Pǔl asɔt bhesé sérək beghɔ Jems. Bɔbati bɔnkwɔ bachak abhen Yerúsalem mankem bábhák arɛ. ¹⁹ Pǔl akaka bhó aghati bhó yěntiki enyiɗ ene Mandem ákú nénti bo abhen bápú bo Israel mpok yí ákú betik Mandem nenti nap. ²⁰ Bághókó nókó menyiɗ ebhen yi areme báchye bakak ntá Mandem. Barem ye ntá Pǔl be, “Manó, wɔmbɔɗ ɔghɔ ndũ beyă nká bo Israel mánókó Yesu, ne bábhæet befyɛ betaɗ ndu bebhæere bebhé Moses sayri. ²¹ Bo Israel abhen fá Yerúsalem bárem bé ðkò óngati nɔko bo Israel mankem abhen báchí amem betək bechak be mámféré ntí ndũ bebhé Moses ne be mándo bésyép bɔbhap, ne be mándó békóɗo bepiɗ ebhen bachĩmbi bhap. ²² Chɔɗ sɛnkɔ ye ná? Bɔ bábhɔɗ chɔɗ beghok be wɔ ɔtwɔ! ²³ Óbhɔɗ ye beku chi enyiɗ ene séghàti wɔ. Bɔ bati anwi mányiɛ mgbá ne Mandem. ²⁴ Dók ye ne bhɔ amem ekerákap be mǎnsó besí ne Mandem, betɔɗ be nku yap amay. Wɔmbɔɗ chyě nkáp ane bɔ bábhónó bechye ke mǎmu bati yap. Chɔɗ eyɔ énkɔ yěntiki mmu andiɗi bé menyiɗ ebhen bárèm ěti ye bépú tetep, ne bé ðbhære bebhé Moses. ²⁵ Mbák chi bakoɗo Yesu abhen bápú bo Israel, séto bɔ bekáti ndu béghàti bhó bé báké nyiɛ yěnyiɗ ene báchyé ntá mandem nsé mbɔ akap. Ne bé bábhíkí bhɔɗ ményiɛ

manorj ne nnya ane manorj ami ábhíkí rorj amik, ne bé báké fye amō ndū barak epúsí.”

²⁶ Néyí nókó, Pōl asot ye böbhō batí anwi, bó mankem básó besí ne Mandem. Arək ye amem ekerákap Mandem bekū bö batí mándíjī kponororj nywōp enen nesō-besí enap ne Mandem némay, ke mánychye akap ěti yěntiki mmu wap ndū nkwo bho bati anwi.

Bákém Pōl amem ekerákap Mandem

²⁷ Manywōp tándrámōt ane Pōl afyé áróp nókó kekwoť memay, mbək bo Israel abhen bafu atú Esia bágħó Pōl amem ekerákap Mandem. Mányíkisi batí bo be mánkém Pōl, ne bákém yi, ^{*} ²⁸ mámbik nōkō be, “Bo Israel, kwak ka bhesé! Ghó ká mmu ane ákō antōj nōkō bebéptí menyīj ěti bo bhesé ne bebhé Moses ne ěti ekerákap Mandem ene. Akū kpát néne asot bö abhen bápú bo Israel achwe fá amem ekerákap ene ne bho. Anyōp ěket Mandem ne épēt epu ekeré bedyerel!” ²⁹ Bárēm nyaka enyuyō mbōnyune mánáj nyaka bágħō Pōl ne Trofimōs mmu ěfesōs, amem etōk. ěkū basōt be Pōl achwe amem ekerákap ne yi.

³⁰ ěbyōk ékwén ye etōk enkem ne bo babho bejet mándōkō nōkō ndū ekerákap. Bákém Pōl baya gbaka gbaka gbaka báfú ne yi batīj batiēp babhīnywōp ekerákap.

³¹ Ne ndu báyàj beway Pōl, eyōj érók ntá mūngo batemé nenu Rom be, ěbyōk ékwén amem etōk Yerúsalem enkem.

³² Témte wu, asot batemé nenu ne mbək böbati bhāp básēp barak are. Bo bágħó nókó yí ndū átwō ne batemé nenu, bábħót beden Pōl. ³³ Mūngo batemé nenu akém yi ne achye eyōj bé mámfé yi ne ngem epay. Abhēp bho be, “Mmū-ne chí agha? Akū yi?” ³⁴ Böbhō bábho bebik mandem nōkō

* **21:27** ěghaka nyaka manywōp tándrámōt ke mmu ane ányú nku ne Mandem amu ntí ndu básó besí ne Mandem.

menyiŋ kekuri kekuri enyu ené mbək bárəm eyap enyu, báchák mándem nəkə eyap. Ebyək eyə ékə mŋngo batemé nenu kékem ntí ne nnet ndŷ ndak ane áfákárí. Aghati bōbhi bé mansot Pōl mandək mamfyə amem ebhă batemé nenu. ³⁵ Ágháká nókó ndu nkók ane béchwe anywóp, batemé nenu bápókə yi ndŷ bágħó bé beyă bo abhen bachi are babho bétwə ne baraká betəŋ. ³⁶ Beyă bōbhə báre koŋo yi mándem nəkə be, “Wáy ka yi!”

Pōl ätaŋa mmuet besí eká bho

³⁷ Ndu éróbhé kékwt be batemé nenu manchwe amem ebha, Pōl abhép mŋngo wu be, “Étá, chəŋ ónka bé ngátí wə, ndak-a?” Mŋngo wu aghok nəkə ndŷ yi árəm chi Grik, abhép yi be, “Ōríŋí eyəŋó Grik-ε? ³⁸ Pú wó óchí mmu Íjip? Pú wə ke əkə bo báguebhé esəŋəri etək ne əkə bawăy bho nka enwi bárók ne wə amem baso?” ³⁹ Pōl akeme yi be, “Puyě me. Nchí mmu Israel, mmđ etək Tásəs, etək egħo ene ebhəŋə menwəp atú Silísha. Nnikmuet, chye me epok ndem kepí ntá bo abhen.” ⁴⁰ Mŋngo wu akaa. Pōl ate ye ndŷ nkók ane bechwe anywóp asá awə amfay be bo mánkwen kpák. Bákwen nókó kpák, abho ye berem kepí ne bhə ndŷ Híbru, eyəŋótək eyap.

22

¹ Pōl arem be, “Bətá ne bəmá, Tá ká batú mǎngok enyiŋ ené mbóŋó berem ndu bétáŋa mmuet besí ebheka.”

² Bó bágħók ndŷ yi árəm chí eyəŋ bo Israel. Mbăŋ akwen chák. Pōl arək ye ambi berem be,

³ “Me, nchí mmu Israel. Nchí mmó Tásəs atú Silísha, ke ngo chí fá Yerúsalem amə ntəŋ ngo ywese, Gamáliel. Ngək ekáti chi anten eyi. Atóŋ me bekoŋo bebhé bachĩmbi bhesé mbə enyŷ ébhóŋó bébhak ne nchyé mmuet bekoŋo Mandem mbə be mankem abhen bächí fá echəŋ. ⁴ Nchí chye nyaka nenyok ntá bo abhen bákòŋo Mbi Yesu wu

kpát mbək mángu nəkə, ne ríkém̄ti nəkə baghəré ne babhakanem mámfye nəkə bhó ekerékənəŋ. ⁵ Mũngo bachi-ákap ne bŏ echemé bŏ batí etək bákway béte me ntísie bé nchí kə nyaka enyu yə. Ntá yap ke nchi nsot nyaka bekáti ndu berəŋ ntá batí bo Israel abhen Damáskəs. Mbŏŋ betəŋ békém̄ti bakoŋo Yesu aré be mpétnsem Yerúsalem ne bhó mányché bŏ ntémsí.

Pŏl aghati enyũ éfákári ke yi ayibhiri abhak nkoŋo Yesu

(Bk 9.1-19, 26.12-18)

⁶ “Ndũ nchí rəŋ, ngáká nókó kékwoť etək Damáskəs, mbo nkárénká byó ne epay ne ngósí, etəŋtí bediéré bífú amfay témchok békwen bekap me, mbaŋ aghə tontó. ⁷ Ékú nkwen amik ngók eyəŋ ndũ érəm ntá ya be, ‘Sŏl! Sŏl! Óchyè me nenyok ndaká yí?’ ⁸ Nkeme be, ‘Acha chí wə agha?’ Eyəŋ ékeme be, ‘Chí me Yesu Mmu Násáret ke óchyè nenyok.’ ⁹ Bŏ abhen nkó ne bhó bəghó nkwo bediéré ebhə ke báke ghók eyəŋə mmu ane árəm kəpi ne me. ¹⁰ Ngók nókó enyiŋ ené eyəŋ eyə éghàti me, ndem be, ‘Acha, ōyàŋ me nkə yi?’ Acha arem ntá yá be, ‘Faté dók Damáskəs. Aré, chəŋ mángátí wə yəntiki enyiŋ ené Mandem áyábhe be əbhəŋ bekə.’ ¹¹ Etəŋtí bediéré ebhə békú nkeperə kwáy beghə mbaŋ. Bŏ nkó ne bhó bərəbhé kem me chí ndũ awó kpáte ségháka Damáskəs.

¹² “Mmu amot abhak Damáskəs ane áká nnyén bé Ananías. Abhak mmu ane ákəŋo Mandem sayri, mmu ane ábhəre bebhé ebhesé bo Israel, ne mmu bo Israel mankem abhen báchí aré báchyè kenókó. ¹³ Ananías atwó ntá ya, ate me nékú mmuet arem be, ‘Manó wa Sŏl, pet bo beghə mbaŋ.’ Témte wu amik ánene me mpet mbo béghə mbaŋ. Ngó yé yi. ¹⁴ Arem ntá ya be, ‘Mandem bachĩmbi bhesé ayap wə bé óndĩŋí enyiŋ ene yi atí bekə. Ayap wə be óngó

ane babhiṅi be Mmu Chak. Ayap wə be óngók enyiṅ ene éfù yi anyu. ¹⁵ Ayap wə ne ntí bé chəṅ ómbak ntísie aywi ndu bégháti yěntiki mmu menyiṅ ebhén óghó ne ebhen əghoko. ¹⁶ Óképere chəṅti ye mpok. Faté mánjwítí wə, óndə Mandem anso bebú bhe, əmbiṅi nəkə nnyén Acha.’

Pǎl árəm ndü Yesu átó yi ntá abhen bápú bo Israel

¹⁷ “Mpet nókó nsem Yerúsalem, ewak émót ndü nchí nìkmuet amem ekerákap, ngó kenó amík antifu. ¹⁸ Ngó Yesu Acha téé ndü ághàti me be, ‘Kə ayak dǎ Yerúsalem. Bǎ abhen fá bápú noko chəṅ enyiṅ ene óghàti bhó ɛti ya.’ ¹⁹ Nkeme yi be, ‘Acha, bó babhəṅ báriṅi sayri be nchí róṅ nyaka yěntiki ekeré neníkímuetí bo Israel nkə nəkə be mánkémtí bo abhen mánóko wə, ne manden, mámfye nəkə mbək yap ekerékenəṅ. ²⁰ Ne mpok bawəy Stífin ntísie aywe, mbak aré nkwo téé, mbabheri nəkə nden bo abhen bátémtí yí ne batay baway. Nka bé mángwáy yi.’ ²¹ Kə Acha aghati me be, ‘Fǎ Yerúsalem dók mbə enyü ngátí wə. Dók mbənyune nchí tó wə nekə nesie ntá bo abhen bápú bo Israel.’”

²² Ndü Pǎl árəm menyiṅ ebhen beyǎ bo abhen bachi aré bátá batú mángoko nəkə sayri. Kə netaka yí átáká bo Israel beyǎ böbhə bábho bebik ne eyəṅ etanatan be, “Nanǎ ká yí, apú mmú ábhák nepém.”

²³ Ndü bábìk, bábhó befok nden eyap nkwo ne báre toko mfok mántak nəkə amfay. ²⁴ Mmü ntí batemé nenu Rom ághó nókó nǎ achye eyəṅ be batemé nenu mansot Pǎl manchwe ne yí amem ebhá eyap. Aghati bə manden yi ne ékpá beku yí ángátí bhó enyiṅ ene yí akú ke bo Israel bǎré bé ntí ne yí kpát mámbiki nəkə enyuyə. ²⁵ Bágwót nókó yí ndu beden, Pǎl abhép münti batemé nenu amət ane achi are tee be, “Ebhé échyé wə betan bé óndém mándén mmu

Rom ene bábhiki re yiŋi mbõŋ manyé ayi mángó bé akũ enyiŋí?”

²⁶ Mũnti batemé nenu wu ághókó nókó nó afa arøk ntá mũngo batemé nenu arem be, “Ǿyàŋ bekũ nò yi? Mmũ-ne abhõŋ betañ mbõ mmu Rom. Ǿbhé mándén yí?” ²⁷ Mũngo batemé nenu ághókó nókó nò, arøk abhep Põl be, “Ghatí mé, Ǿchí mmu Rom tetebhe?” Põl aka be, “Nchí mmu Rom.” ²⁸ Mũnti batemé nenu wu arem ntá Põl be, “Nchõŋtí beyã nkáp ke báchyé me betañ mbõ mmu Rom”, Põl akeme yí be, “Ke me Põl nchí mmu Rom te nebhẽ ena.” ²⁹ Ékú batemé nenu abhen bábhõŋ bebhep yí menyiŋ báfere yi amò témté, bó keperere bhép yi yẽnyiŋ. Becháy békém mũngo batemé nenu nkwó mpok yí árĩŋí bé Põl mmu yí ákú bákémé báfyé ngem amò chí mmu Rom.

Põl ate besí echemé bõbatí etøk

³⁰ Mũngo batemé nenu are yáŋ bériŋi mbõŋ enyiŋ ene bo Israel bárèm bé Põl akũ. Néyí nókó, arem ye be mámféré Põl ngem amò. Achye eyõŋ bé bõbatí bachiãkap ne bõbatí etøk mankem mánychókó mánjĩŋí ndaká Põl. Báchókó nókó achye eyõŋ básõt Põl bakũ yi ate besí bhap.

23

¹ Põl atep bó amík amuet arem be, “Bõma, mpoknkem ane nchí besí Mandem ne kpatẽ echõŋ nti ena nechi amem pépép.” ² Mpok yi areme nò, Ananías mũngo bachiãkap Mandem, achye eyõŋ be bo abhen bachi kekwoť ne Põl mándep nnyu yi. ³ Põl arem be, “Wò ebhókóri nkok ane bawati ne mbi pépép be bo báké riŋi! Chõŋ Mandem andep wò. Ǿchókó afo básõt ebhé õntañ me, ne Ǿrèm be mándep me ené ebhé ebhiki chye wò betañ ebhõ? .” ⁴ Bo abhen báté kékwoť ne Põl bábhep yi be, “Ǿsokõti mũngo bachiãkap Mandem-e?” ⁵ Põl akeme be, “Bõma, mbíkí riŋi mbũ be chi

mũngo bachiãkap. Ekáti Mandem éřem be, ‘ókéřem ebúbu eti mũnti bõbhe.’ ”

⁶ Põl agho nõko be mbok bõ bati bhõ bachi chí bõnkwo Sádusi ne be báchak babhak bõnkwo Fárisi, abik besí bõ echeme ařem be, “Bõma, nchí mũnkwo Fárisi ne mmõ bõnkwo Fárisi. Nté fá acha manyé chí ndu nnókó bé chõj Mandem ankũ bawú mámpetnsem ndu nepém.”

⁷ Ařem nõko nõ, epúítí ékwén nénti bõnkwo Fárisi ne bõnkwo Sádusi ne echeme ékõře. ⁸ Éfákárí nyaka enyu yõ mbõnyune bõnkwo Sádusi bárèm be bawú bápú kway bepetnsem ndũ nepém, ne be bõángel bápú, ne yěnyĩj epu ene bábhĩj be befojõ. Ke bõnkwo Fárisi mánoko be chõj bawú mámpetnsem ndũ nepém, ne be bõángel bachi ne befõjõ nkwo bechi. ⁹ Eřemé ebyok ékwén, mbok batõj ebhé Mandem abhen báchí bõnkwo Fárisi báfáte báre řem ne eyõj etajataj be, “Sébhíkí ghó yě ebéptí enyĩj ene mmũ-ne ákú. Ngufú efõjõ ke éghátí yĩ enyĩj ne ngufu ángel ke ářemé kepi ne yĩ!” ¹⁰ Bétájá béyá béchá, eřõp chi békem bati ne amõ. Ekũ mũngo batemé nenu abhõj becháy be bákway bedakati Põl. Achye ye eyõj be batemé nenu bhi mánseř mámfõjõ Põl ntá bõbhõ mándok amem ebhá batemé nenu ne yĩ.

¹¹ Égháká nõkó ne beti Yesu Acha atwó ate nepakámuet Põl ařem ntá yĩ be, “óké chay! Nkúbhé mbõ enyu óřemé eti eya fá Yerúsalem, õbhõj békũ enyuyõ amem etok Rom nkwo.”

Bõ Ju bate eyu beway Põl

¹² Néyĩ nõkó, mbok bo Israel bákém echeme báte eyu beway Põl. Mányú nku be bapu nyie nenyie ne yěnyĩj bápú nyu kpáte mangway yĩ. ¹³ Mpãy bo abhen mányú nku yõ báchá besa bépay. ¹⁴ Barok ntá bõbatí bachiãkap Mandem ne bõbati etok baghati bhõ be, “Sényũ nku, séyíkí

mmuæt bé sépú nyié ne sépú nyú yěnyij te séngway Pǎl.
¹⁵ Bě ne nkwo Echemé bǒ batí etok tó ye ka eyonj ntá mǔngo batemé nenu bé ántó Pǎl ntá ye ka mbo be báyañ beghok eyonj manyé eyi sayri. Mbák émfákárí nó, chonj séngway yi ambi.”

¹⁶ Mmũfu aghók žti nekatínet eno. Abhak mmǒ mano Pǎl. Afa arok amem ebhǎ batemé nenu aghati Pǎl.
¹⁷ Pǎl abhiñi mũnti batemé nenu amot aghati yí be, “Sot esakámu ané dók ntá mǔngo ne yí. Abhonj enyij béghátí yi.” ¹⁸ Mũnti wu asot yí arok ntá mǔngo wap arem be, “Pǎl mũkenonj abhíñí me arem bé nsot esakámu ané ntwó ntá ye ne yí mbonyune abhonj enyij béghátí wo.” ¹⁹ Mǔngo batemé nenu akém yí ndu awó aya bárak ansem, abhép yí ansem ansem be, “Ntiki ndak óyañ beghati me?” ²⁰ Akeme yí be, “Bǒbatí bo Israel báte eyu be mángátí wo ónsot Pǎl onsep ne yí ndu echemé batanǎ manyé egho mbure mbo be báyañ chí bériñi ndaka ywi sayri. ²¹ Ke kéka ne bhó. Bǒ bhap bábhhésé ambi mánonj be mankem yí mangway. Bácha batí besa bepay. Ne mányũ nku bé yěnyij bápú nyie ne yěnyij bápú nyú kpáte mángwáy yí. Mánanj batonji mmuæt, barobhe nonj chí bé óntó Pǎl antwo.” ²² Mǔngo batemé nenu aya yí batú be, “Dók, ke kékũ yě mmu andíñí bé oghátí me ndak ane.”

Bátó Pǎl Seséria ntá góbbhanó Féliks

²³ Mǔngo batemé nenu abhiñi ye bǒ batí batemé nenu bhi bapay aghati bhó be, “Sot ka batemé nenu batí besa byo, bǒ batí besa bérát nsem byo abhen bákò ne mpwónđík, ne batemé bakonj besa byó. Tonjí ká mmuæt bésot Pǎl ndu nkarenka nénenamot beti ebhen echonj, mǎndók Seséria ne yi. ²⁴ Chiě mpwónđík ene Pǎl ákò ne yó. Ne kũ Pǎl áchwóp dok ntá góbbhanó Féliks ene yěnyij

ebhiki fakari ne yi.” ²⁵ Áré^m nókó nó, así^h ekáti ené érè^m be,

²⁶ “Με Klaudios Lísias ke nchí si^h ekáti ene ntá Eta yese gó^bhana^o Fé^liks. Eta, nchí to wə bakak. ²⁷ Bo Israel bakem mmu wu báre yá^h beway yi. Ngók nókó bé yi abhó^h betan etək Rom mbə mǎ^mik, nsət batemé nenu bha ndək mféré yi amó yap. ²⁸ Nsət yí ndək ndu áchá manyé agho wap béri^hi ndak ane yí akə. ²⁹ Aré, ngó bé abhiki kə yěny^h ené éyā^h be mángwáy yí, ne yě chi ene ékə mámfye yi amem ekeré^kenə^h. Báre rem chi barak ane ayí^hí bebhé bhap. ³⁰ Ne mmǔ^fu ághátí nókó me ansem ansem bé bo Israel báte eyu beway yi, tém^té wu ndem bé mbə^h beto yi ntá ye. Ngátí bo abhen báb^hháré yí ndak amuet be mántwó ntá ye mangati wə ndak ane yi áká.”

³¹ Batemé nenu bákə mbə enyu mǔ^hngo wap ághátí bhó. Básót Pǎ^l betí bhə bārək ne yi kpát bág^háka Antipatris. ³² Néyí nókó, batemé nenu abhen bákó chi ne be^kak bápə^tnsem amem ebhá. Báró abhen bákə amfay m^hə^hndí^k mándók Seséria ne Pǎ^l. ³³ Bág^háká nókó Seséria, báchye ekáti ntá gó^bhana^o, bārə Pǎ^l amə yi. ³⁴ Ápáy nókó ekáti yə, abhe^h Pǎ^l be, “Ayě atú etək chi ane?” Pǎ^l akeme yí be, “Silísha.” Ághókó nókó nə, ³⁵ are^m ntá Pǎ^l be, “Bo abhen báb^hhó^h ndak ne wə mǎⁿā^h mántwó, chə^h ngók nnyé ene.” Achye ye eyə^h bé mámfyé yi anywóp amem áchá ane gó^bhana^o, mámbaheri nəkə yi. Áchá wu chi ane Hérəd áté nyaka.

24

Básót nnyé Pǎ^l ntá Fé^liks

¹ Éfú^éré nókó manywə^hp átay, mǔ^hngo bachiäkap Mandem ane áká nnyén bé Ananí^{as} ase^hp arək Siséria ne mbək böbatí etək, ne nta^hyanyu amət ane áká nnyén

bé Tetúlos. Báchwóbhé nókó besí góbbhanó Féliks, babho bebhat Pól barak amuet. ² Bábhíñi Pól, achwe anywóp. Tetúlos abho béréem ěti yi ntá góbbhanó be,

“Ěta! ěti ye kpák achi fá etak eyese ndũ eróri mpok, ne ěti nekũ ywe ane ndíndí, egúpsí échí etak. ³ Enyu ené ókũ menyih ebhen ne yěntiki ebhak ené ókũ bhó, séka bhó ne sékaka wó. ⁴ Mbíkí yañ béchóñti mpok aye tontó, nchí nik chi mmuet be ónsébhé nti ené amik óngók mbiñi ndak ané sébhóñó beghati wó. ⁵ Ségho bé mmũ-ne chí nchye esonjori ane tónj séngó ne nyon-ndak ndũ nkwo bo Israel mbanj enkem. Achí nkwo mũnti ndũ eká bho abhen bábhíñi be bo Násáret. ⁶ Akũ kpát are yáñ beguer ebyok amem ekerákap awu Yerúsalem, ke sékém nó yi. [Mbú sétan yi bekonjo ebhé, ⁷ ke Lísias mũngo batemé nenu atwó afonjo yí amó yese ne betan, ⁸ yí bé bo abhen bábhóñó ndak ne yi mántwó ntá ye.] Mbák wombonj óndém kepi ne yi, chonj óndiñi be yěntiki enyih ene sérém be yi ákú echí tetep.” ⁹ Tetúlos árém nókó nó, bo Israel báchéem ne yí báká be yěntiki enyih ene yi árémé bé Pól ákú echi tetep.

Pól atanja mmuet besí Féliks

¹⁰ Góbbhanó atónj ye ne awó be Pól andem kepi. Pól abho berem be,

“Ngó bé onánj onj manyé amem etak ene ndũ beyä mamie, ne mbóñ manák bétanja mmuét besí bhe. ¹¹ Mbák ómbép, chonj wombonj óndiñi be ebhíkí cha manywop byo ne apay ené ndónj Yerúsalem ndu bechye Mandem kenókó. ¹² Ne bo Israel bábhiki ghó me ndũ nchí kem epáítí ne yě mmu amem ekerákap Mandem, bábhíkí ghó me ndũ nchí nyíkisi batí-bho be mánychye esonjori amem ekeré nenikímmuetí ne yě chí ndũ nebhuet achak amem etak. ¹³ Ne bápú kwáy betonj kponjoronj bé nkũ menyih ebhén bábhat

né me amuet. ¹⁴ Ke nká enyiyi émot besí bhe kpororor. Nchí kojo Mbi ané bo Israel bárèm be abhōy bekwéné ndu nchí nikmuet nchyé nōko kenókó ntá Mandem bachĩmbi abhesē. Ne nnókó yěntiki enyiyi ene bebhé Moses béyàṅ senku ne yě chí ebhen bechi amem basinjí baremé kepinti. ¹⁵ Mbákánti ne Mandem enyumót mbō bhó, bé ewak émot chōy yí anku bawú mankem abhen báchí chak besí bhi ne abhen bapu mámpetnsem ndũ nepém. ¹⁶ Ĕti yō ke nchí ku yěntiki enyiyi bé nti ena némbák pépép ne Mandem, némbak pépép ne bo.

¹⁷ “Nnán ntat nyaka mpăy mamié kerōy Yerúsalem. Ndak ye aré ne nkáp béchyé nekwa ntá bachébhébhō etak eya, ne béchyé akap ntá Mandem. ¹⁸ Ené nchí Yerúsalem ndu batí barak ayō ápáy kě bāghó me amem ekerákap. Bāghó me ndũ nchí nanja beku mbō enyu ebhé Moses érēm bé mmu anku beso besí ne Mandem. Eká bho épú nyaka are ne me, ne yě chi ebyak. ¹⁹ Ke mbok bo Israel abhen báfú atú Esia bábhak aré. Bō babhōy bétwō fá mántebhe me besí bhe mbák bāghō be nku ebépti enyiyi. ²⁰ Mbák épú nó, bép bo abhen bachi fá téé, be bō babhōy mandem bekwéné ebhen baghō ebhe eya mpok ntée amem echemé bōbati etak. ²¹ Bābhiki bhōy enyiyi ene bárèm be nku, ebhiki faet chi enyiyi émot ene mbíkí ndem mpok ntée nenti enap be, ‘Chōy bawú mámpetnsem ndũ nepém.’”

²² Féliks ariji nyaka sayri ěti Mbi Yesu Acha. Ékú ághókó nókó enyiyi Pđl areme, ábhúré manyé, arem ntá bo Israel bé Lísias mūngo batemé nenu ántwō chōy mkpót nnyé eneká enen. ²³ Achye ye eyōy ntá mūnti batemé nenu bé ámfyé Pđl anywóp, mambabheri nōko yi, ke ámbōy ngangay mandú. Ne be báké kay mamūere bhi berōy beghō yi ne bechye yi nekwa.

Féliks abhure nyé Pđl ndũ mamié ápáy

²⁴ Ἐφῆρέ νόκό mpăy manywəp, Féliks ne ngoré aywi Drusíla batwə. Drusíla abhak mmu Israel. Bátó mmu be ambiņi Pəl. Atwə nəkə, bátá batu bare ghok ndu yi árəm enyũ mmu ákway bebhəŋ neka ne Yesu Kristo. ²⁵ Ndũ Pəl ákəm epúítí andeme nəkə enyũ mmu ákway bebhak chak besí Mandem ne enyũ mmu ákway békém mmuet be áké kə bebá, ne ěti nywəp enen Mandem ábhəŋó betəŋ yěntiki mmu, becháy békém Féliks, arem be, “Dók kpík, nnaŋ mbəŋ épók chəŋ mpet mbiņi wə.” ²⁶ Árém νόκό nə, abhaka nti be ngufú chəŋ Pəl anchye yí besəŋ. Ekə are bhiņi yí mpok ne mpok andem nəkə kepi ne yi. ²⁷ Are kə enyu eyə ndũ mamié ápáy kpátě Pósiós Féstəs ásót épók eyi mbə góbhanə. Ndu Féliks ayaŋ bo Israel mámbəŋ maŋák ne yi, arə Pəl ekerékenəŋ.

25

Pəl arem be mánten nyé eni ambi ntá Mfə Rom

¹ Féstəs arək Seséria bébhó betik mbə góbhanə atú Judéya. Efūere nəkə manywəp arət, afa akó Yerúsalem.

² Aré, bəbati bachiăkap ne maném bo Israel barək batemeri Féstəs babho bebhət Pəl barak amuet. Ne manik Féstəs mmuet be, ³ ankwak bə bekə manto Pəl Yerúsalem. Mănaŋ bati nyaka be bo mámbésé ambi mankəm yi mangway.

⁴ Féstəs aghati bhə be, “Pəl achí ekerékenəŋ amem etək Seséria ne mbəŋ nkaysi berəŋ aré mandú mpok. ⁵ Bəbati bhəka mánkəŋó me Seséria ne mbák yi abhəŋ bekwéné chəŋ mändem besí ebha aré.”

⁶ Féstəs abhak ne bhó mbə manywəp ánən ne byó. Apet ye nsem Seséria. Néyi νόκό, achəkə ndũ enəkó manyé eyi, achye eyəŋ bé mánsót Pəl mántwó ne yí. ⁷ Bátwó νόκό ne yí bo Israel abhen báfú Yerúsalem bákáp yí báfyé néntí mándeme nəkə bé Pəl ákú beyă bebéptí menyih. Yě nə, bó kekwayə betəŋ kpoŋoroŋ menyih ebhen bó bārəm bé yí

akú. ⁸ Pǎl abho bétáŋa mmuet andem nõkø be, “Bekwéné bépú ne me wáwák beyiŋi ebhé bo Israel ne ebhé ekerákap ne yǎchi ebhé Mfò Rom.” ⁹ Festos áyàŋ nyaka bo Israel mankøŋ yi. Ékú abhep Pǎl be, “Ɔkøŋ béko Yerúsalem bé ntáj ndak ane are?” ¹⁰ Pǎl akeme be, “Nchí fá amem acha manyé Mfò Rom, ne fá ke bábhòjò bétáj nyé enen. Wombøŋ øríŋí be mbíkí ku bo Israel bebú. ¹¹ Mbák nkwen ebhé ne nkø enyiŋ ené éyàŋ be mángwáy me nká newú. Ke tǎndu barak ané bó bábhàt me amuet apú tetep, yǎ mmú apú kwáy befyè me amó yap. Nyé ena nébhøŋ bérøŋ ntá Mfò Rom.” ¹² Festos ághókó nókó enyiŋ Pǎl árémé, abhiŋi bataná manyé abhi bárém kepi. Aghati ye Pǎl be, “Ɔrem bé nyé ene néndók ntá Mfò Rom, ne chøŋ óndøk ntá Mfò Rom.”

Pǎl ate besí Agripa ne Benis

¹³ Éfuéré nókó mpǎy manywøp, Mfò Agripa ne mómayi ane ngøré Benis bårók Seséria ndu békáka Festos. ¹⁴ Bátát nókó áré mpǎy manywøp, Festos aghati Mfò Agripa èti nyé Pǎl be, “Mmüfü achi fá ane Féliks arø ekerékenøŋ. ¹⁵ Ne mpok nchí Yerúsalem, bð batí bachiäkap ne bð batí etøk béré bhat yí barak amuet ne béré yáj be menchyé eyøŋ mángwáy yi. ¹⁶ Ke nkeme bhó be epíŋí bð Rom ébhíkí ka be mángwáy mmu ené babhíkire taŋ yi. Mmu abhøŋ bété besí ne besí ne bo abhen bátí yí anchyè eyi eyøŋjò manyé. ¹⁷ Bátwó nókó ye fá, mbíkí chøŋti mpok. Néyí, nchyé eyøŋ be mánsót mmü wu mantwø ndu acha manyé ne yi. ¹⁸ Mpok bo abhen bábháré yi barak amuet báfáté, bóke rem yǎ ndak abúabø mbø ane nkaysi be bø bakway berem be yi akú. ¹⁹ Baré kém chi epúítí ne yí èti baraká Mandem ayap ne èti mmu ane ákà nnyén bé Yesu ane ánáj ágú, ke Pǎl ärèm bé achi nepém. ²⁰ Ngó nókó bé mbíkí riŋi enyü mǎkwáy bekø be mbøŋ nejwímem ndu barak ane,

mbép Pöl mbák yi akəŋ berəŋ Yerúsalem be mántəŋ nnyé eni aré. ²¹ Kε Pöl keka. Ate chí bé mambabheri nəkə yi kpate Mfə Rom antəŋ nyé eni. Nchyé eyəŋ be mambabheri nəkə yi kpate mpok ane métò yi ntá Mfə Rom.” ²² Mfə Agripa arem ntá yi be, “Chəŋ membəŋ nkəŋ beghok ne batú enyiŋ ene yi árəm.” Festəs akeme yi be, “Chəŋ óngok yi mbúré.”

²³ Néyí nókó ye, Mfə Agripa ne mómayi Benis bárək amem áchá-etək ne beyă kenókó, báchwé ne böbati batemé nenu ne manem bö etək. Festəs achye ye eyəŋ bé batemé nenu mánsót Pöl mántwó ne yí. ²⁴ Bátwó nókó ne yí, Festəs arem be, “Mfə Agripa ne be mankem abhen báchí fá ne bhese, ghó mmüré. Bo Israel mankem abhen Yerúsalem ne abhen fá Seséria bátwə ntá ya mpoknkem, mámbik nəkə be, ‘Apú mmu ane bárò be ámbák nepém.’” ²⁵ Kε mbíkí ghó nyaka enyiŋ ené yi ákú be mangway yi, ne tēndu yímbəŋ árémé be manyé ayi abhəŋ bérəŋ ntá Mfə Rom, nka ne yí. ²⁶ Yě nə, mbíkí bhəŋ esáyí enyiŋ besíŋ ntá Mfə Rom ěti yi. ětiyə ke ntwó ne yí besí ebheka, ne sayri sayri, besí ebhe, Mfə Agripa! Ntwə ne yi be sénjíní nyé eni enyu ené nchí kway bebəŋ enyiŋ ene mésìŋ. ²⁷ Mbíkí kaysi bé échí sayri bétó mükənəŋ ntá Mfə Rom nkerem mbəŋ enyiŋ ene yi ákú.”

26

Pöl ätəŋa mmuet besí Mfə Agripa

¹ Festəs ánəŋá nókó enyiŋ ene yi árəm, Agripa arem be, “Pöl, mbák əbhəŋ enyiŋ béré m ndu bétəŋá mmuet, dem séngók.” Pöl abho ye bétəŋa mmuet, antəŋ nəkə ne awó be,

² “Mfə Agripa, nkáysí bé eri echa be nté besí ebhe echəŋ ndu bétəŋa mmuet ndü barak ané bo Israel bábhat me

amæet. ³ Éri sayri be mbõŋ mfo aríjǐ bepijǐ bo Israel menkem ne menyũ menyih ebhen bétwð bhø ne ákóré. Nchí ník ye wø mmæet bé ónképnti óngók enyih ene mérèm.

⁴ “Bo Israel mankem báríjǐ me te kěmbó eka. Ngo chí ne böbha ne amem etøk Yerúsalem. ⁵ Bó báríjǐ sayri ndũ eróri mpok bé nchí nyaka ndũ nkwo bö Farisi abhen báfyè betañ tontó ndũ baraká Mandem. Mbák ombép bhø chøŋ mángati bhe enyúmøt mbák báyaŋ berem tetep ane báríjǐ. ⁶ Nté fá echøŋ bátàŋ me chí mbonyune mbákánti ndũ bariép amen Mandem afyé nyaka ntá bachĩmbi abhesè. ⁷ Chí nkúbhé bariép amen manéréket yesé byo ne apay babhaka nti aré bé chøŋ amfú kponjorøŋ ndũ mánĩkmæet mánchye nõkø Mandem kenókó beti ne ngósí. Mfo, mbõŋ esøŋøri ne bo Israel echøŋ chi èti mbákánti ndũ bariép amø. ⁸ Ndaká yí ébemæet ntá yèchi mmũ yweka amøt menoko be Mandem åkway bekwø bawú mampetnsem ndũ nepém?

⁹ “Membøŋ ngo nyaka be, échí epók eya bekwø yèntiki enyih ndu menu ne bo abhen mánókó nnyén Yesu mmu Násáret. ¹⁰ Ne nkú nõ amem etøk Yerúsalem. Bö-batí bachiäkap báchyé me betañ béfyé bo Mandem amem ekerékenøŋ. Ne mpok ane bárémé be mángwáy bhó, nka be mángwáy. ¹¹ Mpok ne mpok, nchí røŋ nyaka ndũ bekeré nenikĩmæet menkem nchyé nõkø bhø ntémsi bekwø bø mandem ebúbu èti Yesu. Mbõŋ beyä bebènti ne bhó kpát ndøk nõkø betøk bo báchák ndu béchyé bhø nenyok aré.

Põl aghati enyũ éfákári ke yí åbhák nkoŋo Yesu

(Bk 9.1-19, 22.6-16)

¹² “Ewak émót, nde røŋ Damáskøš ne bekátí ebhén nsóré nta bö batí bachiäkap bechye me betañ be ndók nkémtí

bhə. ¹³ Mfə, ndu nchí rón, bégháka néntí ngósí, bediéré ebhen béchá ebhen nnyómok befú amfay békwén bekap me ne bo abhen mékò ne bhə. ¹⁴ Besé mankem sékwénti amík. Témte wu, ngók eyə ené érəm ndü eyəótək Hibru be, ‘Səl, Səl, ndaká yí óchyè me nenyok? Ókásí bé ókwáy ménú ne me? Mbák ónsót ekak ɔndep setárébhé wə ke óghòk bebe.’ ¹⁵ Mbép bé, ‘Acha chí wó agha?’ Acha akeme me be, ‘Me Yesu ké óchyè nó nenyok. ¹⁶ Ke faté. Mbésí wə besí ndu beyap wə ómbák mübetok awa. Chəy ómbak ntísie wa, óngati nəkə bo menyih ebhen óghó fá ambi echəy, ne ebhén métòn chəy wə ansem mpok. ¹⁷ Chəy mbak ekuti eye mpoknkem, ne böbhe bápú kway beku wə yənyih, ne yě chí bo abhen bápú bo Israel. Nchí to wə ntá yap néne. ¹⁸ Métò wə ɔndək ónéne bó amík be mándó ejuri mankojo bediéré, ne be mamfu ndu betəy Satan, mántiknsem Mandem enyu ene Mandem áfojori bhə bebú ebhap, anku mámbak ndu nkwa bo abhen yi ákú bachi nyájá mbənyune babhəy neka ne me.’

Pəl ärəm ɛti betik ebhi

¹⁹ “Mfə Agripa, ndü Yesu áfú amfay atwə ntá ya ndu kenó amík antifú, mbəy ye nyaka békójo eyəy eyi. ²⁰ Ékú mbo bégháti Eyəy Mandem etək Damáskəs, ne nkə ndək nəkə Yerúsalem, ne atú Judéya ankem, ke nde rón ntá abhen bápú bo Israel nkwa, bé bó mántiknsem ndü bebú bhap mámpetnsem ntá Mandem ne mámba beku menyih ebhén bétəy bé bó bátiknsem ndü bebú bhap. ²¹ Éyə ke ékú bo Israel bákém me amem ekerákap Mandem, ne bərə yəy béwáy me. ²² Kráté echəy Mandem ke ákwək me, ne ákú bé nté fá ndém ntá bö mankem, maném bho ne ndéndémé bho, nkúbhé enyih ene baremé kepinti bərəmé nyaka ne Moses ärəm bé chəy émfakari. ²³ Nə chi enyih bərəmé be Mpeme Mandem afyé nyaka bariep be átò abhəy beghə

esəŋori angú, ne ambak mmũ mbi bépétnsem ndũ nepém angati bo Israel ne abhen bápú bo Israel ěti eróŋó ene échyè nepém.”

²⁴ Ené Pǎl ábhúét bétáŋa mmuet enyu ɔ, Festos abik arem be, “Pǎl, ebhókórí ékem wə! Beyǎ ekáti békə ebhókórí ékem wə!” ²⁵ Ke Pǎl akeme be, “Éta, wo mmu kenókó eke keya kecha, mpú bhokori! Menyiŋ ebhén méréŋ bechi tetep. ²⁶ Mfɔ áríŋí menyiŋ ebhen menkem, ěti ɔ kě nchí ghati wə menyiŋ ebhen nkebhóŋ becháy. Ndíŋí bé ndu menyiŋ ebhen menkem ené ébhésé wə épú, mbənyune yěnyiŋ ébhiki fakari bhésé bhésé. ²⁷ Mfɔ Agripa, pú ɔnókó enyiŋ baremé kepinti básíŋí? Ndíŋí bé ɔnókó!” ²⁸ Mfɔ Agripa akeme be, “Pǎl, ɔkásí bé ndũ mómberí mpok ane kě ókwày beka me mbak mũnkwə Kristo?”

²⁹ Pǎl akeme yi be, “Yě chí ndũ mandú mpok yě ndũ eróri mpok, nenikímuet ena ntá Mandem chí be ékébhak chi ndiere wə, ke be yěntiki mmu achák ane áchí fá echəŋ ághòk me, ámbák mbə me ebhikífuet chi bebhak ne ngem amó mbə me.”

³⁰ Afɔ ke Mfɔ Agripa, ne góbhanə Festos, ne Benis mano Mfɔ Agripa, ne bə mankem abhen báchí chókó ne bhó báfáté. ³¹ Báfú nókó, béré rem ne bati be, “Mmũ-ne abhíkí kə yěnyiŋ ené éyaŋ be mángwáy yí ne yě chí befyə yi ekerékenəŋ.” ³² Ne Mfɔ Agripa arem ntá Festos be, “Mbə abhíkí rem be mánten manyé yi ntá Mfɔ Rom, mbə séró yi arəŋ.”

27

*Bat*emé nenu bárók Rom ne Pǎl

¹ Barem be sensot * áchwí sendək Itali. Básot ye Pǎl ne

* **27:1** “sensot”, “sendək”: Beyəŋ ebhen bétəŋ be Lukas apet achi ne Pǎl.

mbok bökenəŋ báchyé ntá Julijs münti eká batemé nenu ene babhiŋi be eká batemé nenu Mfö Rom. ² Sérók séchwé áchwí ane áfú Adramatium. Abhón nyaka bétéme ndü yěntiki nechyěnyén atú Esia. Séfá séré rón. Aristakos mmu Masidónia wu áfú Tesalónika abhak ne bhesé. ³ Néyí nókó, sétéme ndü nechye Sídon. Júlijs atón Pəl berĩnti. Arö Pəl ánkó etok, ángó mamæere bhi be mánkwák yí ne menyih ebhén bekway békwák yi. ⁴ Etare nõkó sépét séchwé áchwí séré rón. Mbúép atañataŋ ábhó béfú bhesé ambi. Ékú, ségháká nókó kékwót Sáypros, etok ené échí néntí nnyén, séróbbhe nók sémfæet nõkó chí ebhě ené échí tii. ⁵ Sénók sépé manyu ndü ebhe ene éyih atú Silísha ne Pamfília sétéme etok Míra ndü atú Lúcia. ⁶ Aré ndü nechye Míra, münti batemé nenu aghó áchwí ane áfú Aleksándriya, etok Íjip, árón Itali. Afere bhesé ndü ayesé áchwí afyé amem awu. ⁷ Séré nók séndok nõkó petii ndü mpäy manywöp. Sébhón beyä esəŋəri ke séchwöp kékwót ne Kinídos. Mbúép atañataŋ keka séndók ambi. Sémókóri séróbbhé nók sémfæere nõkó chí ebhě Kret ené nnyén néchí tíi, kékwót ne njie Salmóne. ⁸ Babhúép áchyé bhese beyä esəŋəri, séré rón peti peti, sémfæere nõkó ebhě Kret eyö kpát séchwöp ndü nebhæet ane bábhini bé Erítí Nechyěnyén, kékwót ne etok Lásea.

⁹ Sénəŋ séchónŋti nyaka beyä mpok ne beko ndu achwĩnyén erəp chí ndak ané nepém ne newú mbənyune Epä Nefonori Bebú enəŋ efæet nyaka ne mpok babhúép atañataŋ akwáy. Èti yə, Pəl achye bhə manie be, ¹⁰ “Bəta, ngo bé mbák séndók ambi ne nekə enen chəŋ esəŋəri émfú, beyä ménémé mémbak, puyé ndiere ne áchwí ne batu, ke ne bapém ayese nkwo.” ¹¹ Ke münti batemé nenu afyé ntí ndü enyih ene müngo bakü betik amem áchwí ne mmü ane ábhón áchwí bərəm echa ené Pəl árəm. ¹² Nechyě nyén

enen bábhìjì bé Erití Nèchyěnyén néchí nyaka ranjaraŋa kebhák sayri bé sènehókó aré sènoj mpok ane mbúép atañataŋ ane anu mpok mbaŋ ákwèn ámay. Ékú beyä bo abhen bákù betik amem áchwí béré yáŋ mbi bérój Foiniks. Foiniks abhak nechyěnyen Kret enen áchwí ate aré becháy ti, ye chí ndü mpok yə.

Mbúép atañataŋ átéméri bhə anyén

¹³ Ébhíkí tat, mandú mbúép abho béfók béfú ebhe manyu ne bo bakaysi be chəŋ menyij mémbak sayri. Báya ye ndo báfère anyén, babho menok berəŋ ambi mámfuere nəkə nekə nnyén. ¹⁴ Ke ébhíkí tat, mbúép atañataŋ ane átwə ne beyä mpérényen abho menu, béfú atú etək ane mmok, áfù are. Bábhijì nyaka mbúép wu be Mbúép Nət-Is bekoŋo atú ane wu áfù. † ¹⁵ Ne mpok mbúép ädep áchwí, sékepere kway ménok berəŋ tebhe tebhe ne mbúép. Sékpík séró be wu ámpókó áchwí. ¹⁶ Sérók sére fuət chi ansem mókpəkó mmik ane ate nnyén. Aka nnyén be Kaúda. Mmiki yə achét mbúép mandú. Eyə ékwák bhese, sénú seya áchwí niŋiniŋi ane achi anet áchwí be áké rakati ansem áchwí. ¹⁷ Sésót manik ségwót áchwí wu amfay ane sechi amem ndəŋ ne ndəŋ enyu ené ápú kwáy bédákáti áyák. Bakü-betik amem áchwí béré cháý be chəŋ áchwí ándək ampaŋ ndü šsiép ene échí ndü ebhók manyu ene etək Sitis. Ékú báfère ndo mámése anyén, bé, ndü áchwí áyà wu, mbúép áképere pəkó wu tontó. Báká nókó nó, báro mbúép áróbhe wu pəkó áchwí. ¹⁸ Ndu mbúép atañataŋ ádep áchwí ywese, are jaŋari mbə be äyaŋ bebet. Néyí nókó, bábhó mémése batu ányen. ¹⁹ Égháká nókó manywəp árát, bö betik babho báfère mbok menyij

† 27:14 Nə chi, mbúép ané bábhijì ndü eyəŋóndik bé: North-easter.

áchwí mbə maník ne bechak mánto nəkə anyén. ²⁰ Mbúép atañatan andəkə nəkə chí ambi ndü beyä manywəp. Ne ngósi mmok ketýé, ne beti bó keghó mambe. Enyuyó enyuyó, kpáte séfére nti sérém bé ndak ywese ámay. ²¹ Bo mánanj bátat nyaka kenýié nenyié, éká Pól afate ate néntí enap arem be, “Bəta, mbə bəghók eyəy eya mbú sébhíki fá Kret sembəy nchəntí ne mbú ménémé ebhen bérú. ²² Ke néne, nchí ghati bhe be, yəntiki mmü yweka ámbəy netañántí! Chəy áchwí ánem ke yě mmu apu gu. ²³ Ndíjé nə mbənyune ndü nkubhe beti ebhen Mandem ane ábhəjé mé, Mandem ane məchye kenókó, ató ángel aywi átwó áté me nepak mmuet, ²⁴ árém be, ‘Pól, kebəy becháy. Óbhəy bété besí Mfə Rom. Ne éti berřndu Mandem ne wə, əpémé yəntiki mmu ane ókə ne yi.’ ²⁵ Bətá, yəntiki mmu yweka ámbəy yé netañánti. Mbəy neka ne Mandem, ne ndíjé bé chəy émbak mbənyü yí árémé. ²⁶ Ke mbúép ábhəy bérókə chəy bhese kpát áchwí andək ántu mmuet ndü etəkəfú ené nnyén nékábhé.”

²⁷ Égháka nókó néntí bəti, ndü nywəp enen nékú manywəp byó ne ánwi, ndü mbúép ápəkə bhese bekijé manyu Adriya beti bhə, bə abhen bákə betik amem áchwí bákáysi be nékú nnyén nénanj néchí kékwót. ²⁸ Éká básót nnik ane básere ndo aré, mámése ndo anyén be mándinjé enyü nnyén nechwe amik. Bághó be mmiki nyén arəp mbə meta besa bepəy. Bérəy ambi mandú, bápət bákə nə, bághó be mmiki nyén arəp bə meta esə nsem byo. ²⁹ Baré cháý be chəy mbúép ámpəkə áchwí wu andək ántem ndü setárébhé, nékú nnyén. Báfere ye baro ánwi ansem áchwí mámése anyén bé andóp téé, bərə níkmuet bé nywəp nénjé nénkwésé bhə. ³⁰ Bakə-betik amem áchwí bərə yáj mbi bepeme mmuet eyap. Básət áchwí nijinjé ané báséré amfay básəbhe anyén be manok manko abhi ke bəkət

ngepti mbə be bārəŋ beferε chi baro áchák ambi áchwí mánsεbhe anyén. ³¹ Ke Pəl ághó nókó nə, aghati mŭnti batemé nenu ne bəbhi be, “Mbák bakŭ betik abhen áchwí mámfú, yě mmú yweka apú pé.m.” ³² Ékú batemé nenu bákpóti manik ane ákəm áchwí báro be nnyén néndəbhe wu pəkó wú.

³³ Ndŭ mbaŋ ábhó békaŋari, Pəl anik bó mankem mmuεt be mányie nenyíé. Arem be, “Echəŋ chí manywəp byó ne anwi ené bəbhiki tək awə anyu ndŭ bəbhəŋə becháy anti. ³⁴ Nchí ghati ye bhe be manyíé nenyíé be nenchye bhe betaŋ. Yě ekak emenénti mmŭ yeka epu nem.” ³⁵ Pəl árém nókó nó, asət brət anikmuεt achye bakak ntá Mandem besí bhap mankem, abók abho ményíé. ³⁶ Eyo éfyé yé bó nti, básət nenyíé mányíé. ³⁷ Besé mankem abhen séchí nyaka amem áchwí sébhák bo besa byó ne bérát nsem nekú ne amət. (276) ³⁸ Yěntiki mmu anyíé nenyíé ajwi, báfere ye batŭ amem nchwi ankem mamεse anyén be áchwí amfæp.

Achwi yeεe ádákáti anyén

³⁹ Mbaŋ ákánjári nókó, bághó ngəkənyén ke bakŭ betik kerinji mmik eyə. Ke bághó éfabhé nyén ne ésiép are, bákáysi be ngufú bákway bétéme aré mámfu mánkó ebhi. ⁴⁰ Bákpóti manik ané baro báro yə ankem anyén. Bákánjari manik ane bagwóre menyŭ nsəm ne yə, básébhe nsəm anyén be mánók áchwí. Bátén nden ene ékəm mbúép amfay be ampəkə áchwí ankə, babho berəŋ angəkənyén. ⁴¹ Áchwí arək achwe ndu ntó ésiép ene babhiki re ghaka angəkənyén. Nti áchwí ápaŋ are. Betaŋ ebhen mbúép békə mpérényen érákáti nnet áchwí. ⁴² Batemé nenu bəbhón nkaysi beway bəkenəŋ mankem be yě amət áké bhón mbi beghək nnyén ámbwé. ⁴³ Ke mŭnti batemé nenu áyán nyaka bépéme Pəl. Ékú ake chye batemé nenu

mbi béwáy bökenəŋ. Achye eyəŋ chí be yě agha ane áríŋí beghək nnyén ánjámbi ángók ánkó ebhi. ⁴⁴ Yí bé bö abhen bábhíki riŋi beghək nnyén mánkém bebhók enək ne bebhók áchwí ane ádákáti mánkwák mmuet mánkó ebhi. Enyu eyə ke éfákári ke bhesé mankem sékó ebhi nyóréé.

28

Pǎl abhak amem etək Malta

¹ Sébúe nókó sékó ebhi. Báku ye sériŋi be ekpəkó mmik ené nnyén nékábhē chi ene bábhíŋi be Málta. ² Bo abhen bachi are bátəŋ bhese beyă berĩnti ne básət bhese mankem sayri. Manyier ábhó nókó menie, ne ndü mbarj äkwen, bábháyti ngo be séngwák. ³ Pǎl anyokoti mónəkəkó kebhe. Ené yi afyé kə ango, besəŋó ngó beku efé efú ndü kebhe ekə éném yi ndu awó éróp are. ⁴ Bö etək eyə bágħó nókó ndü nnyó yə áchí yi awə jínjínjín, bábhə berem ne bati be, “Tetep, mmü-ne chí ngwayti bho! Yěndu ábúé newú anyén, Mandem mmu ákeme kémbé abhíki rə yi ambak nepém.” ⁵ Ke Pǎl amyák awó, nnyó yə akwén ango, yěnyin kekə yi. ⁶ Bäre noŋ mánkəysi nəkə be chəŋ Pǎl amwət ne be mbák abhíki mwət abhəŋ bekwen amik angú. Mánəŋ ndü eróri mpok. Ke yěnyin kekə yi. Báyíbhíri nkaysi yap, bábhə berem ne bati be, “Pǎl chí enyü mandem efú.”

⁷ Mũngo amət ane áchí ndü ekpək ebhi eyə aka nnyén be Pəbliəs. Abhəŋ baki kékwót ne ngəkənyén. Asət bhese sayri. Ane bhese ndü manywəp arət. ⁸ Éfákári be chi Pəbliəs achí amik bhəre ndü ámè. Abhəŋ mbúep ne móném kebi. Pǎl arək aghə yi. Ányáná nókó amə yi amuet, anikmuet eti yi. Ataŋ. ⁹ Eyə éfákári nókó, bömame báchák etək eyə enkem bátwó ntá Pǎl mankem abú bö nkwo. ¹⁰ Báchyé bhesé beyă akap. Ne mpok séfá bérəŋ

bachye bhese yěntiki enyij ene ekway bekwak bhese ndu nekə enə.

Pǎl arə Malta bérəj Rom

¹¹ Sétaré nókó Malta ndu batəj arát, sésót áchwí achak ané bábhiŋi be, Bəmandem Befak. Áfű nyaka Aleksándriya ke átat Malta ndu mbaŋ akwen tontó. ¹² Séchwóbbhé nókó ndű nechyěnyén enen etək Sírakəs, sétát are ndu manywəp arát. ¹³ Séfá Sírakəs, séghabheri sechwəp ndű nechyěnyén enen etək Rejiəm. Néyí nókó, mbúép ane bábhiŋi be mbúép saut abho menu, ne ndű ntinywəp, séchwóp ndű nechyěnyén enen etək Putioli, atú Itali. Séfú ndu áchwí séchwe etək. ¹⁴ Aré, sétéméri mbək bönkwə Yesu. Barem bé senchəkə ne bhó ndu manywəp tándramət. Séchókó nókó ne bhə, sefá ye serək Rom. ¹⁵ Batǐ bönkwə abhen Rom bághókó nókó be sétwə, bábho bétwə betemeri bhese. Mbək eyap bátéméri bhese ndű Esye Apius, bachak ndű ebhak ené bábhiŋi bé, “Bekeré Mankə Berat.” Pǎl ághó nókó bhó, eyə éfyé yi nti ne akaka Mandem.

Pǎl are ghati batǐ bo Israel Mbok Ndíndí ěti Yesu

¹⁶ Séchwóbbhé nókó Rom, báros Pǎl ánychókó ndu mmuet eyi, ntemé nenu amət ámbábhéri nókó yí. ¹⁷ Éfueré nókó manywəp arát, Pǎl abhiŋi bö batǐ bo Israel abhen bachi aré. Bátwə nókó arem ntá yap be, “Bəma, mbíkí ku yěnyij ntá bo bhese ne mbíkí ku yěnyij bébyak bepiŋí etək ebhén bachímbi barə ntá yese. Yě nə, bö bhese bákém me Yerúsalem báfyé amə bö Rom. ¹⁸ Mpok mánaŋ bəbhebhe me enyij ene nkə, bághó bé mbíkí ku yěnyij ené éyàŋ be mángwáy me. Bátí berə me. ¹⁹ Ke ndű bo Israel bábhiŋi ka, nkebhəŋ enyij echak beku, ebhiŋi fuət chi berem bé mánten nyé ena ntá Mfə Rom, yěndu mbíkí bhəŋ mbəŋ

manyé ne böbha.”²⁰ Ğtíyɔ ke mbíjǐ bhe be mǎntwó ndém kepi ne bhe tǎndu nchí fá mbɔ mükenɔŋ ěti mmu ane bo Israel mankem babhaka nti bé átwò béréme bhese.²¹ Böbatí bo Israel bhɔ bákéme yi be, “Sébhíkí bhɔŋ yě ekáti ene éfú Judéya ěti ye ne yě mmu ywesé abhíkí fu aré ántwó ne eyɔŋ ntá yesɛ be ɔku ebéptí enyíŋ.²² Ke sékɔŋ beghok aye nkaysi mbɔnyune sériŋi bé yěntíkí ebhak bo mankem bárèm chi ebúbɔ ěti nkwo bho abhen wo ɔchí mmũ wap.”

²³ Bó ne Pǎl báfyé nywɔp néchák enén bébhóŋó bétémeri. Nywɔp enɔ nékwáy nókó, beyǎ bhap barək eket ene Pǎl áchòkɔ. Bébhó bětí kpát bégháka beku. Pǎl are ghati bhó enyũ Mandem ábhàk ne bo mbɔ Mfɔ wap. Ne are tóŋ bó menyíŋ ěti Yesu mbɔ enyu béchí amem basíjǐ Moses ne amen baremé kepǐnti, anu nòkɔ beku bó mánókó menyíŋ ebhen yí ághàti bhɔ.²⁴ Mbok baghɔ be enyíŋ ene yi árèm echi tetep, ke báchák kenókó.²⁵ Bákwen ye beyɔŋ beyɔŋ. Bápére taka, Pǎl aghati bhɔ ndak achak amɔt be, “Ěfóŋó Bedyere arem nyaka tetep mpok yi aku ndemekepǐnti Aisáya angati bachĩmbi bheka be:

²⁶ ‘Dók ntá böbhen ghatí bhɔ be
chɔŋ mǎngok ndɔŋ ne ndɔŋ, ke bǎpú jwimem wáwák.

Chɔŋ mǎnjíŋi ndɔŋ ne ndɔŋ ke bǎpú ghó,

²⁷ mbɔnyune böbhen bágwɔt bati yap amem,

ne báchók batú, mánémámík bé báké ghɔ yěnyíŋ.

Ěku amík ayap ápú kway beghɔ mban,

batú yap ápú kway beghok mban

ne batí yap apu kway bejwimem

be mantwó ntá ya, me mbú bhɔ.’ ”

²⁸ Pǎl arem nòkɔ nɔ, apɛt arem be, “Dĩjǐ ye ka bé bápókó Mbok Ndíndí ane árèm enyũ Mandem ápème bho bárɔŋ ntá bo abhen bápú bo Israel nkwo ne yɔ. Ne chɔŋ mǎntá

batú mangok!” ²⁹ [Pól arem nəkə nə bo Israel bátáka ne bágúre mankem nəkə beyă epáítí ne bati.]

³⁰Ndu mamié ápay gbók, Pól abhak ndu eket ené yi ásóré áchəkə are, yímbəŋ anchye nəkə nkábhé eket. Ansyepi nəkə yěntiki mmu ane arəŋ beghə yi. ³¹Ne are ghati bo enyŷ Mandem ábhək ne mmu mbə Mfə ywi, antəŋ nəkə nkwó bo menyiŋ kpoŋoroŋ ěti Yesu Kristo Acha, ne yě mmu kemə bechet yi mbi be ake kə nə.

Ekáti Nku Nkɔ **New Testament in Kenyang (CM:ken:Kenyang)**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kenyang

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kenyang

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 9 Sep 2021 from source files dated 19 Aug 2021

0a400be4-2dfe-565d-bdea-5f3d59d48520